

N:o 9.

Ank. till Riksd. kansli den 17 april 1891, kl. 10 e. m.

Utlåtande, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet.

(2:a U. A.)

Ordinarie anslag.

Universiteten.

1:o) Kongl. Maj:t har föreslagit, att Riksdagen måtte, till upprättande af en professorsbefattning i obstetrik och gynekologi vid universitetet i Upsala, bevilja ett årligt anslag af 6,000 kronor, deraf 4,500 kronor såsom lön och 1,500 kronor såsom tjänstgöringspenningar.

Ang. anslag till en professur i obstetrik och gynekologi i Upsala.

[1.]

Rörande denna anslagsbegäran inhemtas af statsrådsprotokollet, att *medicinska fakulteten i Upsala* i frågan anført hufvudsakligen följande.

Under mer än femtio år hade vid Upsala universitet läroämnena kirurgi, oftalmiatrik, gynekologi och obstetrik varit förenade under en lärostol, hvars innehafvare burit titel af professor i kirurgi och obstetrik. För undervisningen i dessa ämnen finnes derjemte sedan år 1860 en adjunktur i kirurgi och obstetrik, hvilken enligt universitetets stat skulle ombildas till en extra ordinarie professur i kirurgi, obstetrik och oftalmiatrik.

Under den långa tid, som förflutit efter inrättandet af ofvannämnda professur i kirurgi och obstetrik, hade dessa vetenskaper vunnit en förut knappt anad utveckling. De hade sålunda i praktiskt hänseende, med tillhjälp särskildt af de moderna, så kallade antiseptiska metoderna, bemäktigat sig nya viktiga områden, och deras vetenskapliga studium fordrade numera kännedom äfven om nya teoretiska discipliner, i synnerhet i bakteriologi och experimentel patologi, hvilka under senare år utbildat sig till mer eller mindre sjelfständiga grenar af patologien, hvarjemte oftalmiatriken och gynekologien vunnit så stor omfattning, att de numera måste betraktas såsom särskilda grenar af läkarevetenskapen.

En gifven följd häraf hade blifvit, att en och samme lärare ej mer kunde såsom fordom följa samtliga dessa läroämnens teoretiska utveckling och tillika vara förtrogen med deras praktiska utöfvande. Också hade man vid flertalet af Europas universitet funnit det nödvändigt att fördela undervisningen i dessa läroämnen på minst två, merendels tre eller flera lärostolar, af hvilka en vanligen omfattade kirurgi, ensamt eller jemte oftalmiatrik, och en gynekologi samt obstetrik. Vid karolinska institutet i Stockholm funnes äfven sedan lång tid tillbaka två lärareplatser för obstetrik och gynekologi.

Vid universitetet i Upsala hade man ock sedan länge lifligt känt behovet af en fördelning af de många nu under professuren i kirurgi och obstetrik hörande läroämnena. Och då denna professur nu vore ledig och skulle återbesättas, framträdde nödvändigheten af en sådan fördelning kraftigare än någonsin. Fakulteten skulle sannolikt ej finna någon, som egde på en gång så omfattande praktisk skicklighet och erfarenhet och tillika så vetenskapliga studier i alla de till professuren i dess nuvarande omfång hörande ämnen, att han kunde öfvertaga undervisningen och utöfva densamma på ett fullt nöjaktigt sätt. Och äfven om det lyckades att finna en man, som egde tillräcklig skicklighet för den ifrågavarande platsen, skulle dock hans tid ej räcka till att utöfva en lärareverksamhet, som vid andra medicinska läroverk toge i anspråk minst två, men ofta flere än tre, lärares tid och krafter. Fakulteten kände det derfor vara sin pligt att nu framhålla det oundgängliga behovet deraf, att för undervisningen i obstetrik och gynekologi anställdes en särskild lärare. Och då obstetriken länge varit ett af den praktiska medicinens hufvudämnen, ansåge fakulteten, att denne lärare borde, i likhet med hvad vid andra universitet vore fallet, vara en ordinarie professor.

Beträffande den nuvarande adjunkturen i kirurgi och obstetrik gälde

om innehafvaren af denna lärarebefattning detsamma som om ordinarie professorn i nämnda läroämnen, eller att det numera i följd af dessa ämnens starka utveckling vore rent af omöjligt för *en* person att i fråga om undervisning och vetenskaplig forskning kunna beherska dem båda. Också hade innehafvaren af denna lärareplats hittills hufvudsakligen undervisat i kirurgi och ögonläkekonst, ett läroämne, som numera vunnit ett sådant omfång och den betydelse för läkarebildningen, att det vid en medicinsk läroanstalt kräfde en man för sig. Fakulteten vore ock för sin del öfvertygad om nödvändigheten deraf, att denna adjunktur eller framdeles blifvande extra ordinarie professur borde, såsom i verkligheten hittills skett, inskränkas till undervisning i kirurgi och oftalmiatrik, med det senare läroämnet såsom hufvudsak, under det kirurgien vid denna lärareplats bibehölles endast på det fakulteten måtte vid förfall för kirurgie professorn hafva utväg att kunna uppehålla det för den praktiska läkarebildningen viktiga kirurgiska hufvudämnet.

Så väl det *akademiska konsistoriet* som *univertitskanslern* hafva ock, enligt hvad i statsrådsprotokollet vidare meddelas, särskildt framhållit angelägenheten af detta anslag; och då hvad fakulteten anført synts departementschefen ådagalägga, att den begärda nya professuren vore af verkligt behof påkallad, har departementschefen förordad aflåtande af den framställning, som nu föreligger.

Då genom hvad till statsrådsprotokollet blifvit i ämnet meddeladt behovet af den föreslagna nya professuren synes jemväl utskottet vara till fullo ådagalagdt, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må, till upprättande af en professorsbefattning i obstetrik och gynekologi vid universitetet i Upsala, bevilja ett årligt anslag af 6,000 kronor, deraf 4,500 kronor såsom lön och 1,500 kronor såsom tjänstgöringspenningar.

2:o) Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen, att till förhöjning af årsanlaget till den mineralogisk-geologiska institutionen vid universitetet i Upsala, med den fördelning af anslaget, som i statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 14 januari 1891 angåfves, måtte beviljas 2,050 kronor.

Ang. anslag till mineralogisk-geologiska institutionen i Upsala.
[2.]

Kongl. Maj:ts förevarande anslagsfordran har, enligt hvad statsrådsprotokollet gifver vid handen, föranledts af en af akademiska konsistoriet gjord och af universitetskanslern förordad anhållan, till stöd hvar-

för konsistorium återopat den utredning och motivering, som institutionens föreståndare afgifvit och hvilken är af hufvudsakligen följande innehåll.

De anslagsbehof, om hvilka här vore fråga, måste, för att rätt uppfattas, betraktas under hänsyn till den omhvälfning, som undervisningssättet i mineralogi och geologi vid universiteten på senare tid undergått. Medan ännu för några få årtionden sedan undervisningen utgjorts endast af föreläsningar, och institutionens materiel uteslutande bestått af samlingarna i ämnet, stälde den nutida undervisningen helt andra kraf på institutionens materiella utrustning. Undervisningen i mineralogi och kristallografi fordrade utom lärarens omedelbara handledning äfven dyrbara instrumentala hjälpmedel; likaså studiet af petrografien. För att de studerande skulle kunna göra sig förtrogne med de metoder och instrumentala hjälpmedel, som den mineralogisk-petrografiska vetenskapen nu använde, erfordrades, att de finge tillfälle att utbilda sig i det praktiska handhafvandet af ifrågavarande instrument. Härmed blefve en öfningsinstitution nödvändig.

Så länge institutionen måst åtnöjas med sin förra lokal i kemiska byggnaden, hade en sådan utvidgning, som behöfdes för anordnandet af praktiska öfningar i större omfång, varit omöjlig, enär utrymme dertill saknats. Då institutionen år 1885 öfverflyttats till gamla konsistoriihuset och fått detta helt och hållet till sitt förfogande, hade institutionen tilldelats ett så betydligt större utrymme, hufvudsakligen i ändamål att möjliggöra upprättandet af en öfningsanstalt af det slag, som det nutida studiet af mineralogi och geologi fordrade. Dessa lokaler vore dock hittills endast delvis inredda för deras nya bestämmelse, och framför allt fattades derstädes den instrumentala utrustningen, utan hvilken hvarken någon undervisning eller några vetenskapliga undersökningar kunde åstadkommas.

Det vore således endast ett fullföljande af den redan beträdda vägen, då nu för institutionen begärdes nya anslag dels på ordinarie stat, dels för en gång.

Vid redogörelsen för de å extra stat erforderliga anslagen ville departementschefen upptaga frågan om det belopp, som härutinnan borde äskas att för en gång utgå. Beträffande tillökningen å ordinare stat hade institutionens föreståndare anfört följande.

Det nuvarande årsanslaget utgjorde 1,850 kronor, hvaraf utginge aflöning åt en amanuens med 500 kronor, aflöning åt en vaktmästare med 500 kronor och till materielen 850 kronor. Dessa medel hade redan för länge sedan visat sig alldeles otillräckliga för institutionens ändamål. Dermed hade ej ens kunnat tillgodoses samlingarnas behof, så att dessa

kunnat kompletteras med de viktigare af de mineralfynd, som under senare tider gjorts i in- och utlandet. I ännu mycket högre grad befunnes nämnda medel otillräckliga, då institutionen skulle utbildas från att hufvudsakligen vara en mineralogisk och geologisk samling till en undervisningsanstalt, der handledning särskildt i kristallografi och petrografi skulle meddelas de studerande på olika stadier, medan de mera försigkomne blefve satta i tillfälle att själfständigt utföra de vetenskapliga arbeten, som utgjorde nödiga och fastställda prof för examina och lärdomsgrader.

Såsom ett vilkor för åstadkommande af en verklig undervisning, sådan densamma nu för tiden bedrefves på de mineralogisk-geologiska öfningsinstitutionerna vid andra universitet, uppstälde sig först ökandet af institutionens arbetskrafter. Det viktigaste behovet i detta afseende vore anställandet af en preparator, hvilken finge uteslutande egna sig åt förfärdigandet af de så väl för undervisningen som för alla kristallografiska och petrografiska undersökningar nödiga preparat. Materialets natur förorsakade, att — i motsats till hvad fallet vore vid det botaniska och zoologiska studiet — förfärdigandet af preparat för de kristallografiska och petrografiska undersökningarna måste anförtros åt en i detta arbete särskildt utbildad person.

För att emellertid så mycket som möjligt inskränka personalen, föresloges, att den nuvarande vaktmästareplatsen skulle förändras till en preparatorstjänst med en deraf påkallad förhöjning af lönen. Detta kunde ske genom ett tillägg af 500 kronor till den redan befintliga vaktmästarelönen, hvarjemte ett särskildt anslag af 200 kronor erfordrades för lokalens städning och renhållning. För en aflöning af 1,000 kronor, jemte bostad i institutionen, kunde, enligt hvad föreståndaren hade sig bekant, vinnas en för ändamålet lämplig person, som kunde förena preparators- och vaktmästarebefattningarna.

Ett annat angeläget behof vore anställande af en andre amanuens vid institutionen. Denna omfattade, såsom namnet angäfvde, två skilda ämnen, och motsvarande dessa funnes äfven två olika samlingar, en mineralogisk och en geologisk. Erfarenheten hade ådagalagt, att man på de studerande, hvilka åtog sig amanuensplatser, icke kunde ställa den fordran, att de skulle vara så hemmastadde i båda dessa ämnen, att de med någon nytta kunde användas för båda samlingarna; antingen låge deras studier åt det naturhistoriska hållet, i hvilket fall man icke kunde påräkna deras biträde vid ledningen af öfningarna i petrografi eller kristallografi, eller ock ginge deras studier i den fysisk-kemiska rigtningen, då vanligen arbetet i den geologisk-paleontologiska samlingen blefve åsidosatt.

Institutionens af gammalt berömda mineralsamling, innehållande vid pass 23,500 stuffer, deraf en stor mängd äldre mineralier af högt värde, vore ännu icke katalogiserad, ett förhållande, som vid en så stor offentlig samling saknade motstycke. Endast detta arbete skulle vara fullt tillräckligt att sysselsätta en amanuens under flera års tid. Då undervisningen på den mineralogisk-petrografiska öfningsinstitutionen komme till stånd, blefve äfven amanuensen häraf tagen i anspråk. Det vore derfor icke troligt, att en amanuens, som utom de löpande arbetena vid mineralsamlingen äfven finge ett så tidsödande uppdrag som denna stora samlings katalogisering och dessutom skulle biträda vid undervisningen, skulle finna tid öfrigt att äfven sysselsätta sig med den geologisk-paleontologiska samlingen. Såsom ett trängande behof måste alltså framhållas anställandet af en andre amanuens särskildt för den geologisk-paleontologiska delen af samlingen.

Anslaget till materielen utginge för närvarande med 850 kronor. Då så godt som inga instrument, preparat, kristallmodeller eller annan undervisningsmateriel hittills anskaffats, hade detta anslag så godt som uteslutande kunnat användas för samlingarnas komplettering samt anskaffande af skåp och montrar för deras uppställning. Likväl hade det visat sig snarare för knappt än för stort tilltaget. Under förutsättning att detta anslag fortfarande såsom förut hufvudsakligen finge utgå till samlingarnas kompletterande, ifrågasattes nu icke någon förhöjning af detsamma.

Men för att hålla den en gång fullt utrustade kristallografisk-petrografiska institutionen i tidsenligt skick med afseende på dess instrumentala utrustning blefve deremot ett särskildt anslag nödigt. På detta område gjordes oupphörligt nya uppfinningar; mikroskop- och goniometer-konstruktionerna förbättrades och fullkomligare undersökningsmetoder komme i användning. En institution, som icke vore i stånd att tillägna sig dessa förbättringar, skulle snart åter stå på en föråldrad ståndpunkt. För det vetenskapliga arbetets bedrivande vore äfven ett mindre specialbibliotek, omfattande de viktigaste geologiska kartor samt hand- och uppslagsböcker, af största värde. För afhjelpandet af här omförmälda behof erfordrades ett årsanslag af 600 kronor.

Med undervisningen i mineralogi och petrografi vore numera alltid ett mindre kemiskt laboratorium förenadt. För arbetena på detta laboratorium måste beräknas ett särskildt årsanslag af 250 kronor.

Enligt denna utredning skulle för mineralogisk-geologiska institutionen erfordras ett årsanslag af 3,900 kronor, sålunda fördeladt:

aflöning för två amanuenser à 500 kronor	1,000: —
„ „ en preparator, tillika vaktmästare	1,000: —
städning och renhållning	200: —
till materielen:	
a) samlingarnas kompletterande ...	850: —
b) instrument, kartor m. m.	600: —
c) laboratorium	250: —
	<hr/>
	kronor 3,900: —

eller en förhöjning i det nuvarande anslaget med 2,050 kronor.

Genom hvad till statsrådsprotokollet blifvit i ämnet anfördt synes utskottet vara till fullo ådagalagdt, att en förhöjning af det till den mineralogisk-geologiska institutionen vid universitetet i Upsala utgående årsanslag är af behovet påkallad; och mot storleken lika som mot fördelningen af den af Kongl. Maj:t äskade förhöjningen af berörda anslag har utskottet ej annan erinran att framställa, än att något särskildt anslag för städning och renhållning icke synes vara erforderligt.

Utskottet får alltså hemställa,

att Riksdagen må på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts förevarande framställning, att Riksdagen beviljar förhöjning i det till mineralogisk-geologiska institutionen vid universitetet i Upsala utgående årsanslaget med 1,850 kronor, att fördelas sålunda:

till aflöning åt en amanuens	500 kronor
„ förhöjd aflöning å en vaktmästare, som tillika är preparator	500 „
„ instrument, kartor m. m.	600 „
„ laboratorium	250 „

3:o) Kongl. Maj:t har föreslagit, att Riksdagen måtte till aflönande af en assistent vid den patologiska institutionen vid universitetet i Lund bevilja ett årligt anslag af 1,500 kronor.

*Ang. anslag
till en assi-
stent vid pato-
logiska insti-
tutionen i
Lund.*

[3.]

Kongl. Maj:ts förevarande anslagsfordran har, enligt hvad af statsrådsprotokollet inhemtas, föranledts af en af det större konsistoriet vid nämnda universitet gjord och af universitetskansleren förordad framställning, hvilken åter grundade sig på en af institutionens föreståndare till konsistoriet ingifven skrifvelse, i hvilken behovet af ifrågavarande anslag motiverades sålunda.

Genom uppförandet af ny byggnad för institutionen hade icke blott de yttre brister undanröjts, hvilka förut i hög grad försvårat undervis-

ningen i patologisk anatomi och allmän patologi, utan äfven möjliggjorts att utsträcka verksamheten utöfver dessa båda hufvudämnen till områden, hvilka förut nödtvunget varit derifrån uteslutna. I främsta rummet vore härvid att framhålla bakteriologien med dess genomgripande betydelse för medicinen, i hvilket läroämne numera ordnad undervisning meddelades å institutionen. Likaså hade tillfälle beredts för experimentalpatologiska studier, om ock denna sida af institutionens verksamhet af brist på tid och krafter ännu icke kunnat komma till sin fulla rätt.

Oberoende af institutionens utveckling hade derjemte tillgången på material för de för hela det patologiska studiet så viktiga obduktionerna vunnit en icke obetydlig tillökning derigenom, att med välvilligt medgifvande af öfverläkaren vid Lunds hospital alla derstädes under läsåret förefallande obduktioner användes för undervisning och förrättades af e. o. professorn i patologi efter samma plan som å sjelfva institutionen.

De arbetskrafter, öfver hvilka institutionen förfogade, utgjordes af en ordinarie professor (i teoretisk medicin), en extra ordinarie professor i patologisk anatomi, hvilken dock tillika vore lärare i rätts- och statsmedicin samt hygien, äfvensom af en amanuens. — Ordinarie professorn bestrede undervisningen i allmän patologi och ledde dertill hörande kurser, med undantag af de bakteriologiska, samt föreläste i systematisk patologisk anatomi. Härtill komme undersökningar af ingående preparat och det tidsödande arbetet med deras uppställning och katalogisering, de talrika ekonomiska och andra bestyr, som åtföljde ledningen af en praktisk institution, samt slutligen de ofta påkommande tentamina i de särskilda, till befattningen hörande läroämnena. Med dessa göromål vore honom pålagdt ett arbete, mer än tillräckligt för en person. — Extra ordinarie professors äligganden omfattade dels undervisningen i rättsmedicin med tillhörande liköppningar och undersökningar jemte hygien, för hvilka ämnen han vore sjelfständig målsman och examinerator, dels ock den patologiska anatomen, af hvilket ämne han fått på sin andel de allmänna obduktionerna. Dessutom hade han måst öfvertaga ledningen af det bakteriologiska laboratoriet med dithörande öfningar. Äfven denne lärares tjänstgöring, sådan den vore lagstadgad eller af omständigheterna honom pålagts, hade redan nått sin yttersta gräns, så att hvarje utsträckning derutöfver endast kunde ske på bekostnad af någon annan, icke mindre viktig sida af hans lärareverksamhet. — Beträffande amanuensen vore det att anmärka, att, då lönen endast utgjorde 500 kronor, till denna befattning icke kunde påräknas andra aspiranter än medicine studerande, d. v. s. nybörjare, hvilka, när de väl hunnit något utbilda sig, vore färdiga att taga examen och afgå. Då emeller-

tid amanuensbiträde vore alldeles outhärligt vid alla de praktiska öfningarna, och då sådana ofta måste pågå samtidigt på två eller till och med tre ställen, hade man sökt hjälpa sig med att antaga extra amanuenser, af hvilka den äldste på senare tider till någon del godtgjorts genom vissa smärre förmåner. Det vore visserligen sant, att tjänstgöringen såsom amanuens egde stor betydelse för den vetenskapliga utbildningen och att lärjungarne väl kände och uppskattade detta förhållande, hvarför det icke heller mött någon svårighet att erhålla extra amanuenser; men å andra sidan vore det tydligt, att de mera magtpåliggande och beständiga göromålen icke utan risk kunde göras beroende af dylik tillfällig och frivillig hjälp, utan för sin jemna, orubbade fortgång kräfde det fastare band, som aflöningen innebure. Med den utsträckning göromålen på institutionen numera tagit och i synnerhet sedan det stadig tillsyn fordrande bakteriologiska laboratoriet trädte i verksamhet, framträdde allt mera behovet af ansvarigt biträde och nödvändigheten att antingen bereda extra amanuenserne skälig ersättning eller anställa ytterligare en aflönad amanuens.

Af denna redogörelse framginge, att i sammanhang med de väsentligt ökade tillfällen till arbete inom vetenskapens olika grenar, som den nya anstalten beredt, och genom tillkomsten af ett nytt och viktigt läroämne, bakteriologien, så väl den vid institutionen meddelade undervisning som äfven i öfrigt göromålen derstädes vunnit sådant omfång, att de tillgängliga lärare- och arbetskrafterna blifvit otillräckliga. Under nuvarande förhållanden vore det icke blott omöjligt att begagna sig af det tillfälle till vinnande af ökad obduktionsmaterial, som den nya asylen för sinnessjuka snart komme att erbjuda, utan de befintliga krafterna toges redan nu i alla riktningar så starkt i anspråk, att det ringaste afbrott genom sjukdomsförfall eller af annan anledning nödvändigt måste leda till betänkliga rubbningar i undervisningens och arbetets gång. Dessutom borde här framhållas tvenne vanligen förbisedda omständigheter, den ena att det arbete, som lärarne utom läseterminerna presterade, i sjelfva verket vore frivilligt och — då här vore fråga om teoretiska lärofack — lönlöst, hvarför billigheten syntes kräfva, att ej öfverdrifna anspråk ställes på deras offervillighet, den andra att genom den ansträngande och tidsödande undervisningsverksamheten under så stor del af året allt för mycket inkräktades på den tid och de tillfällen till vetenskapliga undersökningar och literär verksamhet, på hvilka äfven dessa akademiska lärare egde rättmätiga anspråk.

För att afhjelpa berörda missförhållanden finnes ingen annan ut-

väg än att öka tjänstemännens antal. Vid de båda andra medicinska läroverken funnes fasta laboratorbefattningar i patologi eller patologisk anatomi med löner af 3,000 till 4,500 kronor. Då emellertid Lunds medicinska fakultet i den extra ordinarie professuren i anatomi, rättsmedicin och hygien redan egde en fast lärareplats, hvilken åtminstone till en del omfattade ifrågavarande läroämnen, ville man icke begära en dylik laboratorbefattning, utan syntes de påvisade bristerna kunna undanröjas — åtminstone försöksvis — på ett mindre kostsam sätt, hvilket derjemte hade fördelen att öka antalet af de rörliga och för läkarebildningen viktiga assistent- och amanuensplatserna. Institutionsföreståndaren ville alltså föreslå:

att vid institutionen inrättades en rörlig assistentbefattning med årlig lön af 1,500 kronor och afsedd att för kortare tid innehafvas af en medicine licentiat eller eventuelt af en medicine kandidat, som avslutat sin kliniska tjänstgöring, hvarvid syftet vore att så vidt möjligt för denna befattning vinna personer, hvilka förut i egenskap af amanuenser förvärfvat sig större insigter på detta område. Assistentens viktigaste åliggande skulle blifva att mera verksamt och sakkunnigt, än hvad i allmänhet kunde begäras af en amanuens, biträda vid obduktionerna eller vid behof äfven sjelfständigt leda sådana och uppsätta dertill hörande protokoll. På grund af den större mognad och de insigter i den egentliga medicinen, en sådan assistent förvärfvat, borde han derjemte vara i stånd att verksamt deltaga i och vid behof sjelf öfvertaga äfven andra åligganden, som nu hvilade ensamt på lärarne;

samt att för institutionen måtte beviljas ett årligt anslag, motsvarande en vanlig amanuenslön, eller 500 kronor, att användas till ersättning åt extra amanuenser eller såsom arfvode åt en andre amanuens.

Af hvad i ämnet blifvit anfördt syntes departementschefen framgå, att för undervisningen i patologi och patologisk anatomi vid universitetet i Lund fordrades förstärkning af personalen. Departementschefen funne den föreslagna assistentbefattningen väl egnad att fylla detta behof, men ansåge ock att, om en sådan befattning erhöles, det jemväl begärda amanuensarfvodet borde kunna tills vidare umbäras.

I öfverensstämmelse med hvad departementschefen framhållit anser utskottet, att vid den patologiska institutionen i Lund erfordras någon förstärkning af arbetskrafterna. Utskottet föreställer sig dock, att, derest ett anslag å 500 kronor, eller samma belopp, som af institutionens föreståndare blifvit begärdt till ersättning åt extra amanuenser eller såsom arfvode åt en andre amanuens, ställes till Kongl. Maj:ts förfogande för arbetets uppehållande vid ifrågavarande institution, behofvet

af ökad personal skulle blifva på ett tillfredsställande sätt tillgodosedt; och har utskottet emellertid ansett anslagsförhöjningen för närvarande endast böra å extra stat uppföras.

Utskottet får alltså hemställa,

att Riksdagen må för arbetets uppehållande vid patologiska institutet vid universitetet i Lund på extra stat för år 1892 anvisa ett anslag af 500 kronor.

4:o) Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen, att till förhöjning af årsanslaget till materiel för botaniska institutionen vid universitetet i Lund måtte beviljas 1,500 kronor.

*Ang. anslag
till botaniska
institutionen
i Lund.*

[4.]

Då vid 1888 års riksdag Kongl. Maj:t gjorde framställning om anslag till ny byggnad för botaniska institutionen vid universitetet i Lund, hade, enligt hvad departementschefen erinrat, omförmäls, att för den utvidgade institutionen komme att erfordras ökadt årsunderhåll, och hade institutionens föreståndare nu framhållit, att, som byggnaden skulle blifva färdig under loppet af innevarande år, frågan om det förhöjda anslaget icke längre kunde uppskjutas. Det till materiel vid botaniska institutionen utgående årsanslaget, hvarmed skulle bestridas utgifter ej allenast för trädgårdens underhåll och växthusens uppvärmning m. m., utan äfven för anskaffandet och underhållet af samlingar och material å botaniska museet, utgjorde endast 5,100 kronor, eller ungefär hälften af hvad botaniska institutionen i Upsala dels af statsanslag, dels af enskild donation hade att för samma ändamål disponera, och kunde endast med iakttagande af den största omtanke och sparsamhet räcka till för sitt nuvarande ändamål, men försloge ingalunda till bestridande af nya och för institutionen hittills främmande utgifter. De växtfysiologiska öfningar och arbeten, som nu skulle anordnas, kräfde ej obetydliga utgifter för kemikalier, underhåll af apparater, kärl m. m., hvarjemte uppvärmningen och belysningen af de nya lokalerna, betjening m. m. medförde ökade kostnader, för hvilka kostnaders bestridande institutionsföreståndaren förestälde sig, att ett anslag af 1,500 kronor möjligen skulle vara tillräckligt.

Med afseende å hvad sålunda blifvit anfördt, och då ifrågavarande anslagsbehof, på sätt departementschefen jemväl erinrat, är en förutsedd följd af den tidsenliga utvidgning af botaniska institutionen, som möjliggjorts genom den nya byggnadens uppförande, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må till förhöjning af årsanslaget till materiel för botaniska institutionen vid universitetet i Lund bevilja 1,500 kronor.

Karolinska mediko-kirurgiska institutet.

Ang. sär-
skildt anslag
till anatomi-
ska museet.

[5.]

5:o) Kongl. Maj:t har föreslagit, att Riksdagen måtte till underhåll och utveckling af karolinska mediko-kirurgiska institutets anatomiska museum bevilja ett årligt anslag af 1,000 kronor.

Beträffande ifrågavarande anslagsfordran har departementschefen, under framhållande, att detta anslag redan år 1889 varit ett af de önskningsmål, som från karolinska institutet till Kongl. Maj:t framburits, ehuru det bland mängden af andra anslagsyrkanden ej då vunnit afseende, meddelat, att lärarekollegiet, som i sin nu gjorda framställning åberopade hvad kollegiet vid föregående tillfälle yttrat i fråga om behovet af nämnda anslag, då anfört hufvudsakligen följande.

Nämnda museum, hvilket för mer än femtio år sedan grundades af den frejdade anatomen Anders Retzius, hade redan i många fall utgjort ett viktigt underlag för de vetenskapliga forskningar, som utförts vid institutet af der anstälde eller eljest arbetande vetenskapsidkare. Men äfven oberoende af det egentliga vetenskapliga värdet af detta museum och dess olika afdelningar vore detsamma för den anatomiska undervisningen vid karolinska institutet af stor betydelse. Detta hade länge varit känt och erkänt af dem, som haft denna undervisning om händer. Behovet af serier utaf färdiga, goda preparat öfver de olika organen såsom demonstrationsobjekt vid föreläsningar och kurser hade alltmer gjort sig kämbart. I samma mån som de studerandes antal ökats och i följd deraf det disponibla likmaterialet blifvit otillräckligt, hade vid institutet, likasom vid utlandets medicinska högstskolor, visat sig allt mer nödvändigt att fylla undervisningens behof af demonstrationsmaterial med färdiga preparat, som kunde år från år förvaras i det anatomiska museet och, så vidt möjligt vore, hållas tillgängliga för de studerande äfven å andra tider än de ordinarie undervisningstimmarne.

Karolinska institutets anatomiska museum hade emellertid af brist på tillgängliga medel icke under senare tid kunnat såsom sig bort tillgodose dessa kraf. Medan museets komparativa afdelning i många hänseenden kunde anses fylla de kraf, man rättvisligen kunde ställa derå, motsvarade deremot den afdelning af museet, som innehölle preparat ur menniskoanatomien, och som för undervisningen vore af den allra största betydelse, ingalunda den nutida undervisningens fordringar.

Vården och utvecklingen af ett anatomiskt museum kräde mycken tid, omtanke och arbetskraft. Men derjemte fordrades äfven icke obetydliga penningmedel så väl för preparatens anskaffande och behandling, sprit m. m. som för glasburkar och skåp. Under året 1888—89 hade för museets behof utgifvits öfver 2,500 kronor. Till betäckande af dessa utgifter hade icke något bidrag kunnat erhållas från anslaget till anatomiska institutionens materiella behof. Detta anslag måste nemligen tagas i anspråk för upprätthållande af den viktiga undervisningen å anatomisalen och i den makroskopiska anatomen, och enligt en af föreståndaren för den anatomiska institutionen lemnad redogörelse hade utgifterna för nyssnämnda ändamål år 1888 med några hundra kronor öfverskridit statsanslaget, 2,000 kronor, jemte influtna dissektionsafgifter. Genom gåfvor till institutet af enskilde personer hade den erforderliga summan bestridts, hvarjemte professor G. Retzius bekostat lönen för en särskild konservator vid museet. Emellertid vore det naturligt, att museets utveckling och underhåll icke kunde byggas på förutsättning om dylika enskilda uppoffringar; och tydligen vore för inköp af behöfliga skåp och montrar, glaskärl, sprit m. m. ett årligt statsanslag högligen af behovet påkalladt, för så vidt museet skulle kunna fylla de kraf, undervisningen stälde derpå.

Då Kongl. Maj:ts förevarande framställning ej gifvit anledning till någon utskottets erinran, får utskottet hemställa,

att Riksdagen måtte till underhåll och utveckling af karolinska mediko-kirurgiska institutets anatomiska museum bevilja ett årligt anslag af 1,000 kronor.

6:o) Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen, att till inköp och underhåll af materiel för nervkliniken vid karolinska mediko-kirurgiska institutet måtte beviljas ett årligt anslag af 500 kronor samt till arfvode åt en amanuens vid nämnda klinik ett årligt anslag af 900 kronor.

Kongl. Maj:ts förevarande anslagsfordran har, enligt hvad af statsrådsprotokollet inhemtas, föranledts af en af lärarekollegiet vid nämnda institut gjord och af kanslern för universitetet i Upsala förordad framställning, till stöd hvarför lärarekollegiet hänvisat till en sin under år 1889 gjorda framställning om institutets behof af nya eller ökade anslag, deruti kollegiet, beträffande anslaget till materiel för nervkliniken, yttrat följande.

Sedan numera denna klinik fått åt sig upplåten en särskild af-

Ang. anslag till materiel för nervkliniken samt till arfvode åt en amanuens vid samma klinik.

[6.]

delning af serafimerlasarettet, framträdde behovet af ett särskildt materielanslag för densamma. Sådant anslag vore redan beviljadt för de medicinska och kirurgiska klinikerna. För att sjukvården och undervisningen skulle kunna vid nervkliniken upprätthållas, måste denna vara i besittning af de för densamma nödiga instrument och apparater, hvilka i allmänhet vore mycket dyrbara att anskaffa och likaledes till största delen dyra att underhålla, särskildt enär de studerande måste till dem hafva i det närmaste fritt tillträde.

Men ej blott på kliniken utan äfven på den poliklinik för nervsjuke, som af professorn i ämnet anordnats och der kostnadsfria mottagningar egde rum, måste en uppsättning af instrument för undersökning och behandling af sjuke finnas tillgänglig, och liksom på kliniken måste dess användning väsentligen vara öfverlemnad åt de studerande.

För undervisningen på en nervklinik vore vidare ett laboratorium för undersökning af redan afslutade fall af nervsjukdomar snart sagdt lika nödvändigt som det kliniska materialet. Men äfven härtill fordrades rätt dyrbara instrument, mikroskop, förvaringsvätskor, värmeskåp, glaskärl m. m.

Under de två år, som undervisningen i nervsjukdomar pågått, hade vederbörande professor af egna medel anskaffat dels nödiga apparater för sjukvården och undervisningen på kliniken och polikliniken, dels ock det nödvändigaste af en laboratorieinredning, allt för en kostnad af nära 2,800 kronor, häri ej inräknade kostnaderna för sådana instrument, som professorn redan förut egt, samt åtskilliga utgifter, som möjligen kunnat undvaras. Det vore påtagligt, att sedan härigenom de första behoven blifvit täckta, borde under de närmaste åren utgifterna blifva mindre, men svårligen kunde de antagas komma att understiga 500 kronor årligen, enligt denna fördelning:

nya apparater till undersökning och behandling af de sjuke samt till undervisningen å kliniken	kronor 200: —
d:o d:o „ „ polikliniken	„ 100: —
underhåll af apparater (företrädesvis elektriska apparater) och instrument	„ 100: —
glasvaror, färgämnen, mikroskop till laboratoriet.....	„ 100: —
	<hr/>
	summa kronor 500: —

I fråga åter om behovet af en amanuens å nervkliniken hade lärarekollegiet, enligt hvad statsrådsprotokollet vidare gifver vid handen,

anfört, att undervisningen i nervsjukdomar förutsatte, om den skulle vara till vederbörligt gagn, omsorgsfulla och trägna patologiskt-anatomiska och mikroskopiska undersökningar samt förevisande för lärjungarne af härigenom vunna preparat. Då den histologiska tekniken för undersökningen af nervsystemet vore synnerligen invecklad, upptoge de oundgängligaste laborationsarbetena med dessa undersökningar dagligen flere timmars tid. Undersökningen af patienter, behäftade med nervsjukdomar, vore högligen tidsödande, kanske mer än förhållandet vore med någon annan kategori af sjuke. Sjelfva behandlingen, som hufvudsakligen utgjordes af elektricitet, massage och gymnastik, erfordrade mycken tid. På det att de erfarenheter, som vunnes vid sjukdomsbehandlingen, skulle blifva till verkligt gagn för undervisningen och möjligen för vetenskapen, vore det nödvändigt, att fullständiga journaler fördes öfver de sjuke, ett arbete, som äfven vore af ej ringa betydelse. Då härtill komme, att de å kliniken tjänstgörande kandidaterna — och alla medicine studerande i riket skulle numera i tur och ordning genomgå stadgad kurs vid densamma — vore i ständigt behof af handledning vid undersökning af dem tilldelade sjuke och vid den del af behandlingen, som vore dem anförtrodd, framginge häraf oförtydbart, att om professorn i ämnet skulle kunna på tillbörligt sätt fullgöra sin undervisningsskyldighet, erfordrades en amanuens, som lemnade behöfligt biträde. Sedan numera nervkliniken helt och hållet afskilts från medicinska kliniken, läte det sig icke vidare göra att — äfven om amanuens å medicinska kliniken sådant medhonne, hvilket dock icke vore fallet — anlita dennes biträde å nervkliniken. Der erfordrades en särskild amanuens, och en sådan hade jemväl varit anställd, allt sedan kliniken upprättades, med en aflöning af 1,000 kronor om året, hvilken aflöning professorn i nervsjukdomar sjelf bestridt. Erfarenheten hade äfven ådagalagt, att denne amanuens i regeln från tidigt på morgonen till sent på qvällen varit upptagen af sin befattning och med densamma följande göromål.

Kongl. Maj:ts förevarande framställning har ej gifvit anledning till någon utskottets erinran; och får utskottet för den skull hemställa,

att Riksdagen må bevilja till inköp och underhåll af materiel för nervkliniken vid karolinska mediko-kirurgiska institutet ett årligt anslag af 500 kronor samt till arfvode åt en amanuens vid nämnda klinik ett årligt anslag af 900 kronor.

Allmänna läroverken.

Ang. ifrågasatt förändring rörande teckningslärarnes vid de högre allmänna läroverken löneförmåner.

7:o) I en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 147) har herr *P. A. Romberg* föreslagit, att Riksdagen måtte medgifva, att, tills vidare och intill dess annorlunda blefve bestämdt, ordinarie teckningslärare vid rikets allmänna läroverk vid inträffande tjänstledighet på grund af sjukdom finge:

a) der antalet tjänstgöringstimmar uppginge till 25 i veckan eller derutöfver, uppbära tre fjerdedelar af det belopp, som efter afdrag af de s. k. löneförbättringsmedlen skulle tillfallit honom, i den händelse han sjelf sin tjänstgöring bestridt och i den händelse denna tjänstgöring uppgått till 25 timmar i veckan;

b) der antalet tjänstgöringstimmar utgjorde från och med 20 till och med 24 i veckan, uppbära tre fjerdedelar af det belopp, som efter afdrag af de s. k. löneförbättringsmedlen skulle tillfallit honom, i den händelse han sjelf sin tjänstgöring bestridt och i den händelse denna tjänstgöring uppgått till 20 timmar i veckan; samt

c) der antalet tjänstgöringstimmar vore från och med 16 till och med 19 i veckan, uppbära tre fjerdedelar af det belopp, som efter afdrag af de s. k. löneförbättringsmedlen skulle tillfallit honom, i den händelse han sjelf sin tjänstgöring bestridt och i den händelse denna tjänstgöring uppgått till 16 timmar i veckan.

Motionären har till en början erinrat, hurusom i det statsrådsprotokoll öfver ecklesiastikärenden för den 14 februari 1887, som bifogats den till Riksdagen nämnda år aflättna propositionen angående ändrade bestämmelser med afseende på de allmänna läroverken och pedagogierna, dåvarande departementschefen rörande frågan om löneförbättring för teckningslärarne yttrat, bland annat:

»Såsom i en underdånig petition angående löneförbättring åt teckningslärarne blifvit framhållet, vexlar desse lärares undervisningstid vid de högre läroverken högst betydligt. Så varierade den under läsåret 1884—1885 mellan 14 och 37 timmar i veckan. Enligt nu gällande bestämmelser är teckningsläraren vid ett högre läroverk skyldig att mot sin till 1,000, 1,250 eller 1,500 kronor uppgående lön undervisa 15 timmar i veckan samt åtnjuter för hvarje undervisningstimme derutöfver, om han uppbär lön i 1:a eller 2:dra lönegraden, 75 kronor, men om han är i 3:dje lönegraden 100 kronor. En teckningslärare, som undervisar 30 timmar i veckan, uppbär således årligen 2,125

kronor, om han är i 1:sta lönegraden, och, om han är i 3:dje, 3,000 kronor. Men blefve han sjuk och erhöle tjänstledighet, så förlorade han tydligen arfvodet för öfvertimmarne och måste dessutom afstå fjerdedelen af sin lön åt vikarien. Det återstode honom då att lefva af i förra fallet 750 kronor, i senare fallet 1,125 kronor.»

Omförmälda för nämnda teckningslärare ogynsamma omständigheter hade äfven, anför motionären vidare, framhållits vid framläggandet af läroverkspropositionen för 1890 års Riksdag. Då läroverksfrågan vid nämnda riksdag föll, hade emellertid äfven teckningslärarnes aflöningsförhållanden fått förblifva vid det gamla.

I högsta grad behjertansvärdt syntes det likväl motionären att, då läroverksreformens slutliga afgörande måhända vore öfverlemnadt åt en oviss framtid, icke en särskild klass af lärare under tiden komme att förblifva i den bekymmersamma ställning, att ett inträffande långvarigare sjukdomsfall kunde anses liktydigt med ett nedbringande af årsinkomsten till ett belopp, som under ifrågavarande förhållanden måste anses alldeles otillräckligt för det nödtorftiga tillfredsställandet af de dagliga lefnadsbehofven.

Med teckningslärarnes vid de allmänna läroverken tjänstgöringskyldighet egde, såsom departementschefen år 1887 framhållit, det egendomliga förhållandet rum, att då de, för den dem vid högre allmänt läroverk tillerkända fasta lönen, t. ex. hade skyldighet att tjänstgöra 15 timmar i veckan, så funnes det läroverk af detta slag, der teckningsläraren, för att tillfredsställa läroverkets behof, derutöfver måste åtaga sig ända till 22 öfvertimmar i veckan. På detta sätt blefve lärarens tid och arbetsförmåga helt och hållet tagna i anspråk af läroverket. Nu räknades emellertid ersättningen för dessa öfvertimmar, hvilken stundom vore mycket större än sjelfva lönen, icke till denna, utan betraktades såsom ett extra arfvode. Följden häraf vore åter, att, under det att det i kongl. cirkuläret till domkapitlen m. fl. den 12 juli 1872 hette, att ordinarie lärare, som på grund af sjukdom åtnjöte tjänstledighet, skulle afstå en fjerdedel af den till läraretjensten hörande lön, så ginge teckningsläraren, oaktadt han vore ordinarie, under dylikt förhållande stundom i mistning af *nära två tredjedelar* af hvad han för sin tjänstgöring vid läroverket annars egde att uppbära.

Det vore detta, vid jämförelse med de förmåner, som i liknande fall åtnjötes af andra lärare vid samma läroverk, obilliga förhållande, som manat motionären att söka bringa saken före inom Riksdagen; och hade motionären dervid i det närmaste anslutit sig till Kongl.

Maj:ts proposition till 1890 års Riksdag samt till det tillstyrkande yttrande, som afgifvits af det för behandling af läroverksfrågan vid Riksdagen då tillsatta särskilda utskott.

Beträffande den vid senaste riksdag afhandlade frågan om förbättrad aflöning för tekningslärarne, tillåter sig utskottet erinra, att Kongl. Maj:t föreslog Riksdagen *dels* att, under viss förutsättning, följande löneförmåner måtte bestämmas för tekningslärarne vid högre läroverk: för lärare med *befattning af 1:sta klassen* tre lönegrader å 1) 2,000 kronor, 2) 2,250 kronor och 3) 2,500 kronor; för lärare med *befattning af 2:dra klassen* tre lönegrader å 1) 1,500 kronor, 2) 1,750 kronor, 3) 2,000 kronor; samt för lärare med *befattning af 3:dje klassen* tre lönegrader å 1) 1,200 kronor, 2) 1,400 kronor och 3) 1,600 kronor, alla klasserna med rätt till uppflyttning från lägre till högre lönegrad efter fem års för nit och skicklighet vitsordad tjänstgöring, och *dels* att den mot den sålunda fastställda lönen svarande tjänstgöringsskyldigheten skulle omfatta vid *befattningar af första klassen* 25, vid *befattningar af andra klassen* 20 och vid *befattningar af tredje klassen* 16 timmar i veckan, med rätt för lärare inom hvarje klass att för öfverskjutande timmar erhålla särskild ersättning efter angifna grunder. — Det särskilda utskott — som af Riksdagen tillsattes för behandling af läroverksfrågan, hemställde, under viss förutsättning, om bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna del, men genom kamrarnes skiljaktiga beslut förföll frågan.

Utskottet får vidare med afseende å de af motionären omförmälda s. k. »löneförbättringsmedlen» erinra, att Riksdagen från och med år 1882 årligen på extra stat anvisat ett belopp af 336,975 kronor till löneförbättring åt lärarne vid de allmänna läroverken, samt att utskottet vid punkten 46:o här nedan i anledning af derom af Kongl. Maj:t gjord framställning hemställer om enahanda beloppes anvisande jemväl för nästkommande år, ehuru under en något ändrad form. Af ifrågavarande löneförbättringsmedel hafva tekningslärarne vid de högre allmänna läroverken hittintills egt uppbära: lärare i första lönegraden 100 kronor, lärare i andra lönegraden 75 kronor och lärare i tredje lönegraden 50 kronor för år räknadt.

Ehuru utskottet icke förbisett, att med nuvarande aflöningsbestämmelser tekningslärarne vid de allmänna läroverken i händelse af sjukdom komma att i jemförelse med de andra lärarne befinna sig i en ofördelaktig ställning, anser utskottet likväl icke detta missförhållande i verkligheten vara af den betydighet, att icke med afhjelpandet deraf utan olägenhet kan anstå, tills läroverksfrågan i sin helhet er-

håller sin lösning; och då utskottet tillika håller före, att Riksdagen bäst befördrar genomförandet af de på läroverksområdet nödiga reformerna genom att afböja hvarje försök till partielt afhjelpande af den nuvarande organisationens brister, hemställer utskottet,

att herr Rombergs förevarande motion icke må af Riksdagen bifallas.

Högre skolor för qvinlig ungdom.

8:o) Kongl. Maj:t har föreslagit, att anslaget till högre skolor för qvinlig ungdom måtte höjas från 70,000 kronor till 100,000 kronor eller med ett belopp af 30,000 kronor.

Uti två lika lydande motioner, väckta den ena inom Första Kammaren af herr *S. Wieselgren* (motion n:o 21) och den andra inom Andra Kammaren af herr *C. J. Winkrans* (motion n:o 76) har åter hemställts, att Kongl. Maj:ts proposition om anslag till högre skolor för qvinnor måtte i allo bifallas, dock med den förändring, att det af Kongl. Maj:t äskade beloppet af 30,000 kronor måtte höjas till 70,000 kronor.

Hvad först beträffar Kongl. Maj:ts förevarande framställning, har departementschefen på sid. 17—25 i statsrådsprotokollet till en början lemnat redogörelse för de olika skeden, frågan om ordnande af den högre skolundervisningen för qvinlig ungdom genomgått från år 1862, då anslag för ändamålet först af Riksdagen beviljades, till år 1885, då senaste komité för utredning af hithörande förhållanden tillsattes. Utskottet, som med afseende å denna redogörelse i öfrigt tillåter sig att hänvisa till berörda protokoll, får här endast erinra:

att 1862 års Riksdag beviljade ett årligt anslag af 5,000 rdr för inrättande och underhåll af en med högre lärarinneseminariet förenad normalskola för flickor;

att 1874 och 1875 årens Riksdagar på extra stat anvisade 30,000 kronor att användas till understöd, med högst 3,000 kronor till hvarje, åt sådana högre skolor för qvinlig ungdom, hvilka efter vederbörandes hörande pröfvades vara deraf i behof, under vilkor att elevernas årsafgifter icke bestämdes till högre belopp än 50 kronor, att frielever till det antal, som af Kongl. Maj:t bestämdes, vid skolan antoges, att årlig berättelse afgåfves öfver skolans verksamhet, samt att skolan skulle vara underkastad den kontroll och de vilkor i öfrigt, Kongl. Maj:t kunde finna godt bestämma;

Ang. förhöjning af anslaget till högre skolor för qvinlig ungdom.

[7.]

att 1876 och 1877 årens Riksdagar beviljade på extra stat 40,000 kronor att användas till understöd åt högre skolor för qvinlig ungdom med högst 3,000 kronor åt hvarje, under vilkor, att elever till det antal, som af Kongl. Maj:t bestämdes, i skolan erhöle undervisning dels kostnadsfritt, dels mot en årsafgift, som icke finge öfverstiga 50 kronor, att årlig berättelse afgåfves om skolans verksamhet, samt att skolan skulle vara underkastad den kontroll och de bestämmelser i öfrigt, som Kongl. Maj:t kunde finna godt att meddela;

att sistnämnda anslag vid 1878 års riksdag höjdes till 50,000 kronor och öfverflyttades till ordinarie stat;

att 1882 års Riksdag höjde det ordinarie anslaget till understöd åt högre skolor för qvinlig ungdom till det belopp af 70,000 kronor, hvarmed det för närvarande är i riksstaten uppfördt; samt

att 1885 års Riksdag i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhöll att Kongl. Maj:t måtte låta undersöka, huru undervisningen i de enskilda högre skolorna för qvinlig ungdom för närvarande bedrefves, och hvilka resultat af densamma vunnits, samt af de upplysningar, som genom undersökningen erhållits, gifva Riksdagen del.

Departementschefen har vidare omförmålt, att Kongl. Maj:t med anledning af Riksdagens sistnämnda beslut den 6 november 1885 tillsatte en komité med uppdrag att undersöka, huru undervisningen i de enskilda högre skolorna för qvinlig ungdom för närvarande bedrefves samt hvilka resultat af densamma hittills vunnits. Denna komité hade afgifvit sitt betänkande den 19 januari 1888, och hade sedermera utlåtanden deröfver inforrats af direktionen öfver högre lärarinne-seminariet, domkapitlen, direktionen öfver Stockholms stads undervisningsverk och medicinalstyrelsen.

För fullgörandet af sitt uppdrag hade komiterade, enligt hvad departementschefen vidare meddelat, dels genomgått och granskat de årliga redogörelser, som af 70 högre flickskolor afgifvits, dels infortrat och bearbetat skriftliga uppgifter, angående vissa hygieniska, pedagogiska och ekonomiska förhållanden under läsåret 1885—1886 vid 124 högre flickskolor med 10,351 lärjungar och 1,520 undervisande, deraf 1,054 lärarinnor och 466 lärare, och dels slutligen inspekterat inalles 85 flickskolor i 37 af rikets städer. Med afseende på resultatet af denna undersökning hade komiterade framhållit, att de högre flickskolornas beskaffenhet i det stora hela icke vore underlägsen andra undervisningsanstalters och bättre, än man på grund af dessa skolors beroende af allmänheten kunde vänta.

För undervisningens anordning och ståndpunkt i de särskilda

ämnena hade komiterade utförligt redogjort och i sammanhang dermed uttalat sina egna åsikter om det ändamålsenligaste anordnandet af den samma, med särskildt afseende fäst på den egentliga flickskolan. Hvad komiterade i detta hänseende föreslagit hade visserligen i åtskilliga punkter rönt motsägelse dels af ledamöter inom komitén, dels af de myndigheter, som yttrat sig öfver dess betänkande, men den utredning, som härigenom vunnits beträffande såväl tidsfördelningen som de särskilda läroämnenas utsträckning och behandling inom flickskolan, skulle utan tvifvel bära god frukt för den qvinliga undervisningen i vårt land.

Frånsåge man felen i sjelfva undervisningssättet, kunde de brister i vårt flickskoleväsen, som komiterade företrädesvis framhållit, sammanfattas sålunda:

att undervisningens ändamålsenliga anordning betydligt försvårades af den bristande insigt, som mångenstädes röjde sig bland allmänheten i fråga om nödvändigheten — i både hemmets och hela nationens intresse — af en grundlig bildning för qvinnan;

att man ofta vid uppgörande af läroplanen för den högre flickskolan icke ordnat denna sjelfständigt efter dess eget behof, utan alltför mycket efter det allmänna läroverkets mönster;

att flera mindre, med ett ringare antal klasser försedda skolor sökte bibringa alldeles samma quantum af kunskaper som de större skolorna och derigenom framkallade ett ytligt och förslappande mångläseri;

att bristen på kontroll och verksam inspektion öfver de privata flickskolorna möjliggjorde tillvaron af underhaltiga flickskolor, hvilkas verksamhet måste betecknas såsom för lärjungarnes andliga och kroppsliga utveckling skadlig, och hvilka genom sin mängd och det oberättigade förtroende, de på många håll åtnjöte, utgjorde ett hinder för de bättre skolornas utveckling;

att de större och bättre flickskolornas ekonomiska ställning i allmänhet vore otillfredsställande, oftast dålig, och att deraf många stora och beaktansvärda olägenheter härflöte, såsom: att anordningarna för vården af lärjungarnes helsa och fysiska utveckling i det öfvervägande antalet flickskolor vore högst otillräckliga och bristfälliga; att skolan blefve alltför beroende af allmänheten, hvilket medförde, att hon ej kunde med tillbörlig kraft och konsekvens upprätthålla sina fordringar gent emot föräldrars och målsmäns subjektiva tycken och önsknings; att för undervisningens handhavande användes dels ett stort antal vid allmänna läroverk anställda lärare, som åt flickskolorna kunde egna

endast ett fåtal timmar, dels många lärarinnor, som saknade pedagogisk utbildning och, då de ej gjort lärarekallet till sin egentliga lifsuppgift, deråt egnade endast en ringa del af sin tid; samt att till följd deraf lärarekrafternas antal blefve opropotionerligt stort, en onaturlig sönderdelning af ämnena förekomme och fackläraresystemet finge en utsträckning och användning, som förringade undervisningens uppfostrande verkan och gjorde faran för lärjungarnes öfveranstängning större; att skolafgifterna mångenstädes måste hållas för höga; samt att det oakadt föreständarinnornas och de ordinarie lärarinnornas aflöningar i de flesta fall vore obilligt låga, under det att deremot deras tjenstgöring vanligen vore så omfattande och betungande, att den öfverstege deras krafter och i längden ej stode tillsammans med förutsättningarna för en lifaktig och intresseväckande undervisning.

Såsom den egentliga högre flickskolans ändamål hade komiterade uppställt en relativt afslutad, grundlig allmänbildning och dermed åsyftat en bildning, som satte lärjungarne i stånd att — åtminstone i någon mån — själfständigt fortsätta bildningsarbetet, vare sig det gälde deras egen personliga utveckling eller deras blifvande lefnadskall, samt betonat, att dertill visserligen erfordrades egandet af vissa kunskaper, men dock än mer själskrafternas, särskildt viljans och intelligensens, allsidiga och harmoniska utbildning.

Bland de förslag, som komiterade framställt för förverkligandet af detta mål samt för undanröjandet af de vid det nuvarande flickskoleväsendet anmärkta bristerna, vore följande, enligt departementschefens förmenande, de viktigaste:

1. Läroverken för den högre qvinliga undervisningen borde omfatta sju årskurser (9—16 års ålder) tillika med förberedande klasser.

2. Der förhållandena sådant medgäfv, borde den högre flickskolan hafva en öfverbyggnad af en tvåårig fortsättningskurs, i hvilken alla ämnen borde vara valfria. I förbindelse med vissa af dessa kurser borde äfven upprättas en kurs för utbildande af lärarinnor.

3. Undervisningsstoffet borde inskränkas, icke allenast derigenom att blott det vigtiga och väsentliga meddelades i hvarje särskildt läroämne, utan äfven derigenom att några i flickskolorna mer eller mindre allmänt förekommande läroämnen derifrån uteslötes. Deremot borde vissa andra ämnen, som hade betydelse för den fysiska uppfostran (fysiologi och helsolära samt träslöjd), å läroplanen upptagas.

4. Lärjungarnes arbetstid såväl i skolan som i hemmet borde betydligt minskas.

5. En i hygieniskt afseende tillfredsställande, dagligen förekom-

mande och af lärarinna ledd gymnastikundervisning borde meddelas i alla flickskolor.

6. En genom statens försorg utgifven afhandling angående fordringarna på en god barnavård borde utdelas åt hvarje målsman, som anmälde ett barn till inträde i skolan.

7. Provinsial- eller stadsläkare borde få till åliggande att, mot en ersättning, som Kongl. Maj:t kunde finna skäligt att af statsmedel anvisa, utöfva hygienisk tillsyn öfver de inom hans distrikt befintliga flickskolorna (lokal inspektion), hvarjemte tidtals, t. ex. hvar femte år, alla flickskolor borde underkastas en grundlig hygienisk inspektion af dertill särskildt förordnade sakkunniga personer (central inspektion).

8. Alla högre flickskolor borde ställas under en central pedagogisk inspektion.

9. Öfver hvarje flickskola, som åtnjöte understöd af allmänna medel, borde tillsättas en styrelse, bestående af minst sex personer (män och qvinnor), valda af stadsfullmäktige och landsting, dock så, att skolans föreståndare eller föreståndarinna vore sjelfskrifven medlem af styrelsen.

10. Högre flickskola borde ej få öppnas utan föregående anmälan i ecklesiastikdepartementet och företeende af sådana handlingar, som styrkte föreståndares eller föreståndarinnas kompetens. Derjemte borde rätten att förestå en sådan skola kunna af centralinspektionen frångas de personer, i hvilkas skolor påträffades synnerligen svåra, i en blifvande instruktion för inspektionen särskildt betecknade missförhållanden.

11. Lärare, som genomgått behöriga prof, borde under vissa vilkor få rätt att, vid ordinarie anställning i allmänt läroverk, för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig den tid af högst 10 år, under hvilken han tjenstgjort vid en af staten understödd flickskola.

12. Föreståndarinnors och lärarinnors undervisningstid för vecka borde minskas och deras aflöning ökas.

13. Fyratiofem högre flickskolor — nemligen 4 i Stockholm, 2 i Göteborg och 1 i hvardera af följande 39 städer: Borås, Eskilstuna, Falun, Gefle, Halmstad, Helsingborg, Hernösand, Hudiksvall, Jönköping, Kalmar, Karlshamn, Karlskrona, Karlstad, Kristianstad, Kristinehamn, Landskrona, Linköping, Luleå, Lund, Malmö, Norrköping, Nyköping, Oscarshamn, Skara, Sköfde, Strengnäs, Sundsvall, Söderhamn, Uddevalla, Umeå, Upsala, Venersborg, Vestervik, Vesterås, Vexjö, Visby, Ystad, Örebro och Östersund — borde af statsmedel understödjas med ett för alla lika, årligt anslag (4,000 kronor), för så vidt följande vilkor upp-

fyldes: att kommun eller af kommun understödt bolag ansvarade för anskaffande och underhåll af lämplig skollokal, d. v. s. en sådan, som godkändes af den hygieniskt sakkunniga myndighet, åt hvilken Kongl. Maj:t uppdroge att utöfva tillsyn öfver hithörande förhållanden; att vederbörande föreståndares eller föreståndarinnas kompetens vore styrkt på sätt Kongl. Maj:t kunde finna lämpligt föreskrifva; att skolan hade minst sju årsklasser utöfver småskolans stadium; att språkundervisningen i skolan vore så ordnad, att det första främmande språket inträdde i första och det andra icke förr än i fjerde klassen af den egentliga högre skolan, samt att undervisning i ett tredje främmande språk icke meddelades i den egentliga flickskolan, utan först i den s. k. fortsättningskolan; att lärarinnornas löner icke understege vissa bestämda minimibelopp, olika för lärarinnor med olika utbildning; att lärjunges högsta skolafgift ej öfverstege 120 kronor, för år räknadt; att ungefär hvar tionde lärjunge finge undervisning antingen kostnadsfritt eller för en afgift, som ej öfverstege hälften af den nyssnämnda högsta afgiften; samt att skolan årligen, efter vederbörligen fastställt formulär, afgåfve tryckt redogörelse öfver sin verksamhet.

14. I följande 32 samhällen: Alingsås, Arboga, Arvika, Askersund, Borgholm, Eksjö, Engelholm, Enköping, Falköping, Filipstad, Haparanda, Köping, Lidköping, Mariestad, Marstrand, Motala, Nora, Norrtelje, Piteå, Ronneby, Sala, Simrishamn, Skellefteå, Strömstad, Söderköping, Södertelje, Trelleborg, Vadstena, Varberg, Vimmerby, Åmål och Örnsköldsvik, der såväl flickskolorna som statens läroverk för gossar visat sig medföra alltför dryga kostnader, i följd af och i förhållande till lärjungarnes ringa antal, borde staten inrätta samskolor, hvilka med afseende på organisation och undervisningsresultat borde öfverensstämma med den af komiterade föreslagna högre flickskolan.

15. Åt sådana kommunal- eller bolagsskolor, som anordnade fortsättningskurser, borde en förhöjning i anslaget af 1,000 kronor medgifvas, på vilkor, att fortsättningsskolan omfattade minst tvåårig kurs, och att undervisningen i hvarje årskurs upptog minst 10 timmar i veckan.

16. Ett af de nu befintliga folkskolelärarinneseminarierna borde förändras till ett högre lärarinneseminarium, på det att det ökade behovet af kompetenta lärarinnor för de högre flickskolorna måtte tillgodoses och tillika öfverbefolkningen på folkskolelärarebanan minskas.

Sedan departementschefen derefter på sid. 29—38 i statsrådsprotokollet redogjort för de uttalanden och erinringar, som de af komi-

terade väckta förslagen föranledt hos dem, hvilkas utlåtanden deröfver inforrats, har departementschefen yttrat följande.

Af det anförda framginge, att en omfattande och grundlig utredning blifvit gjord af de högre flickskolornas tillstånd såväl med afseende på deras organisation och undervisning som beträffande deras hygieniska och ekonomiska förhållanden, att de härvid anmärkta bristerna blifvit framhållna och slutligen att förslag blifvit framställda till berörda bristers afhjelpande samt flickskoleväsendets utveckling.

Otvifvelaktigt syntes det departementschefen vara att på grundvalen af den sålunda verkställda utredningen mer verksamma och ändamålsenliga åtgärder än hittills skulle kunna vidtagas till den qvinliga undervisningens ordnande och förkofran. Men då icke oväsentliga anmärkningar blifvit gjorda mot flertalet af de förslag, som komiterade i detta syfte framställt, vore dessas genomförande i oförändrad gestalt icke att förorda; och då tillräcklig tid fattades för att underkasta dem nödig pröfning och erforderlig omarbetning, kunde departementschefen icke för närvarande framlägga något förslag till ett definitivt ordnande af den högre undervisningen för qvinlig ungdom.

Då emellertid de för handen varande högre flickskolorna i allmänhet befunno sig i stort ekonomiskt trångmål, hade departementschefen ansett nödvändigt att redan nu något gjordes för att bistå dem. Ty skulle de i följd af bristande understöd gå tillbaka och försämrast eller på vissa orter alldeles duka under, så skulle utan tvifvel svårigheterna vid denna viktiga frågas lösning betydligt ökas.

Den af 1882 års Riksdag beviljade förhöjningen i anslaget till högre skolor för qvinlig ungdom hade gjort det möjligt för Kongl. Maj:t att för åren 1883 och 1884 dels för 9 skolor öka det redan förut åt dem beviljade understödet, dels tilldela sådant åt ytterligare 15 skolor. Antalet af staten understödda skolor hade under åren 1885—1887 ökats till 59 och för åren 1888—1890 till 62. För närvarande väntade ansökningar om dylikt understöd från 69 skolor, hvilka alla syntes förtjenta att deraf komma i åtnjutande, på Kongl. Maj:ts afgörande. Härvid måste antingen en del skolor lemnas utan all hjälp eller ock måste en ytterligare inknappning göras utöfver den, som 1888 vidtogs, å de äldre skolornas redan förut otillräckliga understödsbelopp. Och dock lemnades dessa understöd icke utan ersättning. Under de senaste åren hade nemligen på grund deraf 203 lärjungar åtnjutit undervisning kostnadsfritt och 403 för en till 50 kronor nedsatt årsavgift.

Huru olika meningarne äru varit angående de särskilda förslagen till flickskoleväsendets förbättring, så hade de dock, enligt hvad departementschefen vidare anført, i ett afseende varit fullt öfverensstämmande, nemligen deruti, att rikligare understöd från statens sida borde komma flickskolorna till del. Om det vore en sanning, att samhällets välfärd ytterst hvilade på religionen och sedligheten; att familjen vore dessas första och säkrast fruktbara plantskola; att det vore qvinnan, som gäfvé hemmet dess pregel; så måste man medgifva, att äfven betydliga offer vore väl försvarade, om en allmännare spridd högre qvinnobildning genom dem kunde vinnas. Detta syfte vore — långt ifrån att vara, såsom man ofta hörde föräbaras, en angelägenhet endast för en viss samhällsklass — ett hela folkets gemensamma lifsintresse.

Då emellertid statens medel för närvarande måste tagas i anspråk för många andra ändamål, och då denna vigtiga angelägenhet nu icke föreläge till definitivt ordnande, ansåge sig departementschefen icke böra föreslå förhöjning i det för närvarande utgående anslaget med högre belopp än 30,000 kronor.

I fråga om flickskolornas anordnande och deras verksamhet har utskottet velat uttala den mening, att, på sätt i ofvan återopade utlåtanden öfver flickskolekomiténs förslag, bland annat anförts, vid den förestående organisationen af flickskolorna tillbörligt afseende torde böra fästas vid de hygieniska förhållandena, så att öfveransträngning i dessa skolor må komma att undvikas samt att dessa skolor synas böra så anordnas, att de ej blifva en efterbildning af de allmänna läroverken för gossar utan komma att lämpa sig efter qvinnans speciella uppgifter i lifvet, för hvilket ändamål införande af undervisning i allmän helsolära samt theoretisk och praktisk huslig ekonomi vore tillönskligt.

Hvad de nu föreliggande förslagen beträffar, får utskottet, under hänvisande till de skäl för *motionärernes* förslag, som finnas i motionerna intagna, anmärka, att motionärerna anført, bland annat, att de, utan att våga utgå ifrån beviljandet af hela det belopp, eller 4,000 kronor, hvilket komiterade tillstyrkt för hvar och en af sådana skolor, som uppfyllt stadgade vilkor, ansåge sig, då tvifvels utan lång tid komme att förgå, innan man enats om dessa skolors organisation, och då motiveringen i den kongl. propositionen tydliggen visade, att det äskade beloppet endast af hänsyn till andra statens kraf satts så lågt, att det omöjliggen kunde ens tillnärmelsevis fylla de dock som synnerligen vigtiga erkända behofven, böra ifrågasätta, huruvida icke hälften af de af komiterade föreslagna beloppen med i medeltal 2,000 kronor åt hvardera

af de ungefär 70 skolor, hvilka funnits förtjenta af understöd, kunde utan ändring af förut gällande bestämmelser få af statsmedel utgå.

I öfverensstämmelse med den uppfattning såväl departementschefen som de båda motionärerna gjort gällande, håller utskottet före, att den tryckta ekonomiska ställning, hvori de högre flickskolorna befinna sig, bör föranleda Riksdagen att, utan att afvakta det definitiva ordnande af den högre undervisningen för qvinlig ungdom, hvilket, hufvudsakligen grundadt på komiterades ofvan omförmälda förslag, lär vara att förvänta, bereda ifrågavarande skolor ett något större statsunderstöd än för närvarande till dem utgår. I fråga åter om det belopp, hvarmed anslaget till högre skolor för qvinlig ungdom skulle för sådant ändamål höjas, anser sig utskottet sakna anledning att tillstyrka Riksdagen att, såsom motionärerna föreslagit, gå utöfver den summa, Kongl. Maj:t efter pröfning af de på saken inverkan förhållandena funnit sig böra af Riksdagen äska. Utskottet får alltså hemställa,

att Riksdagen, med afslag å herrar Wieselgrens och Winkrans' förevarande motioner, i hvad de samma skilja sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, må, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, höja anslaget till högre skolor för qvinlig ungdom från 70,000 kronor till 100,000 kronor, eller med ett belopp af 30,000 kronor.

Folkundervisningen.

9:o) Kongl. Maj:t har föreslagit, att Riksdagen — under medgifvande att af anslaget till arfvoden och resekostnadsersättning åt folkskoleinspektörer finge utgå arfvode, ej öfverstigande 6,000 kronor för år, åt en på viss tid förordnad person med de åligganden, som i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de i statsrådsprotokollet öfver eklestiasitikärenden den 12 januari 1891 angifna grunder blefve af Kongl. Maj:t bestämda — måtte bevilja förhöjning i berörda anslag från dess nuvarande belopp, 95,000 kronor, till 100,000 kronor, eller med 5,000 kronor.

Beträffande ifrågavarande framställning har departementschefen till ofvannämnda statsrådsprotokoll yttrat följande:

Öfver trettio år hade förflutit sedan 1859—60 årens Riksdag beviljade det första anslaget, 17,000 kronor, till folkskoleinspektionen.

*Ang. förhöjdt
anslag till
folkskole-
inspektionen
m. m.
[8.]*

Redan vid 1862—63 årens riksdag hade detta anslag uppförts med ett till 30,000 kronor förhöjdt belopp. Tid efter annan hade sedermera anslaget ökats: af 1865—66 årens Riksdag till 40,000 kronor, af 1872 års Riksdag till 52,000 kronor, af 1874 års Riksdag till 65,000 kronor, af 1878 års Riksdag till 85,000 kronor och senast af 1884 års Riksdag till det belopp, hvarmed detsamma från och med år 1885 i staten upptagits, eller 95,000 kronor.

Att den utveckling af folkskoleväsendet, som sålunda med relativt korta mellanrum kräft ökning af inspektionsanslaget, oafbrutet fortgått under de sex senaste åren, visade sig redan deraf, att skolornas antal, som 1883 uppgått till 9,781 med 11,130 lärare och lärarinnor, år 1889 utgjorde 10,505 med 12,507 lärare och lärarinnor. Det belopp, hvartill anslaget senast förhöjts, hade ock varit för ändamålet otillräckligt, och för hvarje år under femårsperioden 1885—89, med undantag af år 1887, hade anslaget öfverskridits, i det att statens omkostnader för inspektionen utgjort för år 1885 kronor 97,122: 64, för 1886 kronor 102,576: 45, för 1887 kronor 92,991: 93, för 1888 kronor 103,055: 37 och för 1889 kronor 104,453: 77. Under sådana förhållanden framstälde sig nu frågan, om ej anslaget till folkskoleinspektionen borde ytterligare förhöjas.

Innan denna fråga toges under öfvervägande borde likväl — med fullt erkännande af det goda, som åstadkommits genom inspektionen, sådan den hittills varit ordnad — en undersökning ske, huruvida icke förhållandena, sådana de med folkskoleväsendets utveckling under de gångna trettio åren utbildat sig, samt de härvid kunna erfarenheter påkallade vissa ändringar i inspektionens nuvarande anordning.

Redan af 1874 års Riksdag hade, i samband med då beviljad förhöjning af inspektionsanslaget, angifvits angelägenheten af att till inspektörer utsåges personer, som uteslutande egnade sina krafter åt detta kall, äfven om kostnaderna derigenom skulle blifva större. Önskvärdheten häraf hade ock vid flera andra tillfällen framhållits. Otvifvelaktigt vore en sådan reform med deraf följande inskränkning i inspektörernas antal synnerligen önskvärd och borde uppställas såsom ett mål, mot hvilket man måste sträfva.

Dock borde härvid besinnas, att i följd af vårt lands stora utsträckning och särskildt i vissa mera glest bebyggda delar af detsamma hardt när öofvervinneliga svårigheter för detta måls genomförande mötte, och att åtminstone för närvarande det sannolikt ej skulle vara möjligt att finna tillräckligt många fullt lämpliga personer med erforderlig allmän och pedagogisk bildning, som kunde och ville helt och

hållet afbryta sin egentliga verksamhet för att egna sig åt det i alla händelser ej synnerligen inbringande och dessutom för allenast ett begränsadt antal år meddelade tillfälliga inspektionsuppdraget; ty att af inspektörsbefattningarna tillskapa *ordinarie* befattningar, hvilkas innehafvare, försedda med fullmägt, småningom skulle gråna i tjensten och slutligen pensioneras, torde af ingen anses tjenligt. Om nödigt vore, att tienstinnehafvare vore i besittning af full rörlighet och lifskraft, så gälde detta särskildt om folkskoleinspektörerna.

Hvad som i alla händelser, intill dess reformen mera allmänt kunde genomföras, måste fordras, vore att de personer, som förenade inspektionsuppdraget med annan tienstbefattning, förpligtades att utsträcka sin inspektionsverksamhet till vissa längre sammanhängande perioder af året och, der så pröfvades nödvändigt, hålla vikarie för den *ordinarie* tienstens bestridande.

Jemväl i andra hänseenden än det nu angifna lemnade inspektionen rum för anmärkningar, för hvilkas undanrödjande åtgärder borde ju förr desto hellre vidtagas. De ekonomiska och yttre organisatoriska förhållandena, som förr och med rätta tagit uppmärksamheten i synnerligen stort anspråk, hade med folkskolans kraftiga utveckling under de senaste årtiondena trädt mera i bakgrunden och lemnat rum för ett högre och väsentligare intresse. Behof af lokaler och materiel vore nu, åtminstone i allmänhet, på ett ganska tillfredsställande sätt, efter vårt lands tillgångar, tillgodosedda, och derfor gälde det numera för inspektionen att mera rigta sig åt skolans inre förhållanden och att, för att utveckla och förbättra dessa, söka, med noggrann kännedom om de grundsatser som dervid borde följas, arbeta på väckandet af så väl lärarnes som skolrådets och skolrådsordförandenas intresse för dessa grundsatsers tillämpning, hvarvid skolråden och deras ordförande vida mera än hittills borde verka såsom förmedlingslänkar mellan inspektionen och skolan. Att den nuvarande inspektionen i afseende å utförandet af dessa uppgifter lemnade åtskilligt öfrigt att önska, kunde ej bestridas.

Man misstog sig ej, om man påstode, att den egentliga grunden till inspektionens svaghet härutinnan vore beroende af brist på system, sammanhållning och kontroll. De förhållanden, som vore föremål för inspektionens uppmärksamhet, betraktades och bedömdes af de särskilda inspektörerna från alltför olika synpunkter, och hvarje enskild inspektör arbetade för mycket för sig sjelf utan samråd och samverkan med vare sig skolråden eller öfrige inspektörer. Genomförandet af likformiga, af erfarenheten vunna och bekräftade grundtankar för undervisningens

anordnande försvårades häraf. Genom den fristående ställning, inspektörerna intoge, blefve det ock för departementet och dess chef svårt såväl att med noggrannhet följa och bedöma deras verksamhet och folkskoleväsendets tillstånd öfver hufvud som ock att, der sådant kunde erfordras, lemna ledning och rättelse. De nu i detta hänseende till buds stående medlen — inspektörernas berättelser och de någon gång förekommande inspektörmötena — vore härvid icke tillfyllestgörande. De svårt öfverskådliga och ofta sins emellan ojemförliga uppgifterna i de förra och de senares sällan återkommande och då genom tidens knapphet föga grundliga förhandlingar vore allt för oviga apparater för att med fördel kunna i förevarande syfte användas.

I ett särskildt hänseende gjorde sig bristen på nödig kontroll på ett påfallande sätt märkbar, nemligen i fråga om folkskoleinspektörernas resor, hvilka ej sällan företoges planlöst och derigenom medförde mindre gagn, men större kostnad, än som vederborde. Under det att sammanlagda beloppet af inspektörernas arfvoden utgjort för hvardera af de fem åren 1885—1889 omkring 27,000 kronor, hade resekostnaderna uppgått till i medeltal 72,000 kronor. Vid flere statsrevisioner och jemväl vid den senaste hade anmärkningar framställts i afseende å det sätt, hvarpå en del af inspektörerna anordnat sina resor. Visst vore, att betydande besparingar kunde åstadkommas, om dessa resor mera planmessigt anordnades. I förordnandena för inspektörerna och särskildt i den för dem senast utfärdade instruktion hade anvisningar i sådant syfte lemnats, men för departementet hade ej funnits och funnes för närvarande ingen möjlighet att kontrollera, huru de af det samma härutiinnan lemnade föreskrifter tillämpades.

För afhjelpande af dessa och andra brister och olägenheter å detta område såge departementschefen icke något kraftigare medel än ett direkt ingripande genom *en under departementet omedelbart stäld person med framstående duglighet och erfarenhet i folkskoleväsendet, genom hvilken den nu saknade sammanhållningen af det hela kunde verkliggöras*. Af honom skulle inspektörerna erhålla råd och anvisningar, som kunde vara behöfliga i afseende å inspektionerna, rörande tillämpning af författningar, skolornas ordnande, förfaringssättet vid undervisningen m. m. För att underlätta härför erforderlig personlig förbindelse mellan honom och inspektörerna, skulle han årligen enligt af departementschefen fastställd plan distriktsvis sammankalla folkskoleinspektörerna för att med dem öfverlägga om ofvanberörda och andra folkskolans angelägenheter. Till honom borde dessutom af folkskoleinspektörerna halfårsvis insändas uppgift å de resor, de under påföljande halfåret ämnade företaga, och

hvilka skoldistrikt de derunder ernade besöka, äfvensom efter hvarje års slut korta redogörelser för inspektionsverksamheten under det gångna året; med ledning af förenämnda resplaner skulle kunna kontrolleras, att inspektionerna mera än hittills koncentrerades på sammanhängande tidsperioder och att i följd deraf ett större antal skolor än nu under samma resa besöktes. Genom nämnda person skulle ock kunna tillföras departementet en kännedom om folkskolans förhållanden, som nu icke i lika mått stode till buds, på samma gång han utgjorde ett organ mellan centralstyrelsen för folkskoleväsendet och dettas skilda delar.

Men om nu angifna steg till folkskoleinspektionens bättre ordnande toges, uppstode den frågan, om ej i samband dermed en förändring påkallades i afseende å inspektionen öfver de undervisningsanstalter, der skolornas lärarepersonal bildades. Dessa anstalter utgjordes af två hufvudgrupper, de egentliga folkskolelärareseminarierna och småskolelärareseminarierna. Den inspektion öfver lärarebildningsanstalterna, som hittills egt rum, hade utöfvats af byråchefen å den afdelning inom ecklesiastikdepartementet, som hade att handlägga frågor om folkundervisningen och dit hörande anstalter. Det vore naturligt, att denna inspektion, med hänsyn till byråchefens andra magtpåliggande göromål, måst blifva ganska begränsad. Den hade ej kunnat omfatta andra lärarebildningsanstalter än folkskolelärareseminarierna och de två af staten anordnade småskolelärareseminarierna för lapskt och finskt talande elever. Alla de anstalter, der småskolans lärare, de biträdande lärarne i folkskolan samt lärarne i de mindre folkskolorna egentligen utbildades, hade hittills icke utgjort föremål för något som helst öfvervakande genom inspektion. De i senare författningar, angående lönetillskott af allmänna medel för denna läraregrupp, gifna bestämmelser, enligt hvilka afgangspröfning vid dylika anstalter utgjorde vilkor för erhållande af förhöjdt lönetillskott, hade förlänat dessa anstalter en betydelse, som kräfde ett mera direkt öfvervakande af deras verksamhet för att såmedelst åstadkomma den likformighet mellan dessa sistnämnda seminarier, som för lärarebildningsanstalter *med samma mål* alltid vore så vigtig. Då nemligen afgangsbetygen från ifrågavarande seminarier medförde enahanda rättigheter, borde så vidt möjligt, kunskapsfordringarna i det ena seminariet vara lika med dem i det andra. Att så nu icke vore fallet borde ej förundra någon, då såsom bekant desamma för närvarande icke stode under annan kontroll från det allmännas sida än den, som utöfvades af de censorer, olika för nära nog hvarje anstalt, som vid dagarna för afgangsexamen,

enligt departementschefens förordnande voro närvarande, och mellan hvilka knappt någon som helst samverkan vore tänkbar, då de måste utses bland de i närheten af seminariet boende personer. Då så vore och då särskildt småskolan numera blifvit en erkänt berättigad och nödvändig länk bland anstalterna för folkundervisningen och en af de viktigaste betingelserna för dess utveckling, samt staten för aflönande af småskolans lärare, de biträdande folkskolelärarne och lärarne i de mindre folkskolorna — eller hela den personal som hufvudsakligen i småskolelärareseminarierna utbildades — lemnade anslag, som under de senaste åren uppgått till nära 1,300,000 kronor årligen, så borde äfven dessa seminarier, i den omfattning sådant låte sig göra, i likhet med de egentliga folkskolelärareseminarierna blifva föremål för inspektion.

För att till samma person, som skulle öfvervaka folkskoleinspektionen, äfven öfverlåta tillsynen öfver lärarebildningsanstalterna, kunde åtskilliga skäl anföras. Till en början kunde ur pedagogisk synpunkt framhållas, att lärarebildningsanstalterna, för att på ett tillfredsställande sätt fylla sin uppgift, måste arbeta med full insigt om beskaffenheten af de lärarekrafter, folkundervisningsanstalterna verkligen behöfde. En sådan insigt kunde af ingen tillföras dem bättre än af den person, som oafbrutet vore i beröring med de olika folkundervisningsanstalternas inspektörer och genom öfverläggningar och skriftväxling med dem vore i tillfälle att inhemta grundlig kändedom om de fordringar, som borde ställas på lärarne i de olika slagen af skolor. Der till kunde läggas följande. På sätt ofvan vore föreslaget skulle den, som finge tillsynen öfver folkskoleinspektionen sig anförtrodd, sätta sig i förbindelse med folkskoleinspektörerna särskildt sålunda, att desse efter plan, som fastställdes af departementschefen, distriktsvis sammankallades. Blevne nu inspektionen öfver lärarebildningsanstalterna honom anförtrodd, låge det i sakens natur, att möte, hvartill inspektörerna skulle af honom sammankallas, i regeln komme att hållas i samband med hans inspektion af seminarierna. Förutom det ekonomiskt fördelaktiga af en sådan anordning vore det af icke ringa pedagogisk betydelse att vid distriktsmötet, som i allmänhet borde hållas å plats, der ett seminarium för utbildande af folkskolelärare eller småskolelärare vore förlagdt, kunna bereda inspektörerna tillfälle att genom besök i seminariets öfningsskola lära känna de förfaringssätt, som der användes vid undervisningen, samt att med seminariets lärare utbyta åsikter.

Slutligen finnes ett ytterligare skäl för att åt den, som skulle

öfvervaka folkskoleinspektionen, uppdraga inspektionen öfver lärarebildningsanstalterna, och detta vore, att de rent administrativa arbeten, som ecklesiastikdepartementets folkskolebyrå i likhet med motsvarande afdelningar inom statsdepartementen hade att utföra, numera så ökats och vore af den beskaffenhet, att de icke kunde på tillfredsställande sätt skötas af någon annan än en person med verklig embetsmannabildning. Med anledning af den under förliden höst inträffade ledighet i byråchefsbefattningen hade departementschefen redan fäst Kongl. Maj:ts uppmärksamhet på sistnämnda förhållande; och på de af departementschefen anförda skäl hade Kongl. Maj:t den 19 sistlidne september medgifvit byråchefsbefattningens uppehållande tills vidare på förordnande af en utaf departementets nuvarande tjänstemän, under det seminarieinspektionen bestridts af en utanför departementet stående skolman. För att ådagalägga den betydande utvecklingen af byråns administrativa arbeten behöfde endast erinras om följande. Sedan folkskolebyråns bildande hade nu mer än ett fjerdedels sekel förflutit. Under denna tid hade de folkundervisningsanstalter, med hvilka byrån ursprungligen hade att befatta sig, ökats från 5,573 till 10,505. Statsanslagen till dessa anstalter, som vid periodens början uppgått till 215,000 kronor, utgjorde nu 3,500,000 kronor. Seminarierna, som då egde en ytterst ringa utveckling både med afseende å klasser och lärareantal, vore nu fullt organiserade och försedda med en talrik lärarepersonal. Redan af denna utveckling och den dermed följande ytterst rörliga och vexlande lagstiftningen, hade förorsakats betydlig ökning i byråns administrativa verksamhet, men dessutom hade efter byråns inrättande nya skolformer, hvar och en med sina särskilda lagar och författningar, uppstått och stälts under byråns administration. Folkskolorna hade förbundits med fortsättnings- och slöjdskolor. Nya lärarebildningsanstalter hade uppstått i de nyss omnämnda småskolelärareseminarierna. Öfver de egentliga folkundervisningsanstalterna hade folkhögskolorna utbildats. I rikets nordligaste trakter reglerades undervisningen för den finska och lappska befolkningen enligt sedermera tillkomna särskilda bestämmelser. En pensionsinrättning för såväl folkskolelärare som deras enkor och barn hade tillkommit, hvarigenom en betydande mängd mål tillförts byrån. Det i många hänseenden invecklade s. k. abnormskolväsendet tillhörde också numera, i olikhet mot förr, byråns verksamhet. Särskildt vore att lägga märke till, huruledes döfstumundervisningen å senaste tiden inträd i ett alldeles nytt skede, och att utan tvifvel svårlösta och invecklade frågor

å detta område i den närmaste framtiden måste uppstå. Härtill komme slutligen i afseende å byråns göromål, att den förutvarande gemenskapen af det pedagogiska och administrativa samt det senares omedelbara afhängighet af det förra, till följd af numera i alla rigtningar gifna lagbestämmelser, vore af en helt annan art än förr. Hvar och en af byråns då ganska sammanblandade verksamhetsferer, den pedagogiska och den administrativa, framträdde nu med sin tydligt skilda begränsning och omfattning.

På samtliga dessa skäl ansåge departementschefen, att all inspektion borde skiljas från folkskolebyråns administrativa chef och öfverlemnas åt en särskild person, som förutom öfvervakandet af folkskoleinspektionen tillika, efter departementschefens bestämmande, skulle utöfva tillsyn icke blott öfver folkskolelärare- och folkskolelärarinneseminarier utan äfven, i den mån sådant läte sig göra, öfver ofvannämnda småskolelärareseminarier, hvartill borde läggas skyldighet för honom att, der sådant i särskilda fall påkallades, biträda departementschefen vid beredning af ärenden rörande folkundervisningen af uteslutande eller öfvervägande pedagogisk art, särskildt frågor rörande anskaffande af för folkundervisningsanstalterna tjenlig undervisningsmateriel. Såsom en ovilkorlig fordran måste slutligen uppställas, att denna person, som borde förordnas på viss tid, under det han utöfvade sitt uppdrag ej finge egna sig åt någon som helst annan tjenstverksamhet.

Efter att sålunda hafva angifvit skälen, hvarför åt en särskild person syntes böra uppdragas såväl öfvervakandet af folkskoleinspektionen som tillsynen öfver folkskolelärare- och småskolelärareseminarierna, samt grundragen af denna persons verksamhet, hade departementschefen — som ansåge hans arfvode lämpligen böra utgå af anslaget till arfvoden och resekostnadsersättning åt folkskoleinspektörer, men att hans resekostnads- och traktamentsersättning, i likhet med hvad hittills varit fallet beträffande den direkt från departementet utgående inspektionen, borde bestridas af det under åttonde hufvudtiteln uppförda förslagsanslag till rese- och traktamentspenningar — anhållit att få öfvergå till frågan om det belopp, som för hans godtgörande kunde vara erforderligt. Man kunde ej förutsätta, att till det ansvarsfulla och grannliga värf, som här afsåges, erhålla lämplig person, med mindre honom tillförsäkrades en mot uppdragets vikt någorlunda svarande inkomst. Den omfattning, i hvilken inspektionsanslaget härför behöfde tagas i anspråk, kunde emellertid icke oväsentligt blifva beroende på, om uppdragets innehafvare vore i offentlig tjenst anställd eller icke. I förra fallet fordrades visserligen, af skäl som ofvan vore angifvet,

ovilkorligen, att han, under det uppdraget fortvarade, vore i åtnjutande af fullständig tjenstledighet från innehafvande befattning. Men då hela hans aflöning för denna befattning icke behöfde tagas i anspråk för tjenstens uppehållande genom vikarie, skulle det belopp, som komme att utgå från inspektionsanslaget, icke blifva så stort, som i det fall, att en person, hvilken icke innehade offentlig tjenst, förordnades att fullgöra uppdraget. I sistnämnda fall, och då den aflöning, som den, hvilken utöfvade detta uppdrag, borde åtnjuta, ej skäligen kunde sättas lägre än till 6,000 kronor, skulle inspektionsanslaget behöfva anlitas med hela detta belopp, hvilket således skulle blifva det maximum, som för ändamålet finge derifrån utgå.

Slutligen anhölle departementschefen att få återkomma till sjelfva utgångspunkten i sitt yttrande eller frågan angående inspektionsanslagets förhöjning. Af den utredning, som lemnats, framginge, att samma anslag för de sista fem åren årligen öfverskridits med i medeltal något mera än 5,000 kronor. De besparingar å anslaget, som borde uppkomma genom ordnande af folkskoleinspektörernas verksamhet efter en bestämd och sammanhängande plan och framför allt genom kontroll öfver deras resor, ansåge departementschefen dock böra blifva så betydande, att någon särskild kostnad för aflönande af ifrågavarande person, hvars hufvuduppgift skulle vara att öfvervaka folkskoleinspektionen och inspektera lärarebildningsanstalterna, ej behöfde beräknas, utan att de genom hans verksamhet uppkommande besparingarna borde härför blifva tillräckliga. Departementschefen ansåge därför, att förhöjning i anslaget ej behöfde äskas med högre belopp än det, hvarmed anslaget under de fem sista åren årligen i medeltal öfverskridits, eller 5,000 kronor.

I anledning af en till utskottet hänvisad motion, som väckts i syfte att få till stånd förbud för folkskoleinspektör att samtidigt sköta annan embetsbefattning, anmärkte utskottet sistlidet år i punkten 15:o) af sitt då afgifna utlåtande n:o 9, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel, att, enligt hvad utskottet trodde sig veta, den uppfattningen i många fall gjort sig gällande, att folkskoleinspektionen för närvarande faktiskt lemnade åtskilligt öfrigt att önska i fråga om noggrann och effektiv kontroll öfver undervisningen; och hemställde utskottet, i betraktande häraf och på i öfrigt anförda skäl, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, hvilka åtgärder borde vidtagas för åstadkommande af en mera verksam och tillfredsställande inspektion öfver folkundervisningen. Denna utskottets hemställan blef

likväl icke af kamrarne bifallen, men torde anledningen dertill icke hafva varit, att inom riksdagen den åsigten var förherskande, att den nuvarande folkskoleinspektionen vore fullt tillfredsställande, utan torde snarare kunna sökas deri, att meningarne voro delade angående lämpligaste sättet för det åsyftade målets vinnande.

Nu har emellertid Kongl. Maj:t framlagt ett förslag i ämnet, som på samma gång det synes böra föranleda till en kraftigare och likformigare inspektion öfver sjelfva folkundervisningen jemväl torde vara egnadt att undanrödja det missförhållande i fråga om folkskoleinspektörernas resor, som, enligt hvad departementschefen erinrat, af flera statsrevisioner och särskildt af den senaste påpekats, eller att dessa resor i många fall anordnas på ett sätt, som icke är förenligt med önskvärd sparsamhet. Med afseende å dessa förtjenster hos det nu föreliggande förslaget och då härtill kommer, att detsamma ytterligare afser ej blott att bereda den stora fördel, att en och samma person får sig anförtrodda de, såsom det vill synas, till sin natur samhörande åliggandena att öfvervaka folkskoleinspektionen och att hålla tillsyn öfver lärarebildningsanstalterna, utan äfven att sätta byråchefen å folkskolebyrån inom ecklesiastikdepartementet i tillfälle att odeladt egna sin tid och sina krafter åt den mångfald af administrativa mål och ärenden, som, enligt hvad i statsrådsprotokollet vitsordas, numera tillkommer denna byrå, anser sig utskottet ega fullgiltig anledning att hos Riksdagen förorda bifall till förslaget, för hvars genomförande kostnaden i öfrigt synes utskottet vara ganska måttlig. Utskottet får alltså hemställa,

att Riksdagen — under medgifvande att af anslaget till arfvoden och resekostnadsersättning åt folkskoleinspektörer må utgå arfvode, ej öfverstigande 6,000 kronor för år, åt en på viss tid förordnad person med de åligganden, som i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de i statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för den 12 januari 1891 angifna grunder varda af Kongl. Maj:t bestämda — må bevilja förhöjning i berörda anslag från dess nuvarande belopp 95,000 kronor, till 100,000 kronor.

Ang. förslagsanslaget till lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor.

10:o) I afseende å det i riksstatens åttonde hufvudtitel för innevarande år uppförda förslagsanslaget å 3,500,000 kronor till lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor, har Kongl. Maj:t icke föreslagit någon förändring.

Inom Andra Kammaren hafva emellertid i särskilda till statsutskottet remitterade motioner af herrar *K. E. Holmgren* (motion n:o 91), *E. A. Zotterman* (motion n:o 93) och *A. Henricson* (motion n:o 149) väckts förslag om förbättring i folkskolornas lärarepersonals aflöning, hvilka förslags bifallande till större eller mindre del möjligen skulle kunna föranleda förhöjning i förenämnda anslag; och då dessa förslag ännu icke gjorts till föremål för Riksdagens behandling och beslut, kommer utskottet framdeles under riksdagen att, sedan beslut i afseende å desamma fattats, göra den framställning i fråga om nu omförmälda anslag, hvar till förhållandena må föranleda; hvilket utskottet velat för Riksdagen

anmäla.

11:o) I motion (n:o 121) inom Andra Kammaren har herr *G. Elowson* *Ang. ifrågasatt anslag till befrämjande af pedagogisk gymnastik vid rikets folkhögskolor.* hemställt:

att Riksdagen måtte bevilja och till Kongl. Maj:ts disposition anvisa ett förslagsanslag å 25,000 kronor till befrämjande af pedagogisk gymnastik vid landets folkhögskolor;

att Riksdagen vid anmälan af sitt beslut härom ville anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes lemna närmare föreskrifter angående omfånget af den gymnastiska undervisningen och inspektionen af densamma samt angående sättet för statsbidragets lyftande;

att Riksdagen ville fastställa det bidrag, som hvarje folkhögskola, der undervisning i gymnastik till föreskrifvet omfång på ett nöjaktigt sätt meddelades, egde att uppbära, till 1,000 kronor; samt

att det måtte åligga folkhögskola, som önskade komma i åtnjutande af detta bidrag, att ej mindre vidkännas alla öfriga kostnader för de gymnastiska öfningarnas ordentliga upprätthållande än äfven underkasta sig den inspektion, som Kongl. Maj:t kunde finna skäligt bestämma.

I fråga om hvad motionären anført till stöd för sitt förslag får utskottet hänvisa till sjelfva motionen.

Utskottet finner det visserligen vara önskvärdt, att intresset för gymnastiska öfningar må vinna utbredning på landsbygden, likasom utskottet icke heller vill förneka, att införandet af pedagogisk gymnastik vid folkhögskolorna skulle blifva till omedelbart gagn för eleverna, men å andra sidan synes sådan utredning af saken nu icke föreligga, att man på grund deraf kan bilda sig en uppfattning om, huruvida sannolikhet förefunnes, att det med motionen åsyftade målet skulle genom ett bifall till densamma kunna vinnas. För sin del befarar

utskottet, att anordnandet af en så utvecklad undervisning i gymnastik, som den motionären afsett, skulle för vederbörande folkhögskolor medföra så stora kostnader, särskildt för anskaffande och inredning af lokaler, att högst få dylika skolor skulle finnas villiga att underkasta sig de för det föreslagna statsbidragets erhållande ifrågasatta vilkor.

På nu anförda skäl får utskottet hemställa,

att herr Elowsons förevarande motion icke må af Riksdagen bifallas.

De tekniska läroverken.

*Ang. ändring
i villkoret för
utgåendet af
ett tekniska
skolan i
Stockholm
beviljadt
anslag.
[9.]*

12:o) Kongl. Maj:t har föreslagit, att Riksdagen måtte medgifva, att det anslag å tillhoppa 7,575 kronor, som Riksdagen år 1889 under visst vilkor beviljat till tekniska skolan i Stockholm, finge utgå, så länge skolan åtnjöte det anslag å 7,500 kronor, som Stockholms stad från och med år 1891 tills vidare, på sätt i statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 12 januari 1891 omförmäldes, beviljat tekniska skolan.

Vid föredragningen iuför Kongl. Maj:t af detta ärende har departementschefen, enligt hvad åberopade statsrådsprotokoll utvisar, till en början erinrat, hurusom, sedan Kongl. Maj:t till 1889 års Riksdag gjort framställning om nya anslag och förhöjningar i äldre anslag för tekniska skolan i Stockholm till ett sammanlagdt belopp af 15,150 kronor, Riksdagen, som ansett att det vore ett billigt anspråk på Stockholms stad, att staden bidroge med hälften af nyssnämnda belopp, af dylik anledning och, med uppställande af vilkor i angifna syfte, anslagit endast hälften af hvad för hvarje särskildt ändamål blifvit begärtd och sålunda beviljat på ordinarie stat:

dels, för upprättande vid skolan af en särskild maskinyrkesskola, till aflöningsförmåner åt föreståndare och lärare enligt fördelning, som af Kongl. Maj:t i hufvudsaklig öfverensstämmelse med i statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 12 januari 1889 angifna grunder godkändes, 3,000 kronor;

dels till utvidgning, på sätt i nyssnämnda statsrådsprotokoll närmare förmäldes, af undervisningen i skolans nuvarande afdelningar 1,125 kronor, deraf 875 kronor till tekniska afton- och söndagsskolan, 125 kronor till tekniska skolan för qvinliga lärjungar och 125 kronor till byggnadsyrkesskolan;

dels till anordnande vid skolan af en undervisningskurs för utbildande af teckningslärare 750 kronor; och

dels till förhöjning af anslaget för underlärares aflöning samt anslaget till inventariers inköp och underhåll äfvensom för anordnande af kemiska laborationer vid skolan, enligt i oförmälda statsrådsprotokoll närmare angifven fördelning 2,700 kronor;

allt under vilkor att Stockholms stad till hvarje särskildt nu angifvet ändamål bidrage med ett anslag till lika stort belopp, som det Riksdagen anvisat.

I anledning af hvad Riksdagen sålunda beslutit hade — upplyser departementschefen vidare — yttrande infordrats från Stockholms stadsfullmäktige, huruvida de vore villige att uppfylla det af Riksdagen för ofvanberörda anslags utgående bestämda vilkor; och hade stadsfullmäktige i skrifvelse den 28 mars 1890 anmält, att de funnit sig icke böra ingå på berörda vilkor, men att de beviljat tekniska skolan från och med år 1891 tills vidare, dock endast så länge statens årsanslag till skolan utginge med minst det nuvarande beloppet, ett årligt anslag af 7,500 kronor — hvilket anslag med 75 kronor understege det, som i Riksdagens beslut förutsattes, samt att de emellertid medgifvit, att staden undantagsvis för år 1890 skulle bidraga lika med staten till de utgifter vid skolan, för hvilka 1889 års Riksdag under vilkor af sådant bidrag beviljat anslag.

Sedan departementschefen derefter på sid. 48—53 i statsrådsprotokollet med ledning af stadsfullmäktiges berörda skrifvelse, utförligt redogjort för de skäl, som föranledt stadsfullmäktige att allenast på det sätt och i den omfattning, som nyss angifvits, tillmötesgå det framställda anspråket, har departementschefen anmärkt, att genom stadsfullmäktiges ifrågavarande beslut de anordningar till utveckling af undervisningen vid tekniska skolan, hvilka afsetts i den till 1889 års Riksdag aflåtna proposition, blifvit möjliggjorda för en tid af ett år, och att, sedan de tillgängliga medlen stälts till styrelsens för tekniska skolan förfogande för de med dem afsedda ändamål, en början till den tillernade utvecklingen blifvit gjord. Då Stockholms stad från och med år 1891 beviljat blott 7,500 kronor, att under angifvet vilkor utgå, hotades emellertid skolan, med hänsyn till det af Riksdagen vid dess anslag fästa vilkor, att åter blifva beröfvad allt det understöd för dess utveckling, som Kongl. Maj:ts framställning till Riksdagen afsett att vinna.

Skilnaden mellan de belopp, som för ifrågavarande ändamål af Kongl. Maj:t äskats, tillhoppa 15,150 kronor, och de, som från och med

år 1891, under vissa vilkor, af Riksdagen och stadsfullmäktige tillsammans beviljats, 15,075 kronor, utgjorde likväl, såsom förut anmärkts, endast 75 kronor. Att denna helt obetydliga skilnad skulle få förorsaka afbrytandet af en redan börjad, af behovet påkallad utvidgning af tekniska skolans verksamhet, syntes departementschefen icke böra ifrågakomma, hvarför departementschefen ansåge sig böra hemställa, det Kongl. Maj:t måtte till Riksdagen aflåta framställning om sådan jemkning i Riksdagens förut i ämnet fattade beslut, hvarigenom den ifrågavarande utvidgningen af tekniska skolans verksamhet kunde vara betryggad.

Dervid syntes departementschefen dock icke vara skäl att begära, det Riksdagen skulle genom en ökning af statsanslaget fylla den obetydliga bristen i det ursprungligen beräknade beloppet. Bland de ändamål, som skulle tillgodoses med den af Kongl. Maj:t hos 1889 års Riksdag äskade anslagssumman, 15,150 kronor, hade nemligen äfven ingått förhöjning af anslaget för underlärares aflöning, hvartill begärts 4,500 kronor och hvartill Riksdagen beviljat 2,250 kronor; och det borde ej möta någon afsevärd svårighet att, genom indragning af några få för undervisningens utvidgning beräknade underläraretimmar, å denna post afdraga omförmälda 75 kronor, hvarigenom ifrågavarande anslags förhöjning komme att utgöra 4,425 kronor, deraf från statsverket 2,250 kronor.

Då utskottet anser den af Kongl. Maj:t nu ifrågasatta jemkningen i Riksdagens förut i ämnet fattade beslut vara af omständigheterna påkallad, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må medgifva, att det anslag å tillhopa 7,575 kronor, som Riksdagen år 1889 under visst vilkor beviljat till tekniska skolan i Stockholm, må utgå, så länge skolan åtnjuter det anslag å 7,500 kronor, som Stockholms stad från och med år 1891 tills vidare, på sätt i statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 12 januari 1891 omförmäles, beviljat tekniska skolan.

Ang. höjning
af anslaget
till Chalmers
tekniska läro-
anstalt.
[10.]

13:o) Kongl. Maj:t, som i den till Riksdagen aflåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof under femte hufvudtiteln föreslagit, att berörda hufvudtitels anslag å 94,650 kronor till *undervisningsanstalter för sjöfart* måtte minskas med det deri ingående belopp af 8,500 kronor, hvilket, jemlikt kongl. brefvet den 5 november 1886

angående förening af navigationsskolans i Göteborg skeppsbyggeri-afdelning med Chalmers' tekniska läroanstalt, till dennas styrelse af marinförvaltningen utbetalades, har i sammanhang dermed under åttonde hufvudtiteln föreslagit,

att det å denna senare hufvudtitel upptagna anslag till *Chalmers' tekniska läroanstalt* måtte för uppehållande af den med nämnda anstalt förenade skeppsbyggeri-afdelningen, ökas med 8,500 kronor; samt att de ålderstillägg, som tillkomme lärarne i skeppsbyggeri vid ifrågavarande afdelning, skulle från och med år 1892 bestridas från åttonde hufvudtitelns förslagsanslag: ålderstillägg.

I punkten 9:o) af sitt den 12 nästlidne mars afgifna utlåtande n:o 6, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, har utskottet, efter att hafva redogjort för de skäl, hvilka till statsrådsprotokollet öfver sjöförsvärens ärenden den 12 januari 1891 anförts till stöd för ofvan omförmälda förslag, yttrat att utskottet, som icke hade något att erinra emot hvad Kongl. Maj:t i förevarande afseende såväl under femte som i sammanhang dermed under åttonde hufvudtiteln föreslagit, skulle framdeles i sitt utlåtande angående regleringen af utgifterna under sistnämnda hufvudtitel meddela yttrande öfver Kongl. Maj:ts under samma hufvudtitel i ämnet framställda förslag; och inskränkte sig utskottet i enlighet dermed för det dåvarande till att hemställa, att, under vilkor af bifall till hvad Kongl. Maj:t under åttonde hufvudtiteln föreslagit beträffande uppehållande af den med Chalmers' tekniska läroanstalt förenade skeppsbyggeri-afdelningen, anslaget till undervisningsanstalter för sjöfart, 94,650 kronor, måtte minskas med 8,500 kronor till 86,150 kronor.

Denna utskottets hemställan är af båda kamrarna bifallen.

I anledning af hvad sålunda förekommit och under åberopande af den redogörelse för frågan, som utskottet lemnat i sitt ofvannämnda utlåtande, får utskottet nu hemställa,

att anslaget å åttonde hufvudtiteln till Chalmers' tekniska läroanstalt må, för uppehållande af den med nämnda anstalt förenade skeppsbyggeri-afdelningen, ökas med ett belopp af 8,500 kronor; samt

att de ålderstillägg, som tillkomma lärarne i skeppsbyggeri vid ifrågavarande afdelning, skola från och med år 1892 bestridas från åttonde hufvudtitelns förslagsanslag: ålderstillägg.

Medicinalstyrelsen och dithörande stater.

Ang. höjning
i anslaget
till farmaceutiska in-
stitutet m. m.
[11.]

14:o.) Kongl. Maj:t har föreslagit, att Riksdagen måtte medgifva sådan ändring i gällande stat för farmaceutiska institutet, att *dels* den deri upptagna posten »hyra till apotekaresocieteten» höjdes med 400 kronor, *dels* posten »ved, kol, gas, vatten och diverse» höjdes med 200 kronor, *dels* ock posten »arfvode åt assistenter» höjdes med 1,000 kronor, samt i följd häraf och med bestämmande, att elevernas terminsavgifter skulle beräknas till 900 kronor om året, bevilja en förhöjning i institutets ordinarie anslag af 1,300 kronor, eller från 17,750 kronor till 19,050 kronor, äfvensom medgifva, att det belopp, hvarmed elevernas terminsavgifter kunde komma att öfverskjuta 900 kronor för år, finge efter medicinalstyrelsens pröfning användas såväl till materieleus förbättring vid institutet som ock till förökad undervisnings bestridande, der sådant af tillfällig anledning funnes vara behöfvt.

Af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 12 januari 1891 inhemtas, att Kongl. Maj:ts förevarande förslag föranledts af en af *farmaceutiska institutets styrelse* hos Kongl. Maj:t gjord framställning, deruti anförts hufvudsakligen följande.

Under det andra med institutet jemförliga läroverk de senare åren kunnat ordna sina angelägenheter på ett tillfredsställande sätt, hade institutet svårighet att fylla de kraf, som en ringa förbättring af undervisningen stälde på detsamma. Med hänsyn till praktiska öfningars betydelse för en fruktbringande undervisning vid institutet icke blott i kemi utan äfven i naturalhistoria och farmakognosi samt i fysik, hade vid institutet, i den mån sådant kunnat ske och efter fleråriga förberedelser, anspråkslösa praktiska öfningskurser blifvit anordnade äfven för de sistnämnda disciplinerna, nemligen en kurs i mikroskopets handhafvande och en kurs i några enkla, men praktiskt viktiga fysikaliska arbeten. Dessa öfningar hade dock kunnat komma till stånd endast på sådant sätt, att institutets båda assistenter fått öfvertaga hvar sin af nämnda kurser. För beredande af ersättning åt läraren i kursen uti mikroskopi, hvilken kurs fortgått 8 timmar i veckan under höstterminen, tillsammans 80 till 84 timmar, hade det varit nödvändigt pålägga de i densamma deltagande lärjungarne en afgift af 10 kronor hvar. Vid ett och annat tillfälle hade denna ersättning, som vexlat mellan 220 och 330 kronor, blifvit af apotekaresocietetens direktion förstärkt med belopp af 100 kronor. Då emellertid denna anordning icke kunde anses lämplig, vore det i hög grad önskligt, att ersättning till läraren

erhölles genom ett statsanslag om minst 300, högst 500 kronor, hvilket sistnämnda belopp skulle möjliggöra en behöflig utsträckning af kursen. Åt läraren i de fysikaliska laborationerna, hvilka egt rum under vårterminen med 8 timmar i veckan under tolf veckor, tillsammans 92 till 96 timmar, hade ersättning kunnat beredas derigenom, att under tre år bidrag lemnats af två för saken intresserade apoteksinnehafvare, och att för det senaste året en donationsränta kunnat för ändamålet disponeras. Ifrågavarande arbete syntes billigtvis böra ersättas med minst 300 kronor. Men utom sistberörda ersättning borde derutöfver särskild godtgörelse för ökade göromål beredas andre assistenten, och ansåge institutets styrelse, att dennes arfvode, nu 300 kronor, borde ökas med 700 kronor, deruti inberäknadt de 300 kronor, som skulle tillkomma honom för ledningen af den fysikaliska kursen. Beträffande de förhållanden, hvilka påkallade en dylik förhöjning, erinrades dels derom, att praktikanterna på kemiska laboratoriet, så länge antalet hållit sig vid eller under 24, kunnat sammanföras i *en* lärosal och handledas af läraren med biträde af endast en assistent, men att, i den mån antalet vuxit, en fördelning af praktikanterna måst ske på två arbetssalar, dels ock derom att under årens lopp den kemiska kursens omfång mer än trefaldigats, hvarför arbetena, för att kunna medhinnas på ett läsår, måst bedrivas kraftigare än förut. I följd häraf hade andre assistentens biträde tagits i ökad anspråk, så att han för närvarande hade lika många timmars tjenstgöring som förste assistenten, med afseende hvarpå hans arfvode icke stode i rimligt förhållande till hans arbete.

Nytt hyreskontrakt med apotekaresocieteten om de för institutet förhyrda lokaler borde uppgöras den 1 oktober 1891, hvilket medförde en förhöjning af 600 kronor om året i kostnaden för lokal, och för det sista kvartalet af år 1891 erfordrades af sagda anledning en tillökning af 150 kronor.

I enlighet med det anförda vore institutet, i hvars den 13 maj 1881 fastställda stat upptoges arfvode åt assistenter med 1,500 kronor och hyra till apotekaresocieteten med 2,600 kronor, i behof af följande förhöjningar, nemligen:

1:o) hyresmedel för år 1891	kronor 150: —
» » » 1892	» 600: —
2:o) arfvoden för praktiska öfningar i	
a) mikroskopi	kronor 300 à 500: —
b) fysik	» 300: —
samt för utsträckning af andre assistentens tjenstgöring i det kemiska laboratoriet.....	» 400: —.

Enligt hvad statsrådsprotokollet vidare utvisar, har *medicinalstyrelsen*, under meddelande att institutet för sin verksamhet vore i behof af att få disponera, förutom nuvarande lokaler i apotekaresocietetens hus, ytterligare två rum derstädes, i skrifvelse den 26 september 1890 hemställt, att farmaceutiska institutets hyresanslag måtte höjas med 600 kronor, hvaraf 200 kronor antoges åtgå för renhållning af gård och gata, hvarjemte *medicinalstyrelsen*, beträffande de af institutets styrelse begärda arfvoden dels för praktiska öfningar i mikroskopi och fysik dels för andre assistentens ökade göromål å det kemiska laboratoriet, på anförda skäl tillstyrkt en förhöjning med 1,200 kronor i det uti staten till assistenter uppförda anslag.

I sammanhang härmed har *medicinalstyrelsen*, under erinran att i institutets stat funnes bestämdt, att till bestridande af de i staten upptagna utgifter skulle användas dels det för institutet å ordinarie riksstat uppförda anslag, dels ock elevernas terminsavgifter, beräknade till 600 kronor, framhållit angelägenheten deraf, att om, såsom under senare åren inträffat, öfverskott på sistnämnda inkomstpost uppstode, dylikt öfverskott måtte, efter *medicinalstyrelsens* pröfning, få användas såväl till materielens förbättring som ock till förökad undervisnings bestridande, der sådant af tillfällig anledning funnes behöfligt.

För egen del har departementschefen anfört, att i betraktande af hvad i ärendet blifvit andraget, en förhöjning uti institutets stat syntes vara af behovet påkallad. Hvad anginge den ifrågakända tillökningen af anslagsposten »hyra till apotekaresocietet», hade departementschefen inhemtat, att i nu gällande hyreskontrakt, hvilket utginge den 1 oktober 1891, tvenne rum i huset vore undantagna, hvilka emellertid vore för institutet erforderliga och jemväl af detsamma begagnats, samt att apotekaresocietetens direktion för upplåtelse åt institutet af hela byggnaden för tiden efter den 1 nästkommande oktober fordrat i årlig hyra ett belopp af 3,000 kronor, hvarjemte det skulle åligga institutet att bestrida, förutom underhåll af huset, renhållning af gård och gata till så stor del, som kunde anses tillhöra den af institutet disponerade delen af fastigheten, för hvilket senare ändamål särskildt anslag af 200 kronor ansåges erforderligt. Den behöfliga förhöjningen af den i staten upptagna posten »hyra till apotekaresocietet» uppginge alltså till 400 kronor, medan omförmälda 200 kronor lämpligen syntes böra såsom tillökning påföras anslagsposten »ved, kol, gas, vatten och diverse». Hvad beträffade tillökningen af assistenternas arfvoden syntes densamma skäligen kunna begränsas till 1,000 kronor. Sammanlagda beloppet af dessa förhöjningar utgjorde 1,600

kronor; dock ansåge departementschefen icke erforderligt, att statens årsanslag till institutet höjdes med fullt detta belopp. På sätt medicinalstyrelsen erinrat skulle nemligen enligt bestämmelserna i institutets stat till bestridande af institutets utgifter användas, förutom det ordinarie statsanslaget, jemväl elevernas terminsafgifter, beräknade till 600 kronor för år. Emellertid hade under senare åren dessa afgifter ej obetydligt öfverstigit sistnämnda belopp. Under de senaste sju åren hade elevavgifterna, enligt departementschefen lemnade uppgifter, belöpt sig till i medeltal 1,084 kronor om året. Om än elevantalet icke kunde påräknas blifva allt framgent lika stort som under senaste åren, syntes likväl påtagligt, att förhöjning borde ske i beräkningen af terminsafgifternas belopp, och hölle departementschefen före, att en förhöjning till 900 kronor ej komme att visa sig för hög. Äfven med en dylik ökning borde öfverskott kunna påräknas, och i fråga om användningen af dylikt öfverskott vore, enligt departementschefens förmenande, ingen erinran att göra mot hvad medicinalstyrelsen föreslagit.

Då behöfligheten af de ifrågasatta förändringarna i farmaceutiska institutets stat synes utskottet genom hvad till statsrådsprotokollet i sådant hänseende meddelats vara till fullo ådagalagd, samt hvad Kongl. Maj:t i sammanhang dermed föreslagit i fråga om beräkandet af elevernas terminsafgifter samt dispositionen af eventuellt öfverskott derå icke gifvit anledning till erinran från utskottets sida, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må medgifva sådan ändring i gällande stat för farmaceutiska institutet, att *dels* den deri upptagna posten »hyra till apotekaresocieteten» höjes med 400 kronor, *dels* posten »ved, kol, gas, vatten och diverse» höjes med 200 kronor, *dels* ock posten »arfvode åt assistenter» höjes med 1,000 kronor, samt i följd häraf och med bestämmande, att elevernas terminsafgifter skola beräknas till 900 kronor om året, bevilja en förhöjning i institutets ordinarie anslag af 1,300 kronor, eller från 17,750 kronor till 19,050 kronor, äfvensom medgifva, att det belopp, hvarmed elevernas terminsafgifter kunna komma att öfverskjuta 900 kronor för år, må efter medicinalstyrelsens pröfning användas såväl till materielens förbättring vid institutet som ock till förökad undervisnings bestridande, der sådant af tillfällig anledning finnes vara behöfligt.

Bidrag till extra provinsialläkares aflönande.

Ang. bidrag
till extra
provinsial-
läkares aflö-
nande.
[12.]

15:0). Kongl. Maj:t har föreslagit, att för bidrag till extra provinsialläkares aflönande måtte på ordinarie stat beviljas ett förslagsanslag af 12,000 kronor.

Vid föredragning inför Kongl. Maj:t af detta ärende har departementschefen erinrat, att, sedan nästlidet års Riksdag afgifvit svar på Kongl. Maj:ts proposition angående ordnande af den allmänna och enskilda helso- och sjukvården i riket, särskildt hvad anginge bidrag af statsmedel för anställande af extra provinsialläkare, Kongl. Maj:t, dels i den 31 oktober 1890 utfärdad instruktion för läkare, hvilka vore för helso- och sjukvården inom visst område anstälde, äfvensom för andra, hvilka utöfvade läkarekonsten, meddelat närmare bestämmelser i fråga om sättet och villkoren för inrättande af extra provinsialläkarebeställningar samt om hvad iakttagas borde vid ansökning om bidrag af statsmedel till extra provinsialläkares aflönande, dels ock i kungörelse af samma dag, med godkännande af hvad Riksdagen i fråga om dylikt bidrag beslutit, förordnat, att distrikt, som utfäst sig att för en tid af minst fem år lemna bidrag till aflöning af extra provinsialläkare, skulle, derest den ifrågavarande läkarebefattningen funnes nödig och bidrag af statsmedel ansåges erforderligt, erhålla, dock ej tidigare än efter 1892 års ingång, sådant bidrag till belopp, i allmänhet motsvarande det från orten dertill utfästa bidrag i penningar, men i intet fall öfverstigande 1,500 kronor; dock att, med hänsyn till distrikts mindre behof af statsunderstöd, statsbidraget kunde varda af Kongl. Maj:t bestämdt äfven till lägre belopp än det från orten utfästa bidraget.

Med anledning af hvad sålunda blifvit i öfverensstämmelse med Riksdagens beslut förordnad erforderades emellertid, yttrar departementschefen, från och med år 1892 anslag till bestridande af de kostnader, staten komme att vidkännas för extra provinsialläkares aflönande. Till hvilket belopp dessa kostnader kunde komma att uppgå, läte sig för det närvarande icke med säkerhet beräkna, då allenast ett fåtal ansökningar om dylikt statsbidrag hittills inkommit. Till en början, och då i allt fall det erforderliga anslaget syntes böra blifva förslagsanslag, ansåge departementschefen emellertid tillräckligt, att anslaget uppfördes till ett belopp af 12,000 kronor.

Då Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke gifvit anledning till någon utskottets erinran, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må, för bidrag till extra provinssiällläkares aflönande, på ordinarie stat bevilja ett förslagsanslag af 12,000 kronor.

Naturhistoriska riksmuseum.

16:o). Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen, att till höjande af naturhistoriska riksmuseets årliga expensmedelsanslag måtte beviljas 1,630 kronor, hvarigenom museets ordinarie anslag skulle ökas från 67,550 kronor till 69,180 kronor.

Ang. höjning af naturhistoriska riksmuseets anslag till expenser.

[13.]

Rörande denna anslagsfordran har departementschefen till statsrådsprotokollet meddelat, att vetenskapsakademien i skrifvelse den 17 september 1890 anfört, att sedan en längre följd af år akademien uppbure för det naturhistoriska riksmuseets räkning ett anslag af 10,370 kronor till bestridande af museets expensutgifter, i hvilket anslag äfven vore inberäknade särskildt anvisade 500 kronor expensmedel för museets mineralanalytiska laboratorium, men att ifrågavarande anslag under de senare åren visat sig mer och mer för sitt ändamål otillräckligt. Anledningarne härtill vore hufvudsakligen att söka dels i tillkomsten af en ny museiafdelning, den för arkegoniater och fossila växter, dels i de stegrade prisen på stenkol och koks, som användes för museets värmeledning. Bristen å expensmedelsräkningen hade, enligt hvad ett af akademiens kamrerare uppgjort, skrifvelsen bifogadt sammandrag af dithörande räkning för de fem senaste åren utvisade, år för år tillväxt, så att densamma vid 1889 års slut uppgått till 4,355 kronor 20 öre. I den under dessa år någorlunda regelbundet fortskridande tillväxten af ifrågavarande brist bildade endast året 1886 ett undantag med en betydligt starkare tillväxt, hvilken varit beroende af en tillfällig större utgiftspost för anskaffande af en ny ångpanna för museets värmeledning. Vid 1890 års slut kunde, på grund af de föregående årens erfarenhet, bristen beräknas uppgå till omkring 5,000 kronor och vid innevarande års slut till 5,700 kronor. Då det icke låte sig göra att längre fortgå med denna år för år växande brist, som med museets fortskridande tillväxt otvifvelaktigt komme att med åren stegras i ett ännu starkare förhållande, såge sig akademien nödsakad anhålla, det Kongl. Maj:t måtte till Riksdagen aflåta proposition om höjande af det naturhistoriska riksmuseets årliga expensmedelsanslag med 1,630 kronor, eller till 12,000 kronor, då akademien ville tillse, att deraf till en början kunde erhållas ett årligt bidrag till successiv förminskning

af den nuvarande bristen, efter hvars fullständiga amortering det höjda anslaget antagligen icke skulle komma att visa sig vara mer än tillräckligt för bestridande af museets årliga expensutgifter.

Hvad akademien sålunda anfört syntes departementschefen innebära giltigt skäl för höjning af ifrågavarande anslag.

Kongl. Maj:ts förevarande framställning har ej gifvit anledning till någon utskottets erinran; hvarför utskottet hemställer,

att Riksdagen, till höjande af naturhistoriska riksmuseets årliga expensmedelsanslag, må bevilja 1,630 kronor, hvarigenom museets ordinarie anslag ökas från 67,550 kronor till 69,180 kronor.

Hospitals underhåll.

Ang. höjning af förslagsanslaget till hospitals underhåll.

[14.]

17:o.) På grund af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning och under hänvisning till den redogörelse i ämnet, som meddelats på sid. 60—67 i statsrådsprotokollet, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må höja förslagsanslaget till hospitals underhåll från 600,000 kronor till 900,000 kronor, eller med 300,000 kronor.

Ang. ifrågasatt förhöjning af aflöningar vid Nyköpings hospital.

[15.]

18:o.) Kongl. Maj:t har föreslagit, att Riksdagen måtte medgifva den ändring uti den för Nyköpings hospital fastställda aflöningsstat, att läkarens kontanta aflöning höjdes till 3,100 kronor samt sysslomannens till 1,200 kronor, äfvensom medgifva, att denna förhöjning finge tillgodokomma nämnde tjänstemän från och med den 1 april 1890.

Till statsrådsprotokollet har departementschefen meddelat, hurusom medicinalstyrelsen i skrifvelse den 26 september 1890 anfört, att vid Nyköpings hospital nyligen fullbordats en nybyggnad för sinnessjukes vård, hvilken byggnad, beräknad för 42 sjuke, utan svårighet kunde mottaga 44 patienter. Genom den sålunda vunna förbättringen i sjukvården och några samtidigt för helt ringa utgifter verkställda förändringar vid hospitalets äldre hus borde platsernas antal å hospitalet kunna ökas från 70 till 118, eller med 48, motsvarande en tillökning af 68 procent; och komme denna anstalts utvidgning att medföra ett betydligt ökad arbete för hospitalets läkare, syssloman och sekreterare. Då den nya sjukhusbyggnaden redan med februari

månad 1890 tagits i bruk för sjukvården och nu vore fullt belagd, hade direktionen öfver Nyköpings hospital hos medicinalstyrelsen anhållit, att skäligh löneförhöjning måtte nämnde tjänstemän beredas.

Sedan Kongl. Maj:t den 5 juni 1885, jemlikt Riksdagens beslut, fastställt ny lönestat för tjänstemännen vid rikets hospital och jemväl lön för läkaren och sysslomannen vid Nyköpings hospital samt arfvode åt dess sekreterare, hade medicinalstyrelsen icke kunnat bereda dem några nya löneförmåner utöfver den sålunda fastställda staten. Det betydligt ökade arbetet syntes dock styrelsen icke kunna desse tjänstemän åläggas med mindre skäligh ersättning därför beredd.

Jemlikt ofvan åberopade aflöningsstat åtnjöte läkaren 2,500 kronor i kontant aflöning, men inga andra förmåner derutöfver, enär han ej vore boende inom anstaltens område; sysslomannen hade 800 kronor i kontant aflöning jemte boställsvåning och ved; sekreteraren hade ett arfvode af 200 kronor. Att löneförmånerna för sagde tjänstemän kunnat fastställas så lågt, hade berott derpå, att desse tjänstemän samtidsigt innehade andra befattningar. Läkaren vid hospitalet vore tillika läkare vid Nyköpings länslasarett med 1,500 kronors lön och 500 kronors bostadsersättning. Hans göromål komme genom hospitalets utvidgning obestriddligen att i väsentlig mån ökas, dock ingalunda i samma förhållande som patientantalet ökats. Med hänsyn såväl härtill som ock till den löneförhöjning, som för få år sedan beviljats såväl honom som öfrige hospitalsläkare — genom 1885 års reglering höjdes hans lön med 1,000 kronor — syntes den nu onekligh behöfligh löneförhöjningen medicinalstyrelsen kunna begränsas till 600 kronor årligh.

Att sysslomannens göromål likaledes komme att väsentligt ökas genom hospitalets utvidgning, kunde ej bestridas; men då han innehade annan tjänst och endast egnade en del af sin tid åt hospitalets ekonomiska angelägenheter, borde den för honom erforderligh aflöningsförhöjningen kunna begränsas till 400 kronor årligh.

Då äfven sekreterarens göromål komme att ökas och hans nuvarande arfvode af 200 kronor kunde anses nog ringa, syntes samma arfvode böra höjas med 100 kronor årligh.

All den stund den nya byggnaden användts för sjukvården allt sedan februari 1890 och numera vore fullt belagd samt nämnde tjänstemän, såväl härigenom som ock genom det myckna arbete, hvilket föranledts af hospitalets utvidgning, anskaffande af ny persedelutredning m. m., redan under år 1890 fått sina göromål betydligt ökade, fordrade billigheten, enligt medicinalstyrelsens förmenande, att den föreslagna förhöjningen finge utgå från och med den 1 april 1890.

I afseende å denna medicinalstyrelsens framställning har departementschefen anmärkt, att vid 1885 års riksdag aflöningsförmånerna för läkaren och sysslomannen vid Nyköpings hospital, hvilka aflöningsförmåner utginge af förslagsanslaget till hospitals underhåll, reglerats på sätt medicinalstyrelsen anført, men att sekreterarens arfvode icke blifvit af Riksdagen fastställt. Riksdagen hade nemligen nyssnämnda år bestämt aflöningsbeloppen endast för läkarne och sysslomännen vid de hospital, hvilkas stat då reglerats, men öfverlätit åt Kongl. Maj:t att inom ett sammanlagdt belopp af 16,000 kronor bestämna arfvoden åt öfrige tjenstemän vid sagda hospital. I kraft häraf hade Kongl. Maj:t genom beslut den 5 juni 1885 fastställt arfvodet åt sekreteraren vid ifrågavarande hospital till 200 kronor; och all den stund Kongl. Maj:t af det nyss angifna beloppet, 16,000 kronor, allenast disponerat sammanlagdt 14,900 kronor, egde Kongl. Maj:t att utan hemställa till Riksdagen bevilja den för sekreteraren föreslagna arfvodesförhöjningen, derest sådan förhöjning ansåges böra medgifvas. Hvad beträffade frågan om tillökning af läkarens och sysslomannens aflöningsförmåner, syntes medicinalstyrelsen för densamma hafva förebragt giltiga skäl.

Enligt hvad i statsrådsprotokollet meddelats, är den nuvarande innehafvaren af läkarebefattningen vid Nyköpings hospital tillika läkare vid Nyköpings länslararett och uppbär såsom sådan lön till belopp af 1,500 kronor jemte 500 kronors bostadsersättning. Med afseende härå och då omförmälde tjensteman derjemte, enligt hvad utskottet har sig bekant, utöfvar en icke obetydlig enskild läkarepraktik, saknas, enligt utskottets förmenande, för närvarande skälig anledning för Riksdagen att vidtaga den af Kongl. Maj:t i fråga om hospitalsläkarens löneförmåner föreslagna ändring i aflöningsstaten för Nyköpings hospital.

Beträffande derefter den ändring i samma stat, som afser höjning af sysslomannens aflöning, så har utskottet inhemtat, att nuvarande sysslomannen tillika är länsbokhållare i Nyköpings län, i hvilken senare egenskap han åtnjuter 1,500 kronor i lön, 1,000 kronor i tjenstgöringspenningar samt 500 kronor i ålderstillägg, förutom sportler; och anser utskottet vid nu upplysta förhållande, att icke heller någon höjning af sistnämnde hospitalstjenstemans aflöning för närvarande bör ifrågakomma. Utskottet hemställer alltså,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke må af Riksdagen bifallas.

19:o.) Under förestående anslagstitel har Kongl. Maj:t slutligen föreslagit, att Riksdagen måtte medgifva, att de vid hospital och asyler för sinnessjuka anstälde biträdande läkare, underläkare och sysslomän finge årligen åtnjuta en månads semester, derest vederbörande hospitalsdirektion funne sådan ledighet utan hinder för göromålen behöriga gång medgifvas, samt att arfvoden till vikarier under dylik semester finge till belopp, motsvarande tjensteinnehafvarnes tjenstgöringspenningar under tiden för semestern, utgå af förslagsanslaget till hospitals underhåll.

Ang. semester för biträdande läkare, underläkare och sysslomän vid hospital och asyler.
[16.]

Enligt hvad af statsrådsprotokollet framgår, har Kongl. Maj:ts förevarande förslag föranledts af en utaf medicinalstyrelsen i skrifvelse den 26 september 1890 gjord framställning, deruti styrelsen, under erinran att jemlikt den stat, som den 5 juni 1885 faststälts för tjenstemännen vid åtskilliga hospital, den kontanta aflöningen utginge med två tredjedelar såsom lön och en tredjedel såsom tjenstgöringspenningar, och att, då de vid hospital och asyler anstälde biträdande läkare och underläkare samt sysslomän, i olikhet med de flesta andra tjenstemän, icke vore berättigade ens till vilkorlig, för dem lika väl som för andra tjenstemän väl behöflig semester, hvarje dem medgifven äfven kortare tjenstledighet följaktligen komme att under denna tid för dem medföra förlust af en tredjedel af den kontanta aflöningen, till nödig rättelse i detta obilliga förhållande hemställt, det Kongl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att medgifva, det vid hospital och asyler anstälde biträdande läkare och underläkare samt sysslomän finge årligen åtnjuta en månads semester, derest vederbörande hospitalsdirektion funne sådant kunna ske utan hinder för göromålen behöriga gång samt deraf icke vållades annan utgift, än som motsvarade nämnde tjenstemäns tjenstgöringspenningar under semestern.

För sin del håller utskottet före, att det äskade medgifvandet af rätt till semester, hvad de biträdande läkarne och underläkarne vid hospitalen angår, i och för sig är med billigheten öfverensstämmande; och sedan dylik rätt förlidet år lemnats provissialläkarne, lärer icke heller den nu föreliggande framställningen i denna del böra af Riksdagen afvisas. Ett helt annat förhållande synes deremot ega rum med hospitalssysslomännen, ty deras tjenstgöring torde icke vara af beskaffenhet att med nödvändighet påkalla den fullständiga hvila från arbete, semester är afsedd att bereda. Utskottet får för den skull hemställa,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning endast på det sätt må af Riksdagen bifallas, att Riks-

dagen medgifver, att de vid hospital och asyler för sinnessjuka anstälde biträdande läkare och underläkare må årligen åtnjuta en månads semester, derest vederbörande hospitalsdirektion finner sådan ledighet kunna utan hinder för göromålens behöriga gång medgifvas, samt att arfvoden till vikarier under dylik semester må till belopp, motsvarande tjensteinnehafvarnes tjenstgöringspenningar under tiden för semestern, utgå af förslagsanslaget till hospitals underhåll.

Öfriga ordinarie anslag.

Ang. öfriga
ordinarie
anslag.
[17.]

20:o.) Beträffande öfriga, här ofvan ej särskildt nämnda ordinarie anslag under åttonde hufvudtiteln har Kongl. Maj:t icke föreslagit annan ändring, än att, för jemnande af hufvudtitelns slutsumma, förslagsanslaget till *skrifmaterialier och expenser, ved m. m.*, för närvarande upptaget till 23,044 kronor 64 öre, måtte höjas med 4 kronor, eller till 23,048 kronor 64 öre.

Utskottet hemställer,

att samtliga under åttonde hufvudtiteln uppförda ordinarie anslag, hvilka här ofvan icke blifvit särskildt omförmälda, må för år 1892 fastställas till samma belopp som i innevarande års riksstat; dock att i anslaget till *skrifmaterialier och expenser, ved m. m.* må få göras den jemkning, som till jemnande af hufvudtitelns slutsumma kan erfordras.

Extra anslag.

För behof af *tillfällig beskaffenhet*, hänförliga under åttonde hufvudtiteln, hafva följande framställningar blifvit gjorda.

Riksarkivet.

21:o.) Till fortsatt utgifvande i tryck af sådana skrifter och handlingar, som vore af vigt för fäderneslandets historia, har Kongl. Maj:t för år 1892 äskat 3,000 kronor, eller samma belopp, som under flera föregående år för berörda ändamål årligen beviljats; och hemställer utskottet,

Ang. anslag till utgifvande af historiska handlingar.
[18.]

att Riksdagen, till fortsatt utgifvande i tryck af sådana skrifter och handlingar, som äro af vigt för fäderneslandets historia, må bevilja för år 1892 ett extra anslag af 3,000 kronor.

22:o.) Med anledning af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning hemställer utskottet vidare,

Ang. anslag till utgifvande af "Svenska riksdagsakter".
[19.]

att Riksdagen, i likhet med hvad för innevarande år egt rum, må, till fortsatt utgifvande af »Svenska riksdagsakter» m. m., på extra stat för år 1892 bevilja ett anslag af 1,500 kronor.

Kongl. biblioteket.

23:o.) Kongl. Maj:t har under denna anslagstitel föreslagit, att Riksdagen måtte på extra stat för år 1892 bevilja:

Ang. anslag till elektrisk belysning i kongl. biblioteket.
[20.]

för anbringande af elektrisk belysning i kongl. bibliotekets förstuga, kapprum, låneexpedition och läsesal	kronor	2,287: —
för den med belysningen förenade driftkostnaden till arfvoden åt tjänstemän och vaktbetjening	„	500: —
för särskild eftermiddagstjenstgöring, då kongl. biblioteket å sådan tid hålles öppet	„	1,000: —
eller ett sammanlagdt belopp af	kronor	3,787: —

Rörande ifrågavarande anslagsbehof har departementschefen till statsrådsprotokollet meddelat, hurusom överbibliotekarien vid kongl. biblioteket i skrifvelse den 19 november 1890 anfört, att det sedan

länge varit ett önskningsmål att *kongl. biblioteket måtte hållas tillgängligt äfven någon del af eftermiddagen* till tjänst för forskare och bildnings-sökande, hvilka i följd af embetsgöromål eller andra sysselsättningar vore förhindrade att besöka biblioteket under den tid det för närvarande hålles öppet för allmänheten, eller emellan klockan 10—3. Att någon åtgärd i sådant syfte icke redan från början vidtagits hade antagligen berott på svårigheten att under den mörkare årstiden upplysa kongl. bibliotekets låneexpedition och läsesal på ett sätt, som fullt betryggade mot eldfara. Sedan emellertid apparater för elektriskt ljus numera blifvit allt mer och mer tekniskt fulländade, syntes nämnda betänkligheter icke längre utgöra ett hinder, helst dylik belysning redan blifvit införd och visat sig praktiskt användbar i några af arbetsrummen inom första våningen.

Öfverbibliotekarien hade därför gjort framställning om beredande af nödiga medel för ändamålet, i hvilket hänseende han anmärkt, att de utgifter, som blefve erforderliga, afsåge att bestrida dels sjelfva belysningen dels extra arfvoden för vissa bland bibliotekets tjänstemän och vaktbetjente i följd af ökad tjänstgöring.

Beträffande den förra utgiftsposten hade han åberopat två af ingenjörfirman Luth & Rosén upprättade kostnadsförslag jemte en planritning, utvisande, för inledande af elektrisk belysning i bibliotekets förstuga, kapprum, låneexpedition och läsesal, följande kostnad:

för anskaffande af nödig materiel af glödlampor m. m.	kronor	930: —
„ utstyrselartiklar, såsom 42 st. förnicklade höj- och sänkbara bordstakar med kupor m. m.....	„	456: 50
„ ytterledningen från badhuset vid Stureplan till kongl. biblioteket	„	900: —
tillsammans för en gång		kronor 2,286: 50

Härtill komme vidare den årliga driftkostnaden, beräknad till omkring 500 kronor, under antagande att 40 glödlampor skulle brinna 2 timmar dagligen under 200 dagar af året, samt att halfva antalet glödlampor skulle förnyas hvartannat år.

Hvad anginge den ökade tjänstgöringen, hade närvaron af en tjänsteman och en vaktmästare synts öfverbibliotekarien vara tillfyllestgörande, då i allt fall under dessa timmar ingen annan del af samlingarna skulle vara tillgänglig än det i läsesalen till allmänt bruk uppställda s. k. referensbiblioteket och, oberäknadt detta, inga andra verk tillhandahölles än sådana, om hvilkas framtagande begäran blifvit

gjord redan på förhand. Till arfvoden åt de tjenstemän och vaktmästare, hvilka borde under eftermiddagstimmarna turvis vara tillstädes, hade överbibliotekarien ansett ett belopp af 1,500 kronor årligen vara erforderligt.

Departementschefen har för sin del icke haft annat att erinra mot överbibliotekariens omförmälda framställning än att, då den årliga kostnaden för belysningen samt beloppet af den ersättning, hvilken borde utgå i extra arfvoden till tjenstemän och vaktbetjente för den ökade tjenstgöringen, icke läte sig på förhand med noggrannhet beräkna, de för dessa ändamål behöfliga anslag synts honom för det närvarande böras äskas allenast på extra stat, dervid beloppet af arfvodesanslaget lämpligen kunde begränsas till 1,000 kronor.

Utskottet, som delar uppfattningen om önskvärdheten deraf, att kongl. biblioteket hålles tillgängligt för allmänheten äfven å viss tid af eftermiddagarne, har mot beräkningen af den del af det för detta ändamål erforderliga kostnadsbelopp, hvilken afser införande och underhåll af den elektriska belysningen, icke funnit anledning till någon erinran. Beträffande åter den del af samma kostnadsbelopp, som skulle utgå till extra arfvoden åt vissa bland bibliotekets tjenstemän och vaktbetjente för ökad tjenstgöring, har utskottet trott kunna ifrågasättas, huruvida icke, då vid kongl. biblioteket för närvarande finnas anstälde icke mindre än fem ordinarie vaktmästare, en sådan arbetsfördelning dem emellan skulle kunna anordnas, att de, utan att deras arbetstid i det hela derigenom ökades, finge turvis uppvakta under den tid å eftermiddagarne, då biblioteket hålles öppet. Derest en sådan anordning åstadkommes, skulle någon minskning i den af Kongl. Maj:t till 1,000 kronor beräknade utgiften för ifrågavarande extra arfvoden kunna ega rum. Då emellertid de för ändamålet behöfliga medlen äro afsedda att beviljas allenast på extra stat, har utskottet i sakens nuvarande läge icke velat föreslå någon nedsättning för år 1892 i det af Kongl. Maj:t beräknade anslagsbeloppet, utan ansett berörda belopp böra nu af Riksdagen anvisas.

Utskottet får alltså hemställa,

att Riksdagen må på extra stat för år 1892 bevilja:

a) för anbringande af elektrisk belysning i kongl. bibliotekets förstuga, kapprum, låneexpedition och läsesal 2,287 kronor och för den med belysningen förenade driftkostnaden 500 kronor; samt

b) till arfvoden åt tjänstemän och vaktbetjening för särskild eftermiddagstjenstgöring, då kongl. biblioteket å sådan tid hålles öppet, 1,000 kronor.

Nationalmuseum.

Ang. anslag
till statens
konstindu-
striella sam-
lingar.
[21.]

24:o.) Utskottet får hemställa,

att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning, må för år 1892, i likhet med hvad för flera föregående år egt rum, bevilja ett extra anslag af 4,000 kronor för vård, underhåll och tillökning af *statens konstindustriella samlingar*.

Lifrustkammaren.

Ang. anslag
till lifrust-
kammaren.
[22.]

25:o.) Utskottet hemställer,

att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning och i likhet med hvad förut egt rum, må på extra stat för år 1892 anvisa ett anslag af 5,800 kronor för tillsyn, underhåll och vård af *lifrustkammarens samlingar m. m.*

Domkapitlens expeditioner.

Ang. anslag
för löneför-
bättring åt
tjänstemän-
nen vid dom-
kapitlens
expeditioner.
[23.]

26:o.) Med anledning af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning får utskottet hemställa,

att Riksdagen, i likhet med hvad för flera föregående år egt rum, må anvisa på extra stat för år 1892 ett anslag af 3,716 kronor för tillfällig löneförbättring åt *tjänstemännen vid domkapitlens expeditioner*.

Kyrkor.

27:o) Utskottet hemställer,

att Riksdagen, med bifall till hvad Kongl. Maj:t äskat och föreslagit, må af redan beviljade anslag anvisa på extra stat för år 1892:

- a) till fortsättande och avslutande af restaureringsarbetena å *Upsala domkyrka* 75,000 kronor; och
 b) till fortsättande och avslutande af restaureringsarbetena å *Skara domkyrka* 40,000 kronor.

Ang. anvä-
 sande af be-
 viljade anslag
 till restaurering af dom-
 kyrkorna i
 Upsala och
 Skara.
 [24.]

28:o) Kongl. Maj:t har föreslagit, att Riksdagen måtte till restaurering af *Vadstena klosterkyrka*, i hufvudsaklig enlighet med därför uppgjord plan samt under den tillsyn och kontroll, Kongl. Maj:t bestämde, bevilja 100,000 kronor, deraf å nästkommande års stat 20,000 kronor, med vilkor att *Vadstena* och S:t Pers församlingar tillsköte det belopp, som utöfver sagda anslag för ifrågavarande restaureringsarbete erfordrades.

Ang. ifråga-
 satt anslag
 till restaurering af klo-
 sterkyrkan i
 Vadstena.
 [25.]

I fråga om denna anslagsfordran har föredragande departementschefen till statsrådsprotokollet anfört hufvudsakligen följande.

Bland märkliga kyrkobyggnader från medeltiden i vårt land intoge S:t Britæ eller klosterkyrkan i *Vadstena* ett synnerligen framstående rum.

Denna minnesrika kyrka befunne sig nu i det skick, att den, om ej verksamma åtgärder snart vidtoges, hotade att falla i ruiner; och till förekommande häraf hade *Vadstena* och S:t Pers församlingar, som enligt kontrakt af år 1825 öfvertagit kyrkan af staten, påkallat dess hjälp. Innan redogörelse lemnades för innehållet af detta kontrakt, hvarigenom ansvaret för kyrkans framtida underhåll ostridigt öfverflyttats på församlingarna, samt för kyrkans nuvarande beskaffenhet och församlingarnas hemställan, syntes en närmare utredning af de omständigheter, som föranledde staten att öfverlåta och församlingarna att mottaga kyrkan, äfvensom angående ofvannämnda kontrakts tillkomst vara på sin plats. Först genom en dylik utredning låte sig visa, huruvida icke verkliga billighetsskäl talade för, att staten lemnade församlingarna bistånd.

Af de öfver en ganska lång tidrymd utsträckta förhandlingar, som föregått kyrkans öfverlåtande och af hvilka städse framginge båda

statsmagternas fulla uppskattande af hennes monumentala värde, ådagalades ganska tydligt, att upphofvet till detta öfverlåtande varit en från församlingarnas sida föga välgrundad förhoppning att bereda sig en ekonomisk fördel. Den gamla stadskyrkan i Vadstena hade nemligen vid början af detta århundrade befunnit sig i ytterst bristfälligt skick. Af fruktan för att dennas iståndsättande skulle medföra utgifter, öfverstigande församlingarnas krafter, vände de sig till Kongl. Maj:t med ansökning att få öfvertaga den staten tillhöriga klosterkyrkan. Att församlingarna emellertid från början insett att kyrkans öfvertagande i då befintligt skick skulle vara förenadt med vissa vanskligheter, framginge af deras i ansökningen uttalade önskan, att kyrkan innan den af dem öfvertoges, måtte på statsverkets bekostnad förses med inredning och tornbyggnad m. m. Den 18 februari 1817 hade Kongl. Maj:t bifallit ansökningen, dock endast i så måtto, att kyrkan finge till församlingarna öfverlätas i det skick, hvori den befunnits, utan något statsanslag till dess inredande och framtida underhåll, »hvilket allt på församlingarnas bekostnad ankomme».

På sådant vilkor hade församlingarna icke vågat öfvertaga kyrkan och i ny ansökning förklarade de, att detta öfverstege deras krafter och tillgångar, samt att de befarade, att klosterkyrkans reparation skulle gå till tredubbelt så stor summa som den, hvilken förmodades komma att erfordras för stadskyrkans reparerande. Deremot ville de med tacksamhet begagna sig af tillåtelsen att öfvertaga klosterkyrkan, om dem förunnades stambok och en kollekt öfver hela riket, och derest den summa af omkring 5,000 riksdaler banko, som genom försäljning af kyrkans forna koppartak inlutit till statsverket, tillerkändes dem. Endast på sådant sätt ansågo de det blifva dem »möjligt att mottaga kyrkan samt bekosta densamma försättande i behörigt skick». På grund af omförmälda förnyade ansökning hade Kongl. Maj:t den 10 december 1817 beviljat kollekten och stamboksförmånen, men ansett sig icke kunna lemna det begärda beloppet, emedan de för koppartakets försäljning inlutna medlen redan blifvit bland statens tillgångar upptagna. Dock förklarade Kongl. Maj:t, att »som Kongl. Maj:t funne församlingarnas anhållan i denna del icke sakna grund, enär de deremot åtog sig de återstående reparationerna, samt statsverket för alltid befriades från kostnaden till underhållet af ett utaf de vackraste och märkvärdigaste minnesmärken af fornuåldern, och hvilket rikets heder syntes icke böra tillåta att förfalla, så ville Kongl. Maj:t i nåder öfverlemna frågan om dessa öfverskottsmedels beviljande för ändamålet till Rikets Ständer». I Ständernas svar på den med anledning häraf aflåtna

kongl. propositionen betonades uttryckligen statens förpligtelse att vidmagthålla kyrkan, och kyrkans öfverlåtande till församlingarna, med ett statsanslag för en gång, betecknades af Riksdagen såsom det lämpligaste och billigaste sätt, hvarpå statens sagda förpligtelse skulle kunna fullgöras. Rikets Ständer yttrade nemligen i sin skrifvelse den 9 maj 1818: »Rikets Ständer hafva väl funnit, att, då Vadstena klosterkyrka, såsom en märkvärdig fornlemning, hädanefter så väl som hittills bör af staten vårdas och hållas vid magt, skulle detta åliggande lämpligen och med minsta tunga för statsverket kunna uppfyllas genom att ofvannämnda församlingar, på sätt Kongl. Maj:t i nåder tillåtit, öfvertaga kyrkan till begagnande med förbindelse att på sin egen bekostnad sätta henne i fullkomligt stånd och framgent behörigen underhålla henne, emot det att statsverket i ett för allt utbetalar den äskade summan.» Ständerna ansågo dock, att ett formligt kontrakt, hvarigenom församlingarna iklädde sig ofvannämnda förbindelse, borde uppgöras och af Kongl. Maj:t gillas, förr än något anslag beviljades, helst på antagligheten af kontraktsvilkoren berodde, huruvida summan borde beviljas. Frågan hade på enskild motionärs framställning vid 1823 års riksdag återkommit. Något kontrakt hade då ej ännu upprättats, men ständerna medgäfv, med jemkning af sitt förut fattade beslut, att sedan kontrakt upprättats och af Kongl. Maj:t gillats, det ifrågavarande beloppet skulle få utbetalas af öferskotten på statsverkets inkomster.

Å sockenstämma den 21 februari 1825 antogo derefter, i närvaro af tillförordnade landshöfdingen i länet och stiftets biskop, Vadstena och St. Pers församlingar ett kontrakt, som den 1 derpåföljande juni gillades och faststaldes af Kongl. Maj:t. De hufvudsakligaste bestämmelserna deri voro:

att församlingarna mottoge kyrkan för evärdeliga tider uti det tillstånd, hvaruti den vid öfverlåtelsen befunes, för att densamma istandsätta och sedermera, jemte de deruti förvarade forntidsmonumenter, enligt gällande författningar sorgfälligt vårda och underhålla med det enda förbehåll, att den från kyrkans fönster och yttre pelare redan nedblåsta kopparbetäckningen af 8 L# 5 // äfvensom, om ytterligare kopparplåtar nedfölle, desamma finge anses såsom en kyrkans tillhörighet och med dess öfverlemnande af församlingarna fritt disponeras; *att* församlingarna skulle erhålla såsom bidrag till den redan å kyrkan nödiga betydande reparationskostnaden de 5,000 riksdaler banko af statsverket, hvilka blifvit uppgifna såsom behållning af försäljningssumman för kyrkans forna koppartak; *samt att* församlingarna för all framtid frikändes från tornbyggnad vid klosterkyrkan och i stället finge

reparera den gamla kyrkans tornbyggnad för klockornas och tornurets begagnande intilldess nybyggnad deraf kunde påkallas.

Efter att sålunda hafva redogjort för, huruledes klosterkyrkan öfverlåtits till församlingarnas disposition, anhölle departementschefen att få öfvergå till en redogörelse för de nuvarande förhållandena i afseende å kyrkan och församlingarnas ställning, dervid tillika påpekande, att de förbindelser, församlingarna vid öfverlåtelsen påtagit sig, i sjelfva verket sannolikt voro vida större än någon då tänkte.

Redan deraf att, såsom i kontraktet omtalas, från kyrkans yttre pelare m. m. kopparplåtar nedblåst och förutsattes ytterligare nedfalla, och att församlingarna i sin först ingifna ansökning uttalat den önskan, att kyrkan före öfverlåtelsen borde på statsverkets bekostnad förses med inredning m. m., framgår, att dess förfall måtte hafva varit temligen betydligt. Men till dessa och öfriga uppenbara brister kommo tvifvelsutän andra, som ej vid tiden för öfverlåtelsen tillräckligt beaktades, beträffande grundens beskaffenhet, och förutan hvilka stråfpelarnes och murarnes nuvarande tillstånd ej kunde nöjaktigt förklaras. Att det ofvannämnda statsanslaget jemte en kollekt, äfven med dåtidens penningvärde, ej kunnat vara någon synnerligt afsevärd hjälp för att åstadkomma ej blott nödig reparation af då synliga brister och förändrad inredning i kyrkan utan äfven, om sådant då afsetts, förstärkning af grunden, måste erkännas.

Att församlingarna, som enligt lemnad uppgift för kyrkans underhåll under åren 1830—1883 utgifvit tillsammans 35,118 kronor 57 öre, härigenom endast ofullständigt förmått fullgöra sina i afseende å kyrkan åtagna förbindelser, framginge af det tillstånd, hvori kyrkan nu befinner sig. Vid besigtning å densamma, som år 1881 efter förordnande af öfverintendentsembetet verkstälts af numera professorn vid det under akademiens för de fria konsterna inseende ställda läroverk C. A. Grundström hade byggnadens bristfälligheter befunnits så betydande, att en omfattande restaurering ansetts nödvändig. Grunden vore i hög grad felaktig; sjelfva byggnadsplatsen vattensjuk. Flere af stråfpelarne vore sådana, att de utöfvade snarare en dragning utåt på muren än utgjorde ett stöd för densamma. De fleste af pelarne hade vid verkställd lodning befunnits »hänga öfver» från en till fyra eller fem tum samt vore remnade, så att deras yttre begränsningslinie visade en kurva på 3 till 4 tum. Murarne hängde öfver utom vid midten af hvarje långsida, der de stå lodrätt. För afhjelpande af dessa och andra anmärkta bristfälligheter i öfverensstämmelse med de af Grundström upp-

gjorda ritningar skulle, enligt kostnadsförslag, krävas en utgift af 137,464 krouor 75 öre.

Beträffande detta restaureringsförslag har öfverintendentsembetet vitsordat, att detsamma icke afsåge någon öfverflödigg utveckling af arkitektoniska former utan endast ett sträfvande att, jemte kyrkans räddande från fullständig undergång, omgestalta henne så till vida, att hon i öfverensstämmelse med sin ursprungliga stil komme att framstå såsom ett visserligen enkelt, men dock icke vanständt verk af en försvunnen tids kyrkliga byggnadskonst.

Resultatet af ofvannämnda besigtning hade, såsom framginge af deras kort derefter till Kongl. Maj:t den 30 september 1882 aflåtna skrifvelse förorsakat församlingarne stort bekymmer. I denna skrifvelse förklarade de sig icke se någon möjlighet, nedtyngda som de voro af en skuldbörda på mer än 430,000 kronor och af ytterst tryckande kommunalutskylder, att uppfylla villkoren för kyrkans öfverlåtelse utan att blifva i grund ruinerade, och hade församlingarna därför anhållit att varda fritagna från förpligtelsen att underhålla kyrkan i sådant skick, att den kunde för gudstjenst användas, så vida ej ett statsanslag af 100,000 kronor beviljades. Sedan vederbörande embetsmyndigheter blifvit öfver denna ansökning hörde, hade ärendet den 22 oktober 1886 föredragits inför Kongl. Maj:t, dervid ansökningen likväl förklarats ej till någon Kongl. Maj:ts åtgärd föranleda.

Vid denna utgång af saken hade församlingarna i skrifvelse den 29 december 1887 anhållit, då de vore ur stånd att, lemnade åt sig sjelfva, bekosta klosterkyrkans restaurering, att vinna befrielse från sin kontraktsevenliga skyldighet att underhålla densamma, på det de måtte komma i tillfälle att i stället uppföra en till storlek efter deras relativt låga folkmängd afpassad kyrka. Jemväl öfver denna ansökning hade vederbörande embetsmyndigheter blifvit hörda. Domkapitlet i Linköping, med hvilket Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Östergötlands län instämt, ansåge sig icke kunna motsätta sig församlingarnas begäran om befrielse från skyldigheten att underhålla klosterkyrkan, helst församlingarna vore betänkta på att uppföra en ny kyrka. Men på samma gång detta tillmötesgående af billighetshänsyn ansåges nödvändigt, framhölles pligten af att tillse, att den gamla kyrkan ej finge falla i ruiner. Justitiekanslern uttalade den åsigten, att församlingarna måste anses sakna laglig rätt att för framtiden undandraga sig kyrkans underhåll, men ansåge dock böra erkännas, att under de omständigheter, som numera vore för handen, billigheten kräde en eftergift från kronans sida i dess lagliga rätt vare sig utan ersättning eller mot återbäring af det belopp, 5,000 riksdaler

banko, församlingarna af kronan betingat sig vid kontraktets uppgörande; dock att någon eftergift af församlingarnas skyldighet att underhålla klosterkyrkan ej borde vinna tillämpning förr, än annan kyrka verkligen blifvit af församlingarna anskaffad. Vitterhets-, historie- och antiqvitetsakademien påpekade, att med en sådan lösning af frågan, som justitiekanslern föreslagit, kyrkan vore dömd till undergång. Sedan hon icke vidare användes till gudstjenst, skulle de smärre underhållsåtgärder, som församlingarna hittills bekostat, bortfalla, och följderna af de brister, hvilka gjorde restaurering nödig, skulle då alltför snart uppenbara sig. Vadstena klosterkyrka vore så väl i arkitektoniskt som historiskt hänseende ett så dyrbart förnminne, att det väl kunde sägas vara för det nuvarande släktet en oafvislig pligt att hålla det vid magt.

Sådana förhållandena nu vore, måste det, enligt departementschefens förmenande, erkännas, att församlingarnas framställningar hvilade på grunder, hvilkas betydelse ej kunde annat än behjertas. Tvifvelsutän innebure församlingarnas åtagande vida större tunga än någon af kontrahenterna förutsatte, och det understöd, som lemnades församlingarna af staten, måste anses ringa i förhållande till den åtagna förpligtelsens omfattning. Dertill komme såsom ett synnerligen bevekande skäl hänsynen till deras betryckta ekonomiska förhållanden. Enligt 1888 års officiella statistik angående kommunernas fattigvård och finanser utgjorde stadens skuld 410,920 kronor 21 öre och dess kommunalutskylder uppginge till 8 kronor 90 öre för bevillningskrona. Att församlingarnas senaste ansökning om befrielse från skyldigheten att underhålla kyrkan skulle utan vidare bifallas, kunde emellertid icke ifrågasättas. Omsorgen om kyrkans vidmagthållande kräde en sådan lösning, hvarigenom den dyrbara byggnaden blefve för framtiden bevarad. Man kunde sätta i fråga, om icke för det närvarande allenast en tillfällig reparation å kyrkan borde vidtagas för att hindra dess nedstörtande och för att bringa den i sådant skick, att densamma för de närmaste åren blefve användbar till gudstjenst. För en dylik reparation har på Kongl. Maj:ts befallning en kostnadsberäkning, slutande å 9,700 kronor, blifvit af öfverintendentsembetet uppgjord. Dermed skulle dock intet annat vinnas än ett tillfälligt undanskjutande af hufvudfrågan, kyrkans verkliga iståndsättande. Enligt departementschefens uppfattning återstode allenast att söka genom en fullständig restaurering betrygga kyrkans framtida bestånd; och departementschefen funne uppfattningen, att kyrkan borde blifva föremål för en grundlig, ej blott tillfällig, reparation, delad jemväl af årets statsrevisorer. I den af desse afgifna berättelse yttrades, beträffande klosterkyrkan, att revisorerne vid besök i Vadstena utagit i

betraktande denna monumentala, synnerligen märkliga kyrkobyggnad, i afseende å storleken den fjerde bland rikets kyrkor; och då revisorerne funnit densamma i flera afseenden bristfällig, hafva revisorerne icke velat underlåta att fästa uppmärksamheten å nödvändigheten af att den med det snaraste underkastas en omfattande reparation.»

Öfverintendentsembetet, som nu anbefalts att underkasta de år 1881 uppgjorda ritningar och kostnadsförslag förnyad granskning med dervid särskildt fästadt afseende å numera förändrade material- och arbetspris, hade den 25 sistlidne november i sådant hänseende afgifvit utlåtande, dervid embetet, efter jemförelse af mottagna uppgifter rörande material- och arbetspris inom Östergötlands län åren 1882 och 1889, förklarar sig icke hafva funnit skäl att föreslå vare sig nedsättning eller förhöjning i den, på sätt ofvan är nämndt, beräknade kostnaden af 137,464 kronor 75 öre för de i kostnadsförslaget upptagna arbeten. Dock anmärkte öfverintendentsembetet, att kostnadsförslaget saknade någon post för anskaffande af arbets- och detaljritningar, hvartill ansåges åtgå 2,000 kronor, samt att det jemväl vore nödvändigt, att en särskild post upptages för oförutsedda utgifter, och hade denna post af embetet föreslagits till 10,535 kronor 25 öre.

Enligt departementschefens åsigt borde den ursprungliga kostnads-summan ökas med de två sistnämnda af öfverintendentsembetet föreslagna posterna, i följd hvaraf slutsumman skulle blifva 150,000 kronor. Af detta belopp ansåge departementschefen, att församlingarna — som, för den händelse deras senast gjorda ansökning om befrielse från skyldigheten att underhålla klosterkyrkan bifölles, skulle nödgas bekosta uppförande af ny kyrka — borde svara för 50,000 kronor. Återstående 100,000 kronor syntes departementschefen billigtvis böra bestridas af statsmedel, utan ändring i församlingarnas skyldighet att för framtiden vårda och underhålla kyrkan. Hvad beträffade sjelfva restaureringsarbetets utförande, borde detsamma, i likhet med ännu pågående dylika arbeten å domkyrkorna i Upsala och Skara, utföras af vederbörande domkapitel, eller domkapitel och Kongl. Maj:ts befallningshafvande, under tillsyn af öfverintendentsembetet.

Då Vadstena och S:t Pers församlingar enligt det år 1825 upprättade kontrakt, hvarigenom staten till församlingarne öfverlätit Vadstena klosterkyrka, mot erhållande af vissa förmåner åtagit sig ansvaret för kyrkans framtida underhåll, anser utskottet, att något bidrag från statens sida till iståndsättande af kyrkan ej bör ifrågakomma.

Utskottet får alltså hemställa,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning ej må vinna Riksdagens bifall.

Universitetet.

Ang. anslag
till seminari-
er vid uni-
versitetet i
Upsala.
[26.]

29:o) Med anledning af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning får utskottet hemställa,

att Riksdagen må till *de vid universitetet i Upsala befintliga seminarier för språkvetenskap och matematik* för år 1892 bevilja extra anslag till samma belopp som förut, nemligen:
till det språkvetenskapliga seminariet kronor 3,000: —
till det matematiska seminariet „ 1,500: —

Ang. använ-
dande af be-
viljadt anslag
till anstäl-
lande af
universitets-
lektorer i
Upsala.
[27.]

30:o) Sedan Riksdagen *dels* år 1888 beviljat 36,000 kronor för anställande vid Upsala universitet under sex år af *lärare i tyska, franska och engelska språken* enligt de närmare bestämmelser, Kongl. Maj:t kunde finna godt meddela, *dels* ock anvisat af nämnda belopp 6,000 kronor för ett hvar af åren 1889, 1890 och 1891, har Kongl. Maj:t nu föreslagit, att af omförmälda anslag måtte för år 1892 anvisas 6,000 kronor.

Utskottet hemställer,

att Riksdagen må till *lärare i tyska, franska och engelska språken* vid universitetet i Upsala på extra stat för år 1892 anvisa 6,000 kronor.

Ang. anslag
till aflönning
åt en labora-
tor och en
observator i
Upsala.
[28.]

31:o) I enlighet med Kongl. Maj:ts framställning och på det att *laboratorstjensten i experimentel fysik* samt *observatorstjensten i astronomi* vid universitetet i Upsala måtte kunna med ordinarie innehafvare för- ses, beviljades vid 1889 års riksdag för hvardera af nämnda befattningar 3,000 kronor årligen, att utgå intill dess adjunktslöner blefve härför tillgängliga; och hafva för hvardera af åren 1890 och 1891 anvisats 6,000 kronor. Då medel å universitetets stat ännu ej blifvit för ifråga- varande ändamål disponibla, har Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen att för år 1892 anvisa 6,000 kronor till aflönande af laboratorn i experi- mental fysik och observatorn i astronomi vid universitetet i Upsala.

Utskottet hemställer,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må af Riksdagen bifallas.

32:o) Sedan sistlidet års Riksdag, till anskaffande af en astrofysikalisk refraktor och ett nytt vändtorn vid Upsala universitets observatorium, beviljat 63,500 kronor samt deraf på extra stat för år 1891 anvisat 30,000 kronor, har Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen att för år 1892 anvisa återstoden af nämnda anslag, 33,500 kronor; och hemställer utskottet,

Ang. anslag till astronomiska observatoriet i Upsala.
[29.]

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må af Riksdagen bifallas.

33:o) Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att till anskaffande af instrument för den kristallografiska och petrografiska undervisningen vid mineralogisk-geologiska institutionen i Upsala bevilja för år 1892 ett extra anslag af 5,000 kronor.

Ang. anslag till den mineralogisk-geologiska institutionen i Upsala.
[30.]

I två sinsemellan till innehållet öfverensstämmande motioner, väckta den ena inom Första Kammaren (motion n:o 39) af herrar O. Alin och C. H. Lundström samt den andra inom Andra Kammaren (motion n:o 99) af herrar Z. Larsson och A. V. Ljungman har återföreslagits, att för år 1892 följande anslag måtte beviljas till upprättande af en mineralogisk-geologisk öfningsinstitution vid Upsala universitet, nemligen: till inköp af instrument för den kristallografiska och petrografiska undervisningen, förutom det af Kongl. Maj:t äskade anslaget å 5,000 kronor, ett anslag af 1,500 kronor; för kristallmodeller och preparat ett anslag af 2,200 kronor; för geologiska kartor och special-literatur ett anslag af 3,000 kronor; samt till fullbordande af institutionslokalernas inredning ett anslag af 5,000 kronor.

Departementschefen har till statsrådsprotokollet anført, att utom de ordinarie anslag, hvilka, på sätt i punkten 2:o) omförmälts blifvit begärda för mineralogisk-geologiska institutionen i Upsala och hvilka vore beräknade att hålla institutionen i stånd, sedan den blifvit satt i fullgodt skick och försetts med en fullständig instrumental utrustning, akademiska konsistoriet, i enlighet med den af institutionens föreståndare gjorda framställning, jemväl anhållit om beviljande af åtskilliga extra anslag, afsedda att försätta institutionen i sådant bättre skick. Då emellertid dessa senare anslag vore flera, än att departementschefen ansåge sig nu böra ifrågasätta framställning till Riksdagen om beviljande af dem alla, ville departementschefen endast anmäla den post, som syns honom mest angelägen, eller den, som begärts till anskaffande af instrument för den kristallografiska och petrografiska undervisningen.

Härom hade anförts, att efter uppgjorda beräkningar en summa

af 6,500 kronor funnits vara för ändamålet nödvändig. Vid dessa beräkningar hade lagts till grund de prisuppgifter, som erhållits från instrumentfabrikanterna Fuess i Berlin, Seybert & Kraft i Wetzlar och Nacet i Paris, der mikroskop för petrografiska ändamål samt kristallografiska instrument företrädesvis förfärdigades. De instrument, som i främsta rummet behöfdes, vore mikroskop för petrografiskt bruk och vinkelmätninginstrument för bestämmande af kristallernas geometriska och optiska konstanter. För närvarande finnes vid institutionen icke ett enda mikroskop, som motsvarade ens de lägsta anspråk man numera stälde på dylika instrument. För vinkelmätningar finnes visserligen ett nyare instrument, men detsamma vore icke tillräckligt för utförandet af finare kristallografiska undersökningar. De uppgifter, som mötte vid kristallografiska arbeten, vore af mycket olikartad natur på grund af undersökningsmaterialets beskaffenhet, och för lösningen af dessa olika uppgifter fordrades instrument af olikartad konstruktion. Om en institutions utrustning vore i detta afseende ofullkomlig, så förorsakades deraf med nödvändighet en begränsning i de vetenskapliga arbeten, som kunde derstädes utföras.

Ofvannämnda summa vore icke större än att endast de för undervisningen och för utförandet af vanliga kristallografiska undersökningar nödiga instrument derfor kunde anskaffas. Vid flera utländska institutioner likasom ock vid Stockholms högskola vore utrustningen betydligt större; på det senare stället hade man t. ex. de viktigaste och mest använda mikroskop- och goniometerkonstruktionerna i dubbla exemplar, hvilket naturligtvis för undervisningen vore af stor betydelse. Från sådana anspråk hade man här ansett sig böra afstå till dess erfarenheten visat, att ett större antal instrument vore för undervisningen nödvändigt. De tre mikroskop, som enligt förslaget skulle anskaffas och af hvilka ett ensamt kostade 1,200 francs, vore sålunda alla af olika konstruktioner; likaså de tre goniometrarna.

Onekligt syntes departementschefen vara, att ifrågavarande institution behöfde en ny uppsättning af instrument. Huruvida den begärda summan — 6,500 kronor — härför nödvändigt erfordrades, vore emellertid svårt att bedöma, då specificerad uppgift å kostnaden för de instrument, som skulle inköpas, icke blifvit meddelad. Med afseende härå borde, enligt departementschefens förmenande, hela denna summa icke äskas, utan endast ett belopp af 5,000 kronor.

Till stöd för sitt förslag hafva motionärerna anfört, bland annat, följande.

För den mineralogisk-geologiska institutionens i Upsala ordnande

och försättande i ett sådant skick, att en tidsenlig och praktisk undervisning i mineralogi och geologi måtte kunna åstadkommas, hade det akademiska konsistoriet, förutom höjande af det ordinarie årsanslaget med 2,050 kronor, begärt ett extra anslag för 1892 af 24,700 kronor, sålunda specificerad:

a) för inköp af instrument m. m. för den kristallografiska och petrografiska undervisningen	kronor 6,500: —
b) för komplettering af de mineralogiska och geologiska samlingarne	„ 8,000: —
c) för inköp af kristallmodeller och preparat ...	kronor 2,200: —
d) för inköp af kartor och literatur i och för inrättande af ett specialbibliotek vid institutionen	„ 3,000: —
e) för fortsättande och avslutande af institutionens inredning	„ 5,000: —

Af dessa behof finnes i Kongl. Maj:ts proposition endast det förstnämnda eller det af instrument för den kristallografiska och petrografiska undervisningen tillgodosedt, i det att Kongl. Maj:t för detta ändamål äskat en summa af 5,000 kronor.

Det förefölle emellertid motionärerna tydligt, att äfven om institutionen erhöle ett anslag för inköp af de nödiga instrumenten, så vore densamma dermed föga hjälpt, så länge ej de lokaler, i hvilka ifrågavarande instrument skulle uppställas och der undervisningsarbetet skulle försiggå, blefve för detta sitt ändamål apterade. De mineralogisk-geologiska studierna, så som de nu för tiden måste bedrivas, vore dels af fysisk, dels af kemisk natur, och fordrade lokaler, inredda för sitt speciella ändamål, hvarförutan icke de ifrågavarande instrumenten kunde komma till användning. Med beviljandet af anslag för institutionens instrumentala utrustning syntes således såsom en nödvändig konsekvens böra följa beviljandet af anslag för lokalernas inredning för ifrågavarande ändamål.

Detsamma vore i nästan lika hög grad fallet med det under lit. c) upptagna anslaget af 2,200 kronor för de kristallmodeller och preparat, hvilka behöfdes för den mineralogiska och petrografiska undervisning, som skulle meddelas på institutionen. Om inga preparat finnes, skulle de instrument, för hvilka anslag begärts, till en del blifva oanvända i brist på demonstrationsmaterial.

Slutligen gälde detsamma äfven beträffande det under lit. d) anmälda behovet af 3,000 kronor för kartmateriel och sådan literatur, som i och för de på institutionen pågående arbetena alltid behöfde vara tillgänglig. Den senare utgjordes hufvudsakligen af några tid-

skriftserier, innehållande repertorier af mineralogisk-geologisk litteratur, hvilka icke heller funnes på universitetsbiblioteket, der de äfven skulle vara af vida mindre gagn än på institutionen.

Då dessa under lit. c) d) och e) angifna behof stode i närmaste samband med det af Kongl. Maj:t begärda anslaget för institutionens instrumentala utrustning och icke lämpligen kunde derifrån åtskiljas, så vore detsamma deremot i vida mindre mån fallet med det under lit. b.) omnämnda behofvet af 8,000 kronor för kompletterandet af de mineralogiska och geologiska samlingarna, hvilket, ehuru i sig sjelf behjertansvärdt, dock icke vore af sådan beskaffenhet, att detsammas tillfredsställande i sammanhang med de öfriga utgjorde ett nödvändigt vilkor för undervisnings-institutionens iståndsättande.

Vid herrar Alins och Lundströms motion finnes dessutom fogad specificerad uppgift å kostnaden för de enligt det akademiska konsistoriets åsigt för den kristallografiska och petrografiska undervisningen nödiga instrument; slutande denna specifikation, i hvilken fraktafgifter o. d. icke upptagits, på ett belopp af 6,418 kronor.

Vid punkten 2:o) här ofvan har utskottet i hufvudsak tillstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts förslag om förhöjning af årsanslaget till den nu ifrågavarande institutionen; och lika med Kongl. Maj:t och motionärerna anser utskottet äfven nödigt, att medel jemväl på extra stat anvisas till institutionens iståndsättande. I öfverensstämmelse med den åsigt, departementschefen uttalat, håller utskottet likväl före, att det belopp, akademiska konsistoriet för sådant ändamål begärt, är större än att detsamma skäligen kan ifrågakomma att i sin helhet anvisas för nästkommande år; och då institutionens föreståndare i sin under punkten 2:o) omförmälda utredning framhållit, att hvad som *framför allt* fattades vid institutionen vore den instrumentala utrustningen, finner utskottet, jemväl lika med departementschefen, sistberörda behof vara det, som i första rummet bör tillgodoses, helst sambandet mellan detta och öfriga af motionärerna framhållna behof icke synes utskottet vara sådant, att derigenom skulle uteslutas möjligheten af att först efter hand tillgodose dem alla.

Hvad angår storleken af det belopp, som till den instrumentala utrustningen erfordras, så har från motionärernas sida visserligen företetts en af institutionsföreståndaren uppgjord specificerad kostnadsberäkning, uppgående till ungefärligen samma belopp, motionärerna i anslutning till det akademiska konsistoriet begärt, men då, enligt Kongl. Maj:ts i denna del af utskottet tillstyrkta förslag om förhöjning af årsanslaget till institutionen, ett belopp af 1,700 kronor skulle för år

1892 å ordinarie stat stå till institutionens förfogande för anskaffande af materiel, samt utskottet föreställer sig, att en del af detta belopp kan disponeras till inköp af instrument, anser sig utskottet sakna anledning att förorda anvisandet af högre anslag för nu ifrågakvarande ändamål än Kongl. Maj:t äskat; och får utskottet alltså hemställa,

att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts förevarande framställning men med afslag å de i ämnet väckta motionerna, för så vidt de skilja sig från berörda framställning, må, till anskaffande af instrument för den kristallografiska och petrografiska undervisningen vid mineralogisk-geologiska institutionen i Upsala bevilja för år 1892 ett extra anslag af 5,000 kronor.

34:o) Vid 1889 års riksdag beviljades, i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag och på det att *en extra ordinarie professor inom juridiska fakulteten vid universitetet i Lund* måtte kunna tillsättas, ett anslag af 4,000 kronor årligen, att utgå intill dess adjunktslöner blefve härför tillgängliga; och har sagda belopp anvisats för hvartera af åren 1890 och 1891. Då medel å universitetets stat ännu icke vore att för ändamålet tillgå, har Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen att för år 1892 anvisa 4,000 kronor till aflöning åt en extra ordinarie professor inom juridiska fakulteten i Lund.

Utskottet hemställer,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må vinna Riksdagens bifall.

35:o) På grund af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning och under åberopande af de skäl, som till stöd för samma framställning finnas anförda till statsrådsprotokollet (sid. 84—85), får utskottet hemställa,

att Riksdagen må till de vid universitetet i Lund befintliga *seminarier för språkvetenskap och matematik* bevilja följande extra anslag för år 1892, nemligen:

till det språkvetenskapliga seminariet kronor 2,950: —
till det matematiska seminariet ..... kronor 1,500: —

Ang. anslag
till aflöning
åt en e. o.
professor i
Lund.
[31.]

Ang. anslag
till seminari-
er vid uni-
versitetet i
Lund.
[32.]

Ang. anvisande af beviljad anslag till anställande af universitetslektorer i Lund.
[33.]

36:o) Sedan Riksdagen dels år 1889 beviljat 36,000 kronor för anställande vid Lunds universitet under sex år af lärare i tyska, franska och engelska språken enligt de närmare bestämmelser, Kongl. Maj:t kunde finna godt meddela, dels ock anvisat af nämnda belopp 6,000 kronor för hvardera af åren 1890 och 1891, har Kongl. Maj:t nu föreslagit, att af omförmälda anslag måtte för år 1892 anvisas 6,000 kronor.

Utskottet hemställer,

att Riksdagen må till lärare i tyska, franska och engelska språken vid universitetet i Lund på extra stat för år 1892 anvisa 6,000 kronor.

Ang. arfvode åt docenten S. Söderberg.
[34.]

37:o) Med anledning af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning, hemställer utskottet,

att Riksdagen, i likhet med hvad för åren 1890 och 1891 egt rum, må till särskildt arfvode åt docenten vid universitetet i Lund Sven Söderberg för år 1892 anvisa ett extra anslag af 2,000 kronor, med vilkor att Söderberg under ifrågavarande år egnar sin tjänst åt universitetets historiska museum samt mynt- och medaljkabinett.

Ang. lönetillägg åt vice bibliotekarien i Lund A. J. T. Palm.
[35.]

38:o) I anledning af Kongl. Maj:ts likaledes derom gjorda framställning får utskottet hemställa,

att Riksdagen må såsom personligt lönetillägg för år 1892 åt vice bibliotekarien vid universitetsbiblioteket i Lund August Jakob Theodor Palm på extra stat för samma år anvisa enahanda belopp, som för ett hvar af åren 1890 och 1891 beviljats, eller 500 kronor.

Ang. anslag till universitetsbiblioteket i Lund.
[36.]

39:o) Utskottet hemställer,

att Riksdagen med bifall till Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning, må i likhet med hvad för flera föregående år egt rum, till arfvoden åt extra biträden vid universitetsbiblioteket i Lund på extra stat jemväl för år 1892 anvisa 1,500 kronor.

40:o) Sedan senaste Riksdag till uppförande af en *ny byggnad för fysiologiska institutionen vid universitetet i Lund* samt till inköp af tomt för byggnaden och dennas inredning beviljat ett anslag af 90,000 kronor och deraf för innevarande år anvisat 40,000 kronor, har Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen att till fullbordande af ifrågavarande byggnad på extra stat för år 1892 anvisa återstoden af nämnda anslag, 50,000 kronor.

Ang. anvisande af beviljad anslag till ny byggnad för fysiologiska institutionen i Lund.
[37.]

Utskottet hemställer,

att Riksdagen må, till fullbordande af ny byggnad för fysiologiska institutionen i Lund m. m., på extra stat för år 1892 anvisa 50,000 kronor.

41:o) På grund af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning och under återopande af de skäl, som till stöd för samma framställning blifvit meddelade till statsrådsprotokollet (sid. 86), får utskottet hemställa,

att Riksdagen må, till arfvode åt en *instrumentmakare vid fysiologiska institutionen i Lund*, för år 1892 anvisa ett extra anslag af 500 kronor.

Ang. anslag till arfvode åt en instrumentmakare vid fysiologiska institutionen i Lund.
[38.]

42:o) Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att såsom *personligt lönetillägg för år 1892 åt akademikamreraren i Lund Oscar Gerhard Regnell* på extra stat för nämnda år bevilja 750 kronor, deraf 150 kronor såsom tjänstgöringspenningar.

Ang. anslag till lönetillägg åt akademikamreraren O. G. Regnell.
[39.]

Enligt hvad statsrådsprotokollet gifver vid handen, har Kongl. Maj:ts förevarande framställning föranledts af en utaf akademiska konsistoriet i Lund gjord anhållan att åt Regnell måtte beredas ett personligt lönetillägg af 1,000 kronor, hvaraf 200 kronor skulle utgöra tjänstgöringspenningar. Till stöd för denna anhållan hade anförts dels af konsistorium, dels i en af Regnell till konsistoriet ingifven skrift: att Regnell numera vore den ende ordinarie tjänsteman vid universitetet, som åtnjöte mindre lön än innehafvare af motsvarande befattning i Upsala — här 3,000 kronor mot 4,000; att kamreraregöromålen sedan Regnell tillträdde sin befattning väsentligt ökats, hvilket vore en naturlig följd deraf, att universitetets kapitaler under denna tid mer än fördubblats, att många nya institutioner tillkommit, hvilkas räkenskaper skulle särskildt bokföras, att icke få nya byggnader uppförts, att månadsaflöning blifvit införd för universitetets löntagare, hvilkas antal derjemte betydligt tillvuxit, med flera förhållanden; samt att Regnell nu i 26 år innehaft sin befattning och till konsistoriets belåtenhet fullgjort sina åligganden.

För egen del har departementschefen funnit det billigt, att Regnell efter så lång tjänstetid erhöle en aflöning, om ej fullt lika, dock närmare motsvarande den, som uppbures af innehafvaren af samma tjänst vid universitetet i Upsala, hvarför departementschefen hemställt om aflåtande till Riksdagen af den framställning i ämnet, som nu föreligger; och då samma framställning ej gifvit anledning till någon utskottets erinran, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må, såsom personligt lönetillägg för år 1892 åt akademikamreraren i Lund Oscar Gerhard Regnell, på extra stat för nämnda år bevilja 750 kronor, deraf 150 kronor såsom tjänstgöringspenningar.

Karolinska mediko-kirurgiska institutet.

Ang. anslag
till arfvoden
åt amanu-
enser.
[40.]

43:o) Med anledning af Kongl. Maj:ts derom framställda förslag får utskottet hemställa,

att Riksdagen må jemväl för år 1892 på extra stat anvisa till arfvode åt en amanuens vid karolinska mediko-kirurgiska institutets gynekologiska klinik ..... 900 kronor; och till arfvode åt en amanuens vid institutets kemiska laboratorium..... 900 kronor.

Ang. anslag
till kliniker
för barnsjuk-
domar.
[41.]

44:o) Med anledning af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning får utskottet hemställa,

att Riksdagen, i likhet med hvad de senare åren egt rum, må på extra stat för år 1892 anvisa:
a) till en *pediatrisk klinik vid kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn* ett belopp af 1,800 kronor; och
b) till en *poliklinik för barnsjukdomar i Stockholm* 2,800 kronor, att utgå under vilkor att Stockholms stad för polikliniken tillskjuter samma belopp för år 1892.

Ang. anslag
för utförande
af teckningar
i vetenskap-
liga ändamål.
[42.]

45:o) På grund af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning hemställer utskottet,

att Riksdagen, på sätt för åren 1890 och 1891 egt rum, må till utförande af *teckningar i vetenskapliga ändamål* vid karolinska institutet bevilja ett extra anslag för år 1892 af 1,500 kronor.

Allmänna läroverken och pedagogierna.

46:o) Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att till *löneförbättring åt lärarne vid allmänna läroverken och pedagogierna*, efter samma grunder som för innevarande år, på extra stat för år 1892 bevilja 345,725 kronor.

Ang. anslag till löneförbättring åt lärarne vid allmänna läroverken och pedagogierna.
[43.]

Vid föredragningen inför Kongl. Maj:t af detta ärende har departementschefen — efter att (sid. 88—89) i statsrådsprotokollet hafva redogjort för de omständigheter, på grund af hvilka departementschefen icke ansåge lämpligt, att till innevarande Riksdag förnyad framställning gjordes angående de punkter i sistlidet års läroverksproposition, hvilka i följd af kamrarnes olika beslut då icke vunnit sin lösning — anført, att då de skäl, som föranledt framställningar till flere föregående riksdagar om tillfällig löneförbättring åt lärarne vid de allmänna läroverken och pedagogierna, äfven för nästkommande år vore lika gällande, enahanda framställning syntes departementschefen äfven nu böra göras. Men då sistlidne års Riksdag på grund af Kongl. Maj:ts proposition beslutit dels att indraga vissa allmänna läroverk och pedagogier, dels att medgifva inrättandet af åtskilliga nya lärarebefattningar vid de allmänna läroverken, i den mån tillgångar blefve disponibla genom tillämpning af bestämmelserna om indragning af vissa läroverk, hvarigenom visserligen antalet lärareplatser i det hela antagligen blefve detsamma som hittills, men deras fördelning på de allmänna läroverken och pedagogierna en annan, ansåge departementschefen, att i stället för de båda nu utgående beloppen, nemligen 336,975 kronor för tillfällig löneförbättring åt lärarne vid de allmänna läroverken och 8,750 kronor till dylik löneförbättring åt lärarne vid pedagogierna, borde begäras ett samfaldt belopp af 345,725 kronor till berörda löneförbättring för samtliga dessa lärare under nästkommande år; och borde löneförbättringen utgå efter samma grunder som för innevarande år.

Utskottet hemställer,

att Riksdagen må till löneförbättring åt lärarne vid allmänna läroverken och pedagogierna, efter samma

grunder som för innevarande år, på extra stat för år 1892 bevilja 345,725 kronor.

Ang. anslag till arfvoden åt extra lärare m. m. [44.] 47:o) Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att till arfvoden åt extra lärare vid de allmänna läroverken bevilja för år 1892 ett extra anslag af 40,000 kronor, eller enahanda belopp, som vid de senaste riksdagarne för ändamålet anvisats.

I sammanhang härmed har utskottet till behandling förehaft en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 138), deruti herr S. J. Kardell, med hvilken herrar J. Persson, P. A. Romberg och C. F. Winkrans instämt, på anförda skäl alternativt hemställt:

att Riksdagen, för att vikarierande ämneslärare och extra lärare vid de allmänna läroverken, hvilka genom aflagd akademisk examen och genomgången profårskurs förvärfvat kompetens att söka ordinarie lektors-, adjunkts- eller kollegabefattning vid allmänt läroverk, måtte kunna från och med år 1892 erhålla arfvode efter 2,000 kronor för år räknadt, måtte bevilja å extra stat för år 1892 ett anslag af 100,000 kronor till arfvodesförhöjning åt extra ordinarie ämneslärare vid de allmänna läroverken;

eller

att Riksdagen, för att de vikarierande ämneslärare och extra lärare vid de allmänna läroverken, hvilka genom aflagd akademisk examen och genomgången profårskurs förvärfvat kompetens till ordinarie lektors-, adjunkts- eller kollegabefattning och tjänstgjort minst 5 år med godt vitsord för nit och skicklighet, måtte kunna från och med 1892 erhålla arfvode efter 2,000 kronor för år räknadt, måtte bevilja å extra stat för 1892 ett anslag af 45,000 kronor till arfvodesförhöjning åt äldre extra ordinarie ämneslärare vid de allmänna läroverken.

Kongl. Maj:ts ofvannämnda framställning har icke gifvit anledning till någon utskottets erinran.

Hvad åter den i ämnet väckta motionen angår, så anser utskottet någon tvekan icke kunna råda derom, att en förbättring af de extra ordinarie ämneslärarnes lönevilkor är af verkligt behof påkallad; men då åtgärder i sådant syfte synas utskottet lämpligast böra vidtagas i samband med ett afgörande af läroverksfrågan i dess helhet, samt utskottet antager, att förnyadt förslag till denna senare frågas fullständiga lösning torde inom den närmaste framtiden komma att för Riksdagen framläggas, anser sig utskottet icke böra tillstyrka Riksdagen att nu företaga någon åtgärd i anledning af motionen. Utskottet får alltså hemställa,

a) att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning, må till arfvoden åt extra lärare vid de allmänna läroverken bevilja för år 1892 ett extra anslag af 40,000 kronor.

b) att herr Kardells förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

48:o) Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att såsom bidrag till uppförande af *ny byggnad för allmänna läroverket i Östersund*, i hufvudsaklig enlighet med därför fastställda ritningar samt under vilkor, som i statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 12 januari 1891 omförmäldes, bevilja 100,000 kronor samt af nämnda summa på extra stat för år 1892 anvisa ett belopp af 33,000 kronor.

Ang. ifrågasatt anslag till ny byggnad för allmänna läroverket i Östersund.
[45.]

I fråga om förevarande anslagsfordran har departementschefen till statsrådsprotokollet anfört följande.

Efter det ritningar till ny byggnad för allmänna läroverket i Östersund, beräknad att kosta något öfver 199,000 kronor, blifvit af Kongl. Maj:t den 4 mars 1886 fastställda, hade domkapitlet i Hernösand under år 1889 till Kongl. Maj:t ingått med ansökning, det täcktes Kongl. Maj:t af Riksdagen äska ett anslag af 100,000 kronor till bidrag för byggnadens uppförande. Då emellertid flera andra angelägna behof samtidigt påkallade framställningar om anslag, hade den gjorda ansökningen ansetts icke då böra föranleda någon åtgärd. Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Jemtlands län hade nu i skrifvelse den 21 nästlidne oktober framfört enahanda anhållan, som tidigare af domkapitlet afgifvits; och då denna byggnadsfråga syntes departementschefen vara af den beskaffenhet, att Riksdagens bistånd ej utan skäl kunde för densamma tagas i anspråk, ville departementschefen närmare redogöra för hvad i ärendet förekommit och dervid först återgifva innehållet i en af läroverkskollegiet i Östersund till Hernösands domkapitel under år 1889 aflåten, domkapitlets skrifvelse bilagd framställning.

Att ett nytt, rymligt och tidsenligt läroverkshus i Östersund vore alldeles outhärligt, framginge, yttrade kollegiet, tydligt deraf, att i nuvarande läroverksbyggnaden läsrum ej funnes i tillräckligt antal, hvarför samlingssalen, en tambur och biblioteksrummet måste användas vid undervisningen; att läroverket saknade lämplig lokal för de naturvetenskapliga samlingarna, hvilka nu förvarades i ett förhyrdt rum, beläget på något afstånd från läroverksbyggnaden, af hvilket förhållande under-

visningen i naturvetenskap uppenbarligen måste lida; att kemiskt laboratorium, ritsal, musikrum, rum för rektorsexpedition och arkiv samt lärare- eller kollegiirum saknades, till stort men och olägenheter i flera hänseenden; att biblioteksrummet vore alltför litet; att tillräckligt stora tamburer och afklädningsrum saknades; samt att, hvad läsrummen beträffade, dessa vore ej blott, såsom nämnt, alltför få, utan äfven alldeles för små och i allmänhet belägna innanför hvarandra, åtskilda af tunna väggar, så att ljud lätt förnummes från det ena rummet till det andra. I öfre våningen vore rummen dessutom alltför låga. Luften i rummen blefve snart förbrukad och skämd; intet ventilationssystem funnes i byggnaden, hvilket åter hade till följd, att, då dörrar och fönster under lofstunderna måste öppnas, temperaturen i rummen under den kallare årstiden nedginge alltför mycket. Under kalla och blåsiga dagar vore det förenadt med stora svårigheter att få rummen tillräckligt varma.

De medel, öfver hvilka läroverket förfogade för en ny byggnad, vore följande:

värdet af det gamla läroverkshuset, hvilket skulle försälas, kr.	30,000: —
läroverkets byggnadsfond, utgörande den 1 januari 1889	» 14,559: 57
för ändamålet af enskilda skänkta medel, tillhopa	» 12,000: —
anslag af Jemtlands läns landsting	» 10,000: —
» » stadsfullmäktige i Östersund	» 10,000: —
» » Jemtlands läns sparbank	» 10,000: —

summa kronor 86,559: 57;

hvilket belopp enligt kollegiets antagande skulle genom insamling kunna uppbringas till 100,000 kronor.

I sin ofvannämnda skrifvelse hade domkapitlet åberopat och vitsordat hvad sålunda af lärarekollegiet andragits.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande hade till en början omförmält, huru som, efter det stiftet och landstinget låtit i Östersund uppföra en skolbyggnad af trä i två våningar, det tillföre å Frösön belägna läroverket år 1849 flyttades till Östersund. Omförmälda byggnad, hvilken vore den, som nu begagnades, hade varit inredd till lärosalar i nedre våningen och till bostäder åt vid läroverket studerande ynglingar i den öfre. Då lärosalarne snart befunnits otillräckliga, hade år 1859 uppgjorts en öfverenskommelse mellan domkapitlet och landstinget, hvarigenom landstinget skänkt sin andel i byggnaden till stiftets byggnadskassa och afstått från rättigheten till bostäder i läroverkshuset för de stude-

rande, mot vilkor att landstinget för framtiden befriades från all underhållsskyldighet.

Sedan länsstyrelsen, i öfverensstämmelse med läroverkskollegiet, lemnat en redogörelse för de olägenheter och svårigheter af flerahanda slag, som den nuvarande läroverksbyggnadens beskaffenhet medförde, yttrade länsstyrelsen vidare, att läroverksstadgans föreskrifter, att lärorummen skulle vara tillräckliga till antal och rymlighet, med ändamålsenliga anordningar för luftvexling, med lämpliga sittplatser, pulpeter eller bord och anordnade med sorgfälligt afseende på lärjungarnes helsa samt nödig bekvämlighet vid undervisningen, icke kunde till någon del anses uppfylla vid läroverket i Östersund. Att åstadkomma förbättring härutinnan genom förändring af nu befintliga lokaler låte sig icke göra, utan man måste vara betänkt på en nybyggnad, hvilket vore det lämpligaste och i längden billigaste, då reparationer i det gamla huset och hyror af lokaler utom detsamma årligen förorsakade utgifter, för hvilkas betäckande de i läroverksstadgan anvisade utvägar snart skulle befinnas vara otillräckliga. I händelse af en nybyggnad skulle också det å Frösön, omkring 1 mil från Östersund, befintliga, af framlidne professorn Zetterström till läroverket skänkta ganska värdefulla biblioteket kunna inflyttas till staden, der nu plats för detsamma saknades, och sålunda kunna lättare blifva tillgängligt för bokväner och forskare.

Enligt författningarna skulle byggnad och underhåll af läroverkshus, der de icke ålåge städerna, ske på bekostnad af läroverkens byggnadsfonder och stiftens byggnadskassor. Då staden Östersund icke hade någon underhållsskyldighet och läroverkets byggnadsfond af anförda skäl icke kunde växa till något afsevärdt belopp, tillkomme det alltså Hernösands stifts byggnadskassa att bekosta den ifrågasatta nybyggnaden. Men sedan numera den hufvudsakligaste delen af vakansmedel vid prestledigheter disponerades till förmån för presterskapets enke- och pupillkassa, hvarigenom den förnämsta inkomstkällan för stiftets byggnadskassa utsinat, vore byggnadskassans inkomster ganska obetydliga. Sålunda hade genom kollekter under de senaste tio åren influtit i medeltal 172 kronor årligen, och öfriga anvisade inkomster hade under samma tidrymd, likaledes i medeltal, uppgått till 285 kronor för år. Kassans behållning vid 1890 års början hade varit 2,468 kronor.

Det nuvarande läroverkshuset med tomt kunde antagas vid försäljning komma att inbringa 30,000 kronor; och då härtill komme, att omkring 70,000 kronor numera i orten insamlats och anslagits för nybyggnaden, funnes ett belopp af omkring 100,000 kronor för närvarande att tillgå för densamma. Återstoden af det behöfliga beloppet kunde ej utan

mellankomst af staten erhållas. Staden Östersund, som hade en beviljning af ungefär 15,000 kronor, vore ej något rikt samhälle och kunde icke bidraga med större belopp än redan anslagna 10,000 kronor, då hänsyn toges till stadens dels redan åtagna och dels förestående betydande utgifter för nytt folkskolehus, vattenledning, dränering, tomt för den nya läroverksbyggnaden, amortering af jernvägslån och snart äfven förestående nybyggnad af kyrka, hvarjente borde erinras, att staden hölle lokal för det derstädes befintliga elementarläroverket för flickor. Hvad landstinget anginge, hade äfven detsamma auslagit 10,000 kronor; och det vore i den belägenhet, att större belopp icke kunde derifrån påräknas, så länge ännu under 30 år förräntning och amortering af länets bidrag till statens genom länet löpande stambana årligen pålade länets invånare en beskattning af 52,000 kronor. Jemtlands län hade den högsta landstingsskatten bland alla län i riket, men dess inkomst af brännvinsförsäljningsmedel vore mindre än andra läns, utom Norrbottens och Gotlands. Landstingets skuld utgjorde 950,000 kronor, deraf 900,000 kronor tillkommit genom det för ortens förhållanden betydliga bidrag, landstinget på en tid, då sådant ännu icke fordrades af de norrländska län, der jernväg drogs fram, frivilligt lemnat för erhållande af en vigtig och eftersträfvad kommunikationsled.

Genom hvad i ärendet förekommit syntes departementschefen vara fulltygadt, att en ny byggnad för allmänna läroverket i Östersund vore i hög grad erforderlig, likasom ock att ortens ekonomiska förhållanden icke medgäfvde ett verksammare bidrag till byggnadsföretaget än det, som nu erbjudits. Departementschefen ansåge sig för den skull böra tillstyrka Kongl. Maj:t att för ändamålet påkalla Riksdagens medverkan; och då det erforderliga statsunderstödet lämpligen kunde fördelas på en tid af tre år, hemställde departementschefen, det täcktes Kongl. Maj:t föreslå Riksdagen att bevilja ett anslag af 100,000 kronor såsom bidrag till uppförande af ny byggnad för allmänna läroverket i Östersund, i hufvudsaklig enlighet med de af Kongl. Maj:t fastställda ritningar, under vilkor att Östersunds stad tillhandahölle lämplig tomt för byggnaden samt att hvad utöfver nämnda belopp för ändamålet erfordrades blifve utan statsverkets betungande anskaffadt, äfvensom att Riksdagen måtte af nämnda summa på extra stat för år 1892 anvisa ett belopp af 33,000 kronor.

Vid de senaste ståndsriksdagarne beviljades väl åtskilliga anslag till uppförande af nya läroverkshus och ombyggnad eller förändring af äldre sådana, men efter representationsförändringens genomförande

har Riksdagen städse afvisat de förslag, som i sådant syfte blifvit hos Riksdagen gjorda, vare sig de framstälts af Kongl. Maj:t eller af enskilde motionärer; och utskottet har desto mindre anledning att frångå den uppfattning, som under de senaste årtiondena sålunda gjort sig hos Riksdagen gällande, som staten måst vidkännas så betydliga kostnader i och för den högre undervisningen, att det icke torde böra ifrågasättas, att ytterligare öka dessa genom öfvertagande af skyldigheten att bestrida utgifter för läroverks husen.

Utskottet får alltså hemställa,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke må af Riksdagen bifallas.

Högre lärarinneseminariet.

49:o) För beredande åt *lärare och lärarinnor vid högre lärarinneseminariet af löneförbättring* jemväl för år 1892, att utgå efter samma grunder som den för innevarande år beviljade, har Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att för år 1892 på extra stat anvisa enahanda belopp som hittills, eller 4,000 kronor; och hemställer utskottet,

Ang. anslag till löneförbättring för lärare och lärarinnor vid högre lärarinneseminariet.

[46.]

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må af Riksdagen bifallas.

50:o) Kongl. Maj:t har vidare föreslagit Riksdagen att, för anordnande, enligt de närmare bestämmelser, Kongl. Maj:t kunde finna skäligt föreskrifva, af en *valfri fjerde årskurs vid högre lärarinneseminariet*, bevilja på extra stat för år 1892 ett belopp af 3,000 kronor.

Ang. anslag till anordnande af en valfri fjerde årskurs vid högre lärarinneseminariet.

[47.]

Till statsrådsprotokollet har föredragande departementschefen anmält, att direktionen öfver högre lärarinneseminariet i en till Kongl. Maj:t ingifven skrifvelse andragit, huru som det vore nödvändigt att utsträcka lärotiden vid nämnda seminarium, derest det skulle lyckas att utan elevernas öfveransträngande gifva dem en utbildning, som svarade mot uppgiften att vara facklärarinnor i de högre flickskolornas öfre klasser. Direktionen ansåge det högst önskligt, att en sådan förändring ju förr desto hellre komme till stånd, och funne den under nuvarande förhållanden lämpligaste och minst kostsamma formen för förändringen vara *anordnandet af en valfri fjerde årskurs*, som beredde eleverna tillfälle dels att medelst af vederbörande lärare ledda och kontrollerade sjelfstudier i två eller tre beslägtade ämnen vinna ökad teoretisk kompetens,

dels att medelst sammanhängande öfningslektioner och skolbesök förvärfva större praktisk färdighet och en klarare inblick i en högre flickskolas organisation och ledning. En dylik anordning, hvilken äfven vore att betrakta såsom ett försök, egnadt att gifva en värdefull erfarenhet med afseende på läroverkets länge öfvervägda fullständigare utbildning, skulle enligt beräkning medföra en kostnad af omkring 3,000 kronor för läsår. Då direktionen med de tillgångar, som för närvarande stode till hennes förfogande, ej ansåge sig kunna på ändamålsenligt sätt anordna en fjerde årskurs, utan att ställa otillbörligt stora fordringar på läroverkets ordinarie lärarekrafter, anhölle direktionen, att Kongl. Maj:t täcktes för nu löpande läsår af tillgängliga medel för ändamålet anvisa en summa af 3,000 kronor.

Departementschefen har vidare redogjort för innehållet i en direktionens skrifvelse bilagd, af seminariets rektor afgifven promemoria, deri meddelats en närmare redogörelse för behovet af den ifrågasatta fjerde årskursen och planen för densamma. Utskottet tillåter sig i fråga härom i allmänhet hänvisa till statsrådsprotokollet (sid. 94—95) och vill här endast anmärka, att, enligt hvad i berörda promemoria uppgifvits, den befattning, seminariets ordinarie lärare skulle hafva med elevernas i fjerde afdelningen fackstudier, skulle medföra en inskränkning i dessa lärares tjänstgöring i normalskolan, motsvarande tillsammans ungefär en lärarinnebefattning; att kostnaden för lektoreernas tjänstgöring i nämnda afdelning således skulle belöpa sig till omkring 1,500 kronor för år; samt att kostnaden för öfriga lektioner inom kursen kunde begränsas till samma summa.

Då Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke gifvit anledning till någon utskottets erinran, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må, för anordnande enligt de närmare bestämmelser, Kongl. Maj:t kan finna skäligt föreskrifva, af en valfri fjerde årskurs vid högre lärarinneseminariet, bevilja på extra stat för år 1892 ett belopp af 3,000 kronor.

Folkundervisningen.

Ang anslag till löneförbättring m. åt lärare vid folkskolelärareseminarierna.

51:o) På grund af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning och i likhet med hvad förut under flera år egt rum, hemställer utskottet,

att Riksdagen, till löneförbättring åt lärare och lärarinnor vid folkskolelärareseminarierna samt till arf-

voden åt teckningslärare för extra tjänstgöring och extra arfvoden åt musiklärare vid dessa seminarier, efter samma grunder som för innevarande år, må bevilja ett extra anslag för år 1892 af 33,300 kronor.

52:o) Till understöd åt mindre bemedlade lärjungar vid sådana folkhögskolor, som åtnjuta bidrag af statsmedel, har Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att jemväl för år 1892 på extra stat anvisa ett belopp af 15,000 kronor; och får utskottet hemställa,

Ang. anslag till understöd åt lärjungar vid folkhögskolor. [49.]

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må vinna Riksdagens bifall.

De tekniska läroverken.

53:o) Till understöd åt lägre tekniska yrkesskolor och till bestridande af kostnader för deras inspektion har under de senaste åren anvisats ett belopp af 35,000 kronor årligen, under vilkor, att det bidrag, som af dessa medel komme att utbetalas till understöd åt sådan skola, icke finge öfverstiga hvad vederbörande kommun i kontant tillsköte för skolan. Då, enligt hvad i statsrådsprotokollet upplyses, omförmälda belopp fortfarande är för ifrågavarande ändamål erforderligt, hemställer utskottet,

Ang. anslag till understöd åt lägre tekniska yrkesskolor m. m. [50.]

att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning, må till understöd åt lägre tekniska yrkesskolor och till bestridande af kostnader för deras inspektion på extra stat för år 1892 anvisa ett anslag af 35,000 kronor, med vilkor, att det bidrag, som af dessa medel kommer att utbetalas till understöd åt lägre teknisk yrkesskola, icke får öfverstiga hvad vederbörande kommun i kontant tillskjuter för skolan.

Medicinalstyrelsen med dithörande stater.

54:o) Utskottet hemställer,

att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning och i likhet med hvad för flera föregående år egt rum, må bevilja ett extra an-

Ang. anslag för granskning af hospitalens räkenskaper. [51.]

slag för år 1892 af 1,200 kronor till arfvode för *granskning af hospitalens räkenskaper*.

Ang. anslag till polikliniken för tandsjukdomar.

[52.]

55:o) Med anledning af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning hemställer utskottet,

att Riksdagen må äfven för år 1892 anvisa ett extra anslag af 4,000 kronor för uppehållande under samma år af en *poliklinik för tandsjukdomar*.

Vitterhets-, historie- och antiqvitetsakademien.

Ang. anslag till vitterhets-, historie- och antiqvitetsakademien.

[53.]

56:o) Med anledning af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning och då, enligt hvad i statsrådsprotokollet upplyses, de extra anslag å tillsammans 9,200 kronor, som för *ändamål, tillhörande akademiens verksamhet*, blifvit för innevarande likasom för flera föregående år beviljade, äro för samma ändamål fortfarande behöfliga, hemställer utskottet,

att Riksdagen må på extra stat för år 1892 anvisa följande anslag till vitterhets-, historie- och antiqvitetsakademien:

a) till arfvoden åt vetenskapligt bildade biträden vid ordnandet och vården af de under akademiens inseende ställda samlingar samt till aflöning åt vaktbetjening 4,000 kronor;

b) till undersökning och beskrifning af fäderneslandets fornlemningar m. m. 3,200 kronor; och

c) till utgifvande af planschverk öfver fornsaker och andra märkvärdiga föremål i statens historiska museum m. m. 2,000 kronor.

Akademien för de fria konsterna.

Ang. anvisande af beviljad anslag till nybyggnad af akademiens för de fria konsterna hus.

[54.]

57:o). På grund af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning och under hänvisning till hvad på sid. 97 i statsrådsprotokollet blifvit i ämnet erinradt får utskottet hemställa,

att Riksdagen af det vid 1890 års riksdag till om- och nybyggnad af akademiens för de fria konsterna hus beviljade anslag, 385,000 kronor, må på extra stat för år 1892 anvisa ett belopp af 175,000 kronor.

Naturhistoriska riksmuseum.

58:o). Med anledning af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning får utskottet hemställa,

Ang. anslag till riksmuseets afdelning för arkegoniater m. m. [55.]

att Riksdagen må, till inköp och insamling af naturalier vid *naturhistoriska riksmuseets afdelning för arkegoniater och fossila växter*, till arbetsbiträden derstädes och till bestridande af andra med arbetena vid afdelningen förenade utgifter, jemväl för år 1892 på extra stat anvisa enahanda belopp som för innevarande år, eller 2,000 kronor.

59:o). På grund af Kongl. Maj:ts derom framställda förslag får utskottet hemställa,

Ang. anslag till museets etnografiska samling. [56.]

att Riksdagen må för vård, underhåll och förkofran af *naturhistoriska riksmuseets etnografiska samling* anvisa på extra stat jemväl för år 1892 enahanda belopp som för innevarande år, eller 2,800 kronor.

60:o). I två motioner, väckta den ena inom Första Kammaren (n:o 43) af herr *C. Adelsköld* och den andra inom Andra Kammaren (n:o 66) af herr friherre *A. E. Nordenskiöld*, har sammanstämmande hemstälts, att Riksdagen, till bildande af en byggnadsfond för statens naturhistoriska riksmusei behof, måtte, på sätt vetenskapsakademien i dess skrifvelse till Kongl. Maj:t den 17 september 1890 föreslagit, anslå en summa af 100,000 kronor, att af statskontoret i och för nämnda ändamål förvaltas och förräntas. Till stöd för sitt förslag hafva motionärerne åberopat innehållet i vetenskapsakademiens omförmälda, vid friherre Nordenskiölds motion fogade skrifvelse äfvensom ett af friherre Nordenskiöld vid remissen till utskottet af innevarande års statsverksproposition inom Andra Kammaren afgifvet yttrande; och tillåter sig utskottet att i fråga härom hänvisa till sistnämnda motion samt Andra Kammarens protokoll för den 24 sistlidne januari.

Ang. ifrågasatt anslag till bildande af en byggnadsfond för naturhistoriska riksmuseets behof.

Utskottet vill visserligen icke bestrida, att det naturhistoriska riksmuseet har behof af ökad utrymme för sina samlingar; men i öfverensstämmelse med den uppfattning, som utskottet uttalade vid be-

handlingen af ett vid 1886 års riksdag väckt förslag i samma syfte som det nu föreliggande, och hvilken uppfattning då af Riksdagen godkändes, anser utskottet icke böra ifrågakomma, att på förslag af enskilde motionärer beslut af Riksdagen fattas om bildande af fond för ett byggnadsföretag af den vidtomfattande beskaffenhet som det af motionärerne förordade; och ytterligare skäl för Riksdagen att icke nu vidtaga någon åtgärd i den af motionärerne angifna riktningen synes utskottet kunna hemtas från det förhållande, att för närvarande saknas ej mindre plan för företagets utförande än äfven utredning om den sannolika kostnaden därför. Utskottet hemställer alltså,

att herrar Adelskölds och friherre Nordenskiölds förevarande motioner icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Undervisningsanstalter för döfstumma och blinda.

Ang. anslag
till läroan-
stalter för
öfveråriga
döfstumma.
[57.]

61:o). Med anledning af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning och under hänvisning till hvad i statsrådsprotokollet (sid. 98) finnes i ämnet anfördt, får utskottet hemställa,

att Riksdagen, i likhet med hvad förut egt rum, må till uppehållande af undervisningen vid *tre läroanstalter för öfveråriga döfstumma*, nemligen i Vadstena, Skara och Bollnäs, anvisa ett extra anslag för år 1892 af 49,200 kronor.

Ang. anslag
till blindsko-
lan i Vexjö.
[58.]

62:o). På grund af derom af Kongl. Maj:t gjord framställning hemställer utskottet,

att Riksdagen må till *blindskolan i Vexjö* för år 1892 anvisa ett extra anslag till enahanda belopp, som flera föregående år beviljats, eller 11,000 kronor.

Ang. anslag
till handt-
verksskolan i
Kristine-
hamn för
blinda.
[59.]

63:o). Med anledning af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning och under erinran att den förhöjning af 600 kronor, som Kongl. Maj:t för år 1892 föreslagit uti ifrågavarande under de senare åren med 9,400 kronor uppförda anslag, enligt hvad statsrådsprotokollet (sid. 99) utvisar, grundar sig på en inträffad ökning i elevantalet vid

skolan och ett deraf föranledt större behof af inackorderingshjelp åt eleverna, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må, till uppehållande af *handtverksskolan i Kristinehamn för blinda*, på extra stat för år 1892 bevilja ett anslag af 10,000 kronor.

64:o). Med anledning af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning får utskottet hemställa,

Ang. anslag till tryckning af blindskrifter m. m.
[60.]

att Riksdagen må, i likhet med hvad under flera föregående år egt rum, anvisa för år 1892 följande extra anslag:

a) till *tryckning af blindskrifter* 2,500 kronor; och

b) till *understöd åt blindlärareelever* 1,200 kronor.

Serafimerlasarettet i Stockholm.

65:o). I enlighet med hvad Kongl. Maj:t föreslagit hemställer utskottet,

Ang. anvisande af beviljad anslag till om- och nybyggnad af serafimerlasarettet i Stockholm.
[61.]

att Riksdagen må af det såsom bidrag till *serafimerlasarettets om- och tillbyggnad* samt dess förseende med nödig utredning beviljade anslag anvisa på extra stat för år 1892 det återstående beloppet, eller 130,000 kronor.

Hospitalsvården.

66:o). Sedan Riksdagen år 1889 beviljat ett anslag af 965,200 kronor för uppförande af ett *nytt hospital å Pitholmen i närheten af Piteå*, hufvudsakligen afsedt för rikets två nordligaste län, samt af anslaget anvisat på extra stat för år 1890 120,000 kronor, samt för år 1891 300,000 kronor, har Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen att till fortsättning af arbetena å hospitalet vid Piteå anvisa på extra stat för år 1892 ett belopp af 275,000 kronor.

Ang. anvisande af beviljad anslag till uppförande af ett hospital vid Piteå.
[62.]

Utskottet hemställer,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Ang. anslag till Jerfsö sjukhus för spetelske.
[63.]

67:o). På grund af derom af Kongl. Maj:t gjord framställning får utskottet hemställa,

att Riksdagen, i öfverensstämmelse med hvad för år 1891 egt rum, må för år 1892 på extra stat bevilja ett anslag af 14,000 kronor till understöd åt *Jerfsö sjukhus för spetelske*, under vilkor att Gefleborgs läns landsting dertill för samma år anvisar 4,000 kronor och medgifver, att spetelske äfven från andra län må vid sjukhuset erhålla vård, i den mån utrymmet sådant medgifver.

Ang. anvisande af beviljad anslag till nybyggnader vid Vadstena hospital.
[64.]

68:o). Sedan Riksdagen sistlidet år till uppförande vid *Vadstena hospital* af ett nytt ekonomihus och anordnande, genom om- och nybyggnad, af ett nytt hus för vård af våldsamma sinnessjuka qvinnor beviljat en summa af 88,000 kronor samt deraf anvisat på extra stat för år 1891 ett belopp af 40,000 kronor, har Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen att till fullbordande af ifrågavarande byggnadsarbeten vid *Vadstena hospital* anvisa på extra stat för år 1892 återstoden af det beviljade anslaget, eller 48,000 kronor.

Utskottet hemställer,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Diverse anslag.

Ang. anslag till svenska fornskriftsällskapet.
[65.]

69:o) På grund af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning hemställer utskottet,

att Riksdagen, i likhet med hvad under åtskilliga år skett, må jemväl för år 1892 på extra stat anvisa ett belopp af 2,000 kronor till *svenska fornskriftsällskapet*.

70:o) Likaledes på grund af derom af Kongl. Maj:t gjord framställning hemställer utskottet,

att Riksdagen, på sätt för flera föregående år egt rum, må till *beredande af religionsvård åt svenske sjömän m. fl. i utländska hamnar* bevilja ett extra anslag för år 1892 af 10,000 kronor.

Ang. anslag till beredande af religionsvård åt svenske sjömän m. fl. i utländska hamnar. [66.]

71:o) Sedan Riksdagen sistlidet år, med bifall till Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning, på extra stat beviljat *dels* till anställande af två kontraktsadjunkter inom Vesterbottens fjerde kontrakt, enligt de närmare bestämmelser, som af Kongl. Maj:t kunde komma att meddelas, 12,000 kronor, deraf 4,000 kronor att utgå under år 1891, *dels ock* till inrättande, för det i statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 11 januari 1890 angifna ändamål, af två stipendier för teologie studerande, enligt de närmare bestämmelser, dem Kongl. Maj:t kunde komma att meddela, 4,500 kronor, deraf 1,500 kronor att utgå under år 1891, har Kongl. Maj:t, som den 26 september 1890 i ofvannämnda afseenden meddelat närmare bestämmelser, nu föreslagit Riksdagen att af de sålunda beviljade beloppen anvisa för år 1892: af anslaget till kontraktsadjunkterna 4,000 kronor och af det till stipendiens inrättande beviljade anslag 1,500 kronor; och hemställer utskottet,

Ang. anvisande af beviljad anslag till åtgärder för förbättrad religionsvård inom Herrönsands stifts finsktalande församlingar. [67.]

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må vinna Riksdagens bifall.

72:o) Med anledning af Kongl. Maj:ts nu derom gjorda framställning hemställer utskottet,

att Riksdagen, i likhet med hvad för innevarande år egt rum, må på extra stat för år 1892 anvisa ett belopp af 25,000 kronor, att ställas till styrelsens för *nordiska museet* förfogande för att enligt dess bestämmande användas för museet tillhörande ändamål.

Ang. anslag till nordiska museet. [68.]

73:o) Utskottet hemställer,

att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning och i likhet med hvad för flera föregående år egt rum, må för år 1892 anvisa

Ang. anslag till en tidsskrift för landsmål m. m. [69.]

ett extra anslag af 3,150 kronor, att, på de vilkor, Kongl. Maj:t kan finna godt bestämma, användas till understöd för utgifvande äfven under år 1892 af tidskriften »*Nyare bidrag till kännedom om de svenska landsmälen och svenskt folklif.*»

Ang. anslag
till tidskriften
"Acta
mathema-
tica".
[70.]

74:o) Vidare och med anledning af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning, hemställer utskottet,

att Riksdagen må för år 1892 anvisa ett extra anslag af 4,000 kronor, eller samma belopp som för flera föregående år beviljats, till understöd för utgifvande under samma år af tidskriften »*Acta mathematica.*»

Ang. anslag
till föreläs-
ningskurser
för arbets-
klassen.
[71.]

75:o) Utskottet hemställer,

att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning och i likhet med hvad för de senare åren skett, må anvisa på extra stat för år 1892 ett anslag af 20,000 kronor att användas till understöd åt sådana anstalter eller föreningar, som anordna *föreläsningskurser för arbetsklassen*, dock under följande vilkor:

att understödsbelopp, som utgifves till hvarje anstalt eller förening, icke får öfverstiga 3,000 kronor för år räknadt;

att kommuner eller enskilde tillskjuta minst lika mycket som staten;

att anstaltens angelägenheter vårdas af en styrelse, som antager föreståndare och lärare;

att föreläsningarna ordnas regelbundet, visst antal timmar i veckan under fem till åtta månader och i väl afpassade kurser;

att anstalten förfogar öfver kunniga och dugliga, för denna undervisning lämpliga lärarekrafter samt tillräcklig och passande undervisningsmateriel;

att alla politiska och religiösa strider eller förhandlingar vid föreläsningarna eller undervisningen blifva förbjudna; samt

att anstalten eller föreningen skall vara skyldig att underkasta sig de vilkor och kontroller, som i öfrigt af Kongl. Maj:t pröfvas nödiga och lämpliga.

76:o) Med anledning af Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning och under hänvisning till hvad i statsrådsprotokollet (sid. 104) finnes i ämnet anfördt, hemställer utskottet,

Ang. anslag
till preci-
sionsnive-
lingsarbeten
m. m.
[72.]

att Riksdagen må, till fortsättande af *precisionsnivelleringsarbetena i norra Sverige*, underhåll och tillsyn af vattenhöjdmättningsstationer m. m., på extra stat för år 1892 anvisa ett anslag af 12,500 kronor.

77:o) Sedan statskontoret, med anmälan, att embetsverket såsom *ersättning till Gefleborgs läns ränteri* för derifrån förskjutna medel till ledamöter och skrifbiträde uti nämnd för reglering af presterskaps löner, jemlikt kongl. brefven den 20 november 1863 och den 24 februari 1865, utbetalt under förskottstitel ett belopp af 339 kronor 12 öre, anhållit, att ersättning för berörda förskott måtte embetsverket beredas, har Kongl. Maj:t i anledning häraf föreslagit Riksdagen att för gäldande af sagda förskott bevilja ett extra anslag för år 1892, hvilket anslag, till undvikande af öretal i riksstaten, borde bestämmas till 340 kronor.

Ang. ersätt-
ning för
förskott.
[73.]

Utskottet hemställer,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må af Riksdagen bifallas.

78:o) I en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 14) har herr *J. A. Sjö*, med hvilken herrar *J. Sjöberg* m. fl. instämt, föreslagit, att Riksdagen måtte på extra stat för nästkommande år bevilja ett anslag af 25,000 kronor, att ställas till Kongl. Maj:ts förfogande, för att, på sätt Kongl. Maj:t pröfvade lämpligt, användas i nykterhetens intresse.

Ang. ifråga
satt anslag
till nykter-
hetens be-
främjande.

Beträffande de omständigheter och skäl, motionären åberopat till stöd för sitt förslag, tillåter sig utskottet hänvisa till sjelfva motionen och vill här endast anmärka, att enligt motionärens mening de ifrågavarande medlen borde öfverlemnas till de särskilda länsnykterhetsförbunden, hvilka borde verka för sitt ändamål dels genom anordnande af föredrag, i hvilka skulle framhållas icke allenast den skada, som vore förenad med förtärande af rusdrycker, utan äfven nyttan och fördelen af att undvika dessa drycker, dels ock genom anskaffning och spridande af goda nykterhetsskrifter.

I anledning af särskilda inom riksdagen väckta motioner anvisade Riksdagen år 1889 på extra stat för år 1890 ett belopp af 25,000 kronor, att på sätt, som Kongl. Maj:t pröfvade lämpligast, användas för nykterhetens befrämjande. Då i den till 1890 års Riksdag aflåtna statsverkspropositionen någon framställning icke förekom angående ytterligare medels anvisande till ifrågavarande ändamål, väcktes vid nämnda riksdag af enskild motionär förslag derom, att Riksdagen jemväl för år 1891 skulle i och för nykterhetens befrämjande ställa till Kongl. Maj:ts förfogande ett extra anslag till enahanda belopp som det för år 1890 beviljade. I afgifvet yttrande öfver denna motion anförde utskottet, att då Kongl. Maj:t, enligt hvad utskottet inhemtat, ännu ej fattat beslut om sättet för användande af det utaf 1889 års Riksdag anvisade beloppet, och kännedom således saknades, huru vida de ändamål, hvartill detsamma komme att användas, ens vore af beskaffenhet att fordra ytterligare anvisande af medel, utskottet ej ansåge lämpligt, att Riksdagen än vidare, på sätt motionären förslagit, stälde medel till Kongl. Maj:ts förfogande, helst Kongl. Maj:t nog ej komme att underlåta att hos Riksdagen göra framställning om anvisande af anslag för ändamålet, derest Kongl. Maj:t ansåge sådant vara behöfligt; och hemställde utskottet af dessa skäl, att motionen ej måtte vinna Riksdagens bifall. Denna utskottets framställning godkändes af båda kamrarna.

Ofvan omnämnda, af 1889 års Riksdag beviljade medel lära numera hafva af Kongl. Maj:t disponerats, på det sätt att Kongl. Maj:t, efter det särskilde komiterade afgifvit yttrande i ämnet, genom beslut den 5 december 1890 stält medlen till komiterades förfogande i och för utgifvande af nykterhetsskrifter. Någon sådan skrift har dock ännu icke på komiterades föranstaltande utgifvits.

Då Kongl. Maj:t icke heller till innevarande års Riksdag gjort någon framställning om medels beviljande för nykterhetens befrämjande, och anledning således icke synes förefinnas till antagande, att ytterligare medel för närvarande skulle till ändamålet erfordras, får utskottet hemställa,

att herr Sjös förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Ang. anslag
till uppförande
af en
minnesvård
öfver John
Ericsson.

79:o) Till utskottet hafva för behandling öfverlemnats två lika lydande motioner, väckta den ena inom Första Kammaren (motion n:o 32) af herrar *A. Ros* och *C. H. Lundström*, med hvilka herrar *A. G. Svedelius* och *G. Olsén* instämt, och den andra inom Andra Kammaren af herrar *G. Elowson* och *C. G. Bruse* (motion n:o 122), deruti hemstälts, att Riksdagen ville be-

vilja och till Kongl. Maj:ts disposition anvisa ett bestämdt anslag af 20,000 kronor såsom bidrag till uppförande af en minnesvård vid Daglösens strand öfver John Ericsson; och att Riksdagen vid anmälan af detta beslut ville anhålla, det Kongl. Maj:ts täcktes, efter kongl. öfverintendentsembetets granskning, fastställa ritning till den blifvande minnesvården, samt till den myndighet, som komme att anordna minnesvårdens uppförande, låta mot redovisningsskyldighet utbetala förutnämnda anslag.

Till stöd för sin framställning hafva motionärerne anført hufvudsakligen följande.

Under förlidet år hade de förenade Nordamerikanska staternas president och folk bevisat minnet af en svensk man utomordentliga hedersbetygelser. Ett af deras största örlogsfartyg hade nemligen till fäderneslandet återfört det jordiska af vår frejdade landsman John Ericsson. Alla erinrade sig, med hvilken spänning underrättelserna om Baltimores färd öfver hafven väntades inom våra landamären. Alla ihågkomme, med hvilken hänförelse stoftet af propellerns uppfinnare och monitorns skapare blifvit emottaget i vår hufvudstad. Alla hade förnummit, huru som tillströmmande folkskaror egnade sin hyllning åt minnet af den snillrike hjälten på uppfinningarnes område under hans triumftåg från hufvudstaden till Daglösens strand, der hans lik, enligt bestämmelse af landets Konung, komme att hafva sin hviloplats.

Derför syntes det motionärerne, som skulle det för svenska folkets representation anses såsom en hederssak att visa sin uppskattning af alla de nyttiga och storartade uppfinningar, som ledde sitt ursprung ifrån den svenskfödde mannens snille. Helt visst höfdes det Sveriges folk att resa en minnesvård öfver uppfinnaren, öfver fosterlandsvännen John Ericsson. Åt en dylik minnesvård kräfdes emellertid en monumetal utstyrsel, hvarigenom vården blefve fullt värdig den natursköna plats, der den afidnes stoft hvilade, och på samma gång värdig minnet af honom, hvilkens lifsgerning tvenne verldsdelar högt skattade och beundrade. En inbjudning till insamling af medel härför hade blifvit utfärdad.

Fåfång hade denna vädjan till enskildes offervillighet ingalunda varit. Man vågade nemligen hoppas, att de för ändamålet tecknade bidragen skulle, sedan alla utsända teckningslistor återkommit, uppgå till ett sammanlagdt belopp af omkring 10,000 kronor. Men då det enligt motionärerens åsigt erfordrades ungefär 30,000 kronor för uppförandet af en monumental minnesvård, som något så när motsvarade den vördnad och hyllning, hvilken så väl Nordamerikas förenade staters som Sveriges regering och folk för öfrigt i handling visat John Ericsson, så behöfdes ytterligare 20,000 kronor. Säkrast och ändamålsenligast torde denna summa vara att påräkna hos Riksdagen, som helt visst ansåge det vara en ingalunda likgiltig eller ringa sak

att vårda ett fosterländskt minne, hvilket till den grad som John Ericssons vore egnadt att äfven i en aflägsen framtid tilltala svenska folkets sinne för hugstorhet och ädla dåd.

Beträffande den tillämnade minnesvårdens form skulle tillfälle beredas dem, som tecknat bidrag, att vid ett möte i Karlstad under februari månad innevarande år uttala sin mening derom. För den skull anhölle motionärerne att få framdeles inlemnna så väl ritningar som kostnadsförslag.

Då motionärerne påkallade bidrag af statsmedel för ändamålets vinnande, ansåge motionärerne, att ritningen till den blifvande minnesvården borde, efter granskning af kongl. öfverintendentsembetet, fastställas af Kongl. Maj:t.

Under förutsättning att minnesvårdens uppförande komme att verkställas på uppdrag af Filipstads och Fernebo församlingars kyrkoråd, borde deraf följa, att det statsbidrag, som komme att beviljas, borde af nämnda kyrkoråd lyftas och redovisas.

I öfverensstämmelse med motionärerne anser utskottet, att Riksdagen ej bör underlåta att genom lemnande af bidrag till uppförande af en minnesvård öfver John Ericsson visa sin uppskattning af hans lifsgerning.

Utskottet, till hvilket öfverlemnats ritningar jemte kostnadsförslag till den föreslagna minnesvården, har emellertid vid granskning af desamma funnit, att icke oväsentliga anmärkningar torde kunna mot dem framställas, hvadan, enligt utskottets förmenande, berörda ritningar icke böra läggas till grund för utförandet af minnesvården. Lika med motionärerne anser utskottet i öfrigt, att ritningarna till den blifvande minnesvården böra efter granskning af kongl. öfverintendentsembetet fastställas af Kongl. Maj:t; och har utskottet icke haft anledning till erinran mot storleken af det föreslagna statsbidraget, hvilket mot redovisningsskyldighet torde böra utbetalas till den myndighet, som kommer att anordna ifrågavarande minnesvårds uppförande.

Utskottet hemställer alltså,

att Riksdagen, med anledning af de i ämnet väckta motionerna, må, såsom bidrag till uppförande på Filipstads och Fernebo församlingars i Vermlands län kyrkogård af en minnesvård öfver John Ericsson, på extra stat för år 1892 anvisa till Kongl. Maj:ts disposition ett belopp af 20,000 kronor samt dervid tillika anhålla, det Kongl. Maj:t måtte, efter föregången granskning af kongl. öfverintendentsembetet, fastställa ritning till den ifrågavarande minnesvården.

80:o) Uti en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 151) har herr *E. Thormænius* föreslagit, att Riksdagen måtte bevilja byggmästaren *H. Hallström* ett anslag af 50,000 kronor, med vilkor, att hans borgenärer skriftligen förbunde sig att taga 30,000 kronor såsom full likvid för sin fordran.

Beträffande de skäl motionären anført till stöd för sin framställning, tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

Då Kongl. Maj:ts under sistlidna års riksdag väckta förslag om ersättning åt byggmästaren *Hallström* för lidna förluster vid uppförandet af universitetshuset i Upsala icke lyckades tillvinna sig Riksdagens bifall, och några skäl till frångående af det utaf Riksdagen sålunda i detta ämne fattade beslut nu icke blifvit förebragta, hemställer utskottet,

Ang. ifrågasatt anslag till skadestånd åt byggmästaren H. Hallström för lidna förluster å universitetsbyggnaden i Upsala.

att herr *Thormænius* förevarande motion må af Riksdagen lemnas utan afseende.

Stockholm den 17 april 1891.

På statsutskottets vägnar:

GUSTAF SPARRE.

Reservationer:

vid punkten 1:o (angående anslag till en professur i obstetrik och gynekologi vid universitetet i Upsala):

af herrar *S. Nilsson*, *O. Jonsson*, *L. Jönsson*, *P. Pehrsson*, *A. Persson*, *N. Petersson*, *A. P. Danielson*, *P. Andersson*, *G. Eriksson*, *P. Ersson*, *I. Lyttkens* och *C. Persson*, hvilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hafva följande lydelse:

»Enligt hvad af statsrådsprotokollet inhemtas, förefinnes till bestridande af undervisningen i de till professuren i kirurgi och obstetrik vid Upsala universitet nu hörande läroämnena, förutom nämnda professur, äfven en adjunktur, hvilken senare vid inträffande ledighet skall ombildas till en extra

ordinarie professur. Då således redan två fasta lärareplatser äro inrättade till uppehållande af undervisningen i dessa läroämnen, föreställer sig utskottet, att genom lämplig fördelning af läroämnena äfven under för handen varande förhållanden undervisningen bör kunna på ett tillfredsställande sätt uppehållas. Med afseende härå, och då det icke synes utskottet kunna med fog ifrågasättas, att i ett land med Sveriges begränsade ekonomiska tillgångar, der högre medicinsk undervisning meddelas vid icke mindre än tre olika läroanstalter, samtliga dessa anstalter skola komma i åtnjutande af *hela* det mått af lärarekrafter, som med hänsyn till vetenskapens utveckling må kunna vara önskvärdt, anser sig utskottet böra hemställa,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke må vinna Riksdagens bifall;

vid punkten 7:o (angående teckningslärarnes vid de högre allmänna läroverken löneförmåner):

af herrar grefve *G. Sparre*, *C. E. Casparsson*, *V. N. Ekenman*, *H. P. P. Tamm*, *E. V. R. L. Königsfeldt*, *H. R. Törnebladh*, *C. W. von Schulzenheim* och *C. O. Bergman*;

vid punkten 8:o (angående förhöjning af anslaget till högre skolor för qvinlig ungdom), i afseende å utskottets motivering:

af herrar *V. N. Ekenman* och *H. R. Törnebladh*;

vid punkten 9:o (angående förhöjdt anslag till folkskoleinspektionen m. m.):

af herrar *H. R. Törnebladh*, *S. Nilsson*, *O. Jonsson*, *P. Pehrsson*, *A. Persson*, *P. Andersson*, *G. Eriksson*, *P. Ersson* och *C. Persson*, hvilka yrkat att utskottets utlåtande och förslag bort hafva följande lydelse:

»För rätt bedömande af den med afseende å tillsättandet af en öfvervakande inspektör ifrågasatta anslagsförhöjningens lämplighet har utskottet sökt göra sig reda för, i hvad mån den föreslagna åtgärden kan anses vara till dermed åsyftade ändamål ledande, af verkligt behof påkallad och med hänsyn till organisationen i öfrigt tillrädlig.

Hvad nu först vidkommer det i främsta rummet angifna syftet, eller en till effektiv besparing verkande kontroll öfver folkskoleinspektörernes resor, bör det tagas i betraktande, att de mer, än som önskligt varit, dryga kostnader, hvilka dessa resor föranledt, i väsentlig mån berott derpå, att vederbörande inspektörer oftast varit af andra

befattningar hindrade att företaga längre och mera sammanhängande inspektionsfärder. Det är svårt att inse, huru tillvaron af en öfverinspektör skulle vid sådant förhållande kunna i resorna medföra någon ändring af verklig betydelse, i annat fall än att vikarier skulle skaffas för de tider, inspektörerna vore frånvarande, hvilket åter skulle gifva anledning till statsutgifter i annan form. Om deremot, hvilket statsrådsprotokokollet icke gifver vid handen, meningen skulle vara att använda ett mindre antal inspektörer, som hade att egna sig endast åt inspektionen, lär öfverinspektörens verksamhet med uppsättande af reseturer kunna anses mindre behöflig, naturligtvis under förutsättning att till inspektörer utses personer, som hafva både förmåga och vilja att rätt anordna sina resor.

Under enahanda förutsättning synes ock *den* ändrade anordning, hvilken kan åstadkommas, utan att det nuvarande systemet i afseende å inspektörers tillsättning öfvergifves, lättast kunna åvägbringas genom bemödanden från inspektörerne sjelfva, hvilka bättre än den för hela riket afsedde tjenstemannen kunna hvar inom sitt distrikt, med hvars förhållanden de böra vara fullt förtrogna, verkställa beräkningar och uppgöra reseplaner, som, *så vidt görligt är*, tillgodose på en gång ändamålsenlighet och besparing. Möjligen skulle åt dylika bemödanden kunna gifvas ännu mera fart och stadga, om, med ledning af hittills vunnun erfarenhet, för hvart distrikt fixeras ett maximibelopp, hvarutöfver resekostnadsersättningarna för året ej skulle få gå. För att en sådan eller annan åt samma håll syftande anordning må komma till stånd torde samverkan mellan inspektörerne och ecklesiastikdepartementets nuvarande folkskolebyrå kunna göra till fyllest, dock endast i det fall, att i spetsen för denna senare fortfarande får stå en person med insigter i folkskoleväsendet.

Att åter de byrån tillhörande ärendena af mer administrativ natur icke skulle af en dylik person kunna behörigen skötas, förefaller utskottet mindre sannolikt, helst det bör kunna antagas, att till byråchef icke utses någon annan än en man med verklig duglighet och förmåga att äfven sätta sig in i de väl i regeln icke öfverdrifvet svåra administrativa ärenden, som falla inom området för byråns verksamhet.

En svårighet ligger naturligtvis deri, att byråchefen stundom måste vara frånvarande på inspektioner. Men om dessa, såsom hittills, inskränkas till folkskolelärare- och lärarinneseminarierna, bör svårigheten vara lätt nog öfvervunnen, åtminstone om man får döma af exemplet från den inom departementet inrättade läroverksbyrå, hvars chef haft att förrätta vida flere och mera mångsidiga inspektioner, under

hvilka göromålen kunnat skötas af biträden med endast administrativ utbildning. Genom en så beskaffad inskränkning skulle visserligen inspektionen icke komma att omfatta sådana småskolelärarebildningsanstalter, som ej äro förenade med folkskoleseminarier eller kunna besökas i samband med inspektionen af dessa senare, men för småskolelärareseminarierna kan uppenbarligen tillfredsställande inspektion anordnas utan att därför behöfver anställas en särskild högt aflönad embetsman i ecklesiastikdepartementet.

Hvad slutligen angår denna embetsmans ställning och förhållande till de myndigheter, som för öfrigt hafva att vaka öfver folkskoleundervisningen, yppa sig väsentliga betänkligheter. Medan folkskolebyrån är i departementet fast inordnad och såsom sådan har att förberedelsevis behandla ärenden, som skola af Kongl. Maj:t afgöras, blir den nu ifrågakämd öfvervakande inspektören, som skulle förordnas på viss tid och, enligt hvad statsrådsprotokollet temligen tydligt angifver, skulle sammanhålla och leda inspektionen, en egentligen i beroende af ecklesiastikdepartementets chef stäld tjänsteman, hvilkens verksamhet hvarken är, såsom de i stiftens tjänstgörande inspektörernes, satt i samband med den myndighet, som för hvarje stift har att närmast vaka öfver folkskolans angelägenheter, ej heller, åtminstone så vidt statsrådsprotokollet utvisar, införlifvad med folkskolebyrån i departementet. Att en så beskaffad anordning icke rätt öfverensstämmer med grunderna för regeringsmagtens utöfning, särskildt då denna betraktas i sitt förhållande till underordnade myndigheter, och att den kan i framtiden medföra vissa faror för folkundervisningen i och genom möjligheten till en för embetsorganisationen å ifrågavarande område nu främmande sidoinflytelse, är lätt att inse.

På grund af hvad sålunda anförts och under uttalande af den öfvertygelse, att det högst afsevärda målet af en på samma gång lifskraftig och, hvad resorna vidkommer, med mindre kostnader än nu förenad folkskoleinspektion, kan vinnas dels genom en i ecklesiastikdepartementets fackbyrå för folkundervisningen företagen undersökning af de olika möjligheterna för åstadkommande af en sådan inspektion, dels ock genom åtgärder, som med ledning häraf kunna komma att vidtagas, hemställer utskottet,

att Riksdagen, med afslag å Kongl. Maj:ts förvarande framställning, må i riksstaten för nästkommande år uppföra anslaget till arfvoden och resekost-

nadsersättning åt folkskoleinspektörer med oförändradt belopp, 95,000 kronor»;

af herr *L. Jönsson* emot utskottets motivering;

vid punkten 18:o (angående ifrågasatt förhöjning af aflöningar vid Nyköpings hospital):

af herr *C. E. Casparsson*;

vid punkten 28:o (angående ifrågasatt anslag till restaurering af klosterkyrkan i Vadstena):

af herrar grefve *G. Sparre*, *C. E. Casparsson*, *V. N. Ekenman*, *R. G. von Hedenberg*, grefve *E. C. A. Piper*, *H. P. P. Tamm*, *E. V. R. L. Königsfeldt*, *O. V. Odelberg*, *F. Boström*, *H. R. Törnebladh* och *C. V. von Schulzenheim*, hvilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hafva följande lydelse:

»Ehuru Vadstena och S:t Pers församlingar enligt det år 1825 upprättade kontrakt, hvarigenom församlingarne öfvertagit kyrkan af staten, ostridigt åtagit sig ansvaret för kyrkans framtida underhåll, samt församlingarne sålunda sakna all rätt till understöd från statens sida i den församlingarne åliggande underhållsskyldighet, anser utskottet likväl, med afseende å hvad i statsrådsprotokollet finnes i ämnet anfördt, billigheten fordra, att staten bör träda hjälpande emellan, desto hellre som utan statens mellankomst fara torde förefinnas, att denna monumentala kyrkobyggnad komme att helt och hållet falla i ruiner, då församlingarne svårligen med sin betryckta ekonomiska ställning förmå att ensamma bestrida kostnaden för kyrkans återställande.

Då utskottet hyser denna uppfattning och då anledning icke förefinnes till erinran mot storleken af det belopp, hvarmed staten skulle bidra till kyrkans restaurering, anser sig utskottet böra tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts förevarande framställning.

Utskottet får alltså hemställa,

att Riksdagen må till restaurering af Vadstena klosterkyrka, i hufvudsaklig enlighet med därför uppgjord plan samt under den tillsyn och kontroll, Kongl. Maj:t bestämmer, bevilja ett anslag af 100,000 kronor, deraf 20,000 kronor å nästkommande års stat, med villkor att Vadstena och S:t Pers församlingar tillskjuta

det belopp, som utöfver sagda anslag för ifrågavarande restaureringsarbete erfordras»;

vid punkten 42:o (angående anslag till lönetillägg åt akademie kamreraren O. G. Regnell):

af herrar *P. Pehrsson, P. Andersson, P. Ersson, I. Lyttkens* och *C. Persson*, hvilka ansett utskottet böra hemställa, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning måtte af Riksdagen afslås;

vid punkten 48:o (angående ny byggnad till allmänna läroverket i Östersund):

af herrar *C. E. Casparsson, F. Boström, H. R. Törneblad* och *G. Eriksson*, hvilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hafva följande lydelse:

»Då läroverkshuset i Östersund uti dess nuvarande skick obestriddigen är för ändamålet synnerligen otjenligt och då man med afseende å hvad i statsrådsprotokollet finnes upplyst angående ortens ekonomiska ställning icke skäligen kan begära, att kostnaden för ifrågavarande byggnadsföretag skall bestridas ensamt af ortens tillgångar, synes billigheten och nödig omtanke för läroverkets uppehållande fordra statens mellankomst. Vid granskning af de uppgjorda ritningarne har utskottet emellertid trott sig finna, att åtskilliga förenklingar skulle kunna vidtagas och kostnaden för byggnaden till följd häraf nedbringas.

I betraktande häraf, och då det äskade statsbidraget i och för sig torde vara väl högt, anser utskottet, att en nedsättning deri bör kunna ske med 50,000 kronor, helst utskottet föreställer sig, att, derest kostnaden för byggnaden komme att öfverstiga 150,000 kronor, det öfverskjutande beloppet må kunna genom lån anskaffas.

Utskottet, som ej har någon erinran att framställa mot de af Kongl. Maj:t för statsbidragets utgående föreslagna vilkor, får alltså hemställa,

att Riksdagen må på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts förevarande framställning, att Riksdagen såsom bidrag till uppförande af ny byggnad för allmänna läroverket i Östersund beviljar 50,000 kronor, under vilkor, att Östersunds stad tillhandahåller lämplig tomt för byggnaden samt att hvad utöfver nämnda belopp för ändamålet erfordras varder utan statsverkets be-

tungande anskaffadt, och af berörda belopp på extra stat för år 1892 anvisar 17,000 kronor»

Herr *I. Lyttkens* har begärt få antecknadt, att han icke inom utskottet närvarit vid behandlingen af det under *punkten 9:o* i förestående utlåtande upptagna ärende.

Tabell öfver ordinarie anslagen under

1891 års riksstat anslår:									
Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemförlig anvisning, på <i>förslag</i> .				Summa.			
		Friheter och kyrkotionde.		Ersättningar.					
Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.		
17,000	—	—	—	—	—	17,000	—	Departementschefen	
78,800	—	—	—	—	—	78,800	—	Departementets afdelning af Kongl. Maj:ts kansli	
39,300	—	—	—	—	—	39,300	—	Riksarkivet	
62,700	—	—	—	—	—	62,700	—	Kongl. biblioteket	
46,350	—	—	—	—	—	46,350	—	Nationalmuseum (deraf fyra särskilda <i>reservationsanslag</i>)	
20,646	—	18,000	—	337,087	—	375,733	—	Kleresistaten	
19,159	—	—	—	5,841	—	25,000	—	Domkapitlens expeditioner	
55,000	—	—	—	—	—	55,000	—	Lappmarks ecklesiastikverk, <i>förslagsanslag</i>	
677,331	—	35,820	—	—	—	713,151	—	Universiteten (deraf 162,700 kronor, <i>förslagsanslag</i>). <i>Tillkommer:</i> Till en profession i obstetrik och gy- höjning af anslaget till den mi- universitetet i Upsala .. höjning af anslaget till materiel tetet i Lund	
160,700	—	—	—	—	—	160,700	—	Karolinska mediko-kirurgiska institutet. Nuvarande <i>Tillkommer:</i> Till underhåll och utveckling af institutets inköp och underhåll af materiel för arfvode åt en amanuens vid nämnda	
2,902,453	36	—	—	—	—	2,902,453	36	Allmänna läroverken, <i>reservationsanslag</i>	
70,000	—	—	—	—	—	70,000	—	Högre skolor för qvinlig ungdom. Nuvarande belopp <i>Ökas med</i>	
43,500	—	—	—	—	—	43,500	—	Högre lärarinneseminariet	
24,417	—	1,010	—	1,100	—	26,527	—	Pedagogier och folkskolor	
Tipt	4,217,356	36	54,830	—	344,028	—	4,616,214	36	

Ecklesiastik-

Litt. A.

riksstatens Å t t o n d e hufvudtitel.

	Förslag till blifvande riksstat:							
	Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemförlig anvisning, på förslag.				Summa.	
			Friheter och kyrkotonde.		Ersättningar.			
	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
departementet.								
.....	17,000	—	—	—	—	—	17,000	—
.....	78,800	—	—	—	—	—	78,800	—
.....	39,300	—	—	—	—	—	39,300	—
.....	62,700	—	—	—	—	—	62,700	—
å tillhopa 14,300 kronor)	46,350	—	—	—	—	—	46,350	—
.....	20,646	—	18,000	—	337,087	—	375,733	—
.....	19,159	—	—	—	5,841	—	25,000	—
.....	55,000	—	—	—	—	—	55,000	—
Nuvarande anvisning i kontant	677,331	—						
nekologi vid universitetet i Upsala	6,000	—						
neralogiskt-geologiska institutionen vid	1,850	—						
för botaniska institutionen vid universi-	1,500	—						
belopp	686,681	—	35,820	—	—	—	722,501	—
anatomiska museum	160,700	—						
nervkliniken vid institutet	1,000	—						
klinik	500	—						
.....	900	—						
.....	163,100	—	—	—	—	—	163,100	—
.....	2,902,453	36	—	—	—	—	2,902,453	36
.....	70,000	—						
.....	30,000	—						
.....	100,000	—	—	—	—	—	100,000	—
.....	43,500	—	—	—	—	—	43,500	—
.....	24,417	—	1,010	—	1,100	—	26,527	—
Transport	4,259,106	36	54,830	—	344,028	—	4,657,964	36

1891 års riksstat anslår:									
Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemförlig anvisning, på förslag.				Summa.			
		Friheter och kyrkotionde.		Ersättningar.					
Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.		
Tpt	4,217,356	36	54,830	—	344,028	—	4,616,214	36	
	4,179,925	—	—	—	—	—	4,179,925	—	Folkundervisningen:
									Seminarier för folkskolelärares bildande .....
									Stipendier för seminarieelever .....
									Arfyoden och resekostnadsersättning åt folkskolein- Ökas med.....
									Undervisningsmateriel m. m. för folkskolor .....
									Understöd åt högre folkskolor .....
									eller ett gemensamt <i>reservationsanslag</i> .....
									Till befrämjande af folkundervisningen bland de i <i>förslagsanslag</i> .....
									Lönетillskott åt lärare vid folkskolor och små-
									Understöd åt folkhögskolor, <i>förslagsanslag</i> .....
									Understöd för aflönande af lärare vid fortsättnings-
									Bidrag till aflönande af lärare i slöjd vid folk-
	383,975	—	—	—	—	—	383,975	—	De tekniska läroverken. Nuvarande belopp .....
									Ökas å anslaget till Chalmers' tekniska läroanstalt
	37,150	—	—	—	—	—	37,150	—	Gymnastiska centralinstitutet .....
	493,675	—	—	—	—	—	493,675	—	Medicinalstyrelsen med dithörande stater. Nuvarande
									Ökas å anslaget till farmaceutiska institutet med...
	103,500	—	—	—	—	—	103,500	—	Hyresersättning åt provinsialläkare, <i>förslagsanslag</i> , högst
									Bidrag till extra provinsialläkares aflönande, <i>förslags-</i>
	32,741	—	700	—	—	—	33,441	—	Barnmorskeundervisningen och barnbördshuset .....
	8,250	—	—	—	—	—	8,250	—	Ortopediska institutet .....
	50,500	—	—	—	—	—	50,500	—	Veterinärundervisningen .....
	7,700	—	—	—	—	—	7,700	—	Vaccinationens befrämjande .....
	145,000	—	—	—	—	—	145,000	—	Till bestridande af kostnader för allmän helso- och
	3,000	—	—	—	—	—	3,000	—	Svenska läkaresällskapet .....
	8,250	—	—	—	—	—	8,250	—	Svenska akademien .....
	44,980	—	—	—	—	—	44,980	—	Vetenskapsakademien (deraf 16,000 kronor <i>reservations-</i>
	28,750	—	—	—	—	—	28,750	—	Vitterhets-, historie- och antiqvitetsakademien (deraf
Tpt	9,744,752	36	55,530	—	344,028	—	10,144,310	36	

		Förslag till blifvande riksstat:							
Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemförlig anvisning, på förslag.				Summa.			
		Friheter och kyrkotionde.		Ersättningar.					
		Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.		
	Transport	4,259,106	36	54,830	—	344,028	—	4,657,964	36
.....		304,925	—						
.....		75,000	—						
spektörer. Nuvarande belopp 95,000: —		5,000	—						
.....		100,000	—						
.....		15,000	—						
.....		20,000	—						
.....		514,925	—						
rikets nordligare trakter bosatta finnar,		25,000	—						
skolor, förslagsanslag	3,500,000	—							
.....		40,000	—						
skolan, förslagsanslag	30,000	—							
skolorna, förslagsanslag	75,000	—							
.....		383,975	—					4,184,925	—
med	8,500	—							
.....		392,475	—					392,475	—
.....		37,150	—					37,150	—
belopp	493,675	—							
.....		1,300	—					494,975	
.....		103,500	—					103,500	—
anslag. (Nytt.)	12,000	—						12,000	—
.....		32,741	—	700	—			33,441	—
.....		8,250	—					8,250	—
.....		50,500	—					50,500	—
.....		7,700	—					7,700	—
sjukvård, förslagsanslag	145,000	—						145,000	—
.....		3,000	—					3,000	—
.....		8,250	—					8,250	—
anslag)	44,980	—						44,980	—
450 kronor reservationsanslag)	28,750	—						28,750	—
Transport	9,813,302	36	55,530	—	344,028	—	10,212,860	36	

1891 års riksstat anslår:									
Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemförlig anvisning, på <i>förslag</i> .				Summa.			
		Friheter och kyrkotionde.		Ersättningar.					
Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.		
Tpt	9,744,752	36	55,530	—	341,028	—	10,144,310	36	
	61,300	—	—	—	—	—	61,300	—	Akademien för de fria konsterna (deraf tvenne <i>reserva-</i>
	44,900	—	—	—	—	—	44,900	—	Musikaliska akademien .....
	67,550	—	—	—	—	—	67,550	—	Naturhistoriska riksmuseum. Nuvarande belopp .....
	250,150	—	—	—	—	—	250,150	—	<i>Ökas</i> å expensmedelsanslaget med .....
	9,564	—	—	—	—	—	9,564	—	Undervisningsanstalter för döfstumma och blinda:
	75,000	—	—	—	—	—	75,000	—	Till befrämjande af döfstummeundervisningen, <i>för-</i>
	42,061	—	4,360	—	—	—	46,421	—	Institutet för blinda .....
	600,000	—	—	—	—	—	600,000	—	Fattigvården i Stockholm och landsorten .....
	78,000	—	—	—	—	—	78,000	—	Fattigvården i allmänhet, <i>förslagsanslag</i> .....
	2,750	—	—	—	—	—	2,750	—	Lasarets underhåll .....
	28,380	—	—	—	—	—	28,380	—	Hospitals underhåll, <i>förslagsanslag</i> . Nuvarande belopp
	25,000	—	—	—	—	—	25,000	—	<i>Ökas</i> med .....
	6,528	—	193,300	—	170,000	—	369,828	—	Stora barnhuset i Stockholm .....
	24,000	—	—	—	—	—	24,000	—	Frimurarebarnhuset .....
	80,000	—	—	—	—	—	80,000	—	Barnhusen i landsorterna .....
	1,500	—	—	—	—	—	1,500	—	Uppfostringsanstalter för sinnesslöa barn, <i>förslags-</i>
	23,044	64	—	—	—	—	23,044	64	Kyrkors underhåll .....
	15,000	—	—	—	—	—	15,000	—	Resestipendier samt läroböckers och lärda verks ut-
Sa	11,179,480	—	253,190	—	514,028	—	11,946,698	—	Ålderstillägg, <i>förslagsanslag</i> .....
									Rese- och traktamentspenningar, <i>förslagsanslag</i> .....
									Skrifmaterialier och expenser, ved m. m., <i>förslagsanslag</i> .
									<i>Ökas</i> för jemnande af hufvudtitelns slutsumma med
									Extra utgifter, <i>reservationsanslag</i> .....

		Förslag till blifvande riksstat:							
		Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemförlig anvisning, på förslag.					
				Friheter och kyrkotionde.		Ersättningar.			
		Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.		
						Summa.			
		Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.		
	Transport	9,813,302	36	55,530	—	344,028	—	10,212,860	36
	tionsanslag & tillhopa 21,400 kronor)	61,300	—	—	—	—	—	61,300	—
	.....	44,900	—	—	—	—	—	44,900	—
	.....	67,550	—	—	—	—	—	67,550	—
	.....	1,630	—	—	—	—	—	1,630	—
	.....	69,180	—	—	—	—	—	69,180	—
	slagsanslag	200,000	—	—	—	—	—	200,000	—
	.....	50,150	—	—	—	—	—	50,150	—
	.....	250,150	—	—	—	—	—	250,150	—
	.....	9,564	—	—	—	—	—	9,564	—
	.....	75,000	—	—	—	—	—	75,000	—
	.....	42,061	—	4,360	—	—	—	46,421	—
	.....	600,000	—	—	—	—	—	600,000	—
	.....	300,000	—	—	—	—	—	300,000	—
	.....	900,000	—	—	—	—	—	900,000	—
	.....	78,000	—	—	—	—	—	78,000	—
	.....	2,750	—	—	—	—	—	2,750	—
	.....	28,380	—	—	—	—	—	28,380	—
	anslag	25,000	—	—	—	—	—	25,000	—
	.....	6,528	—	193,300	—	170,000	—	369,828	—
	gifvande, reservationsanslag	24,000	—	—	—	—	—	24,000	—
	.....	80,000	—	—	—	—	—	80,000	—
	.....	1,500	—	—	—	—	—	1,500	—
	Nuvarande belopp	23,044	64	—	—	—	—	23,044	64
	.....	4	—	—	—	—	—	4	—
	.....	23,048	64	—	—	—	—	23,048	64
	.....	15,000	—	—	—	—	—	15,000	—
	Summa	11,549,664	—	253,190	—	514,028	—	12,316,882	—

Bil. Litt. B.

Tabell öfver extra ordinarie anslagen under riksstatens Å t t o n d e hufvudtitel.

	Kronor.	ö.
Ecklesiastikdepartementet.		
<i>Riksarkiivet:</i>		
Till fortsatt utgifvande i tryck af sådana skrifter och handlingar, som äro af vigt för fäderneslandets historia	3,000: —	
„ fortsatt utgifvande af "Svenska riksdagsakter" m. m.	1,500: —	4,500 —
<i>Kongl. Biblioteket:</i>		
För anbringande af elektrisk belysning i dess förstuga, kapprum, låneexpedition och läsesal och för den med belysningen förenade driftkostnaden	2,787: —	
Till arvoden åt tjänstemän och vaktbetjening för särskild eftermiddagstjenstgöring	1,000: —	3,787 —
<i>Nationalmuseum:</i>		
Till vård, underhåll och tillökning af statens konstindustriella samlingar		4,000 —
<i>Läfruskammaren:</i>		
För tillsyn, underhåll och vård af samlingarna m. m.		5,800 —
<i>Domkapitlens expeditioner:</i>		
För tillfällig löneförbättring åt tjänstemännen vid dessa expeditioner	3,716: —	
Transport		21,803 —

		Kronor.	ö.
	Transport	21,803	—
<i>Kyrkor:</i>			
Till	fortsättande och avslutande af restaureringsarbetena å Upsala domkyrka	75,000: —	
„	fortsättande och avslutande af restaureringsarbetena å Skara domkyrka	40,000: —	115,000 —
<i>Universiteten:</i>			
Till	det språkvetenskapliga seminariet i Upsala	3,000: —	
„	„ matematiska	1,500: —	
„	„ lärare i tyska, franska och ” engelska ” språken vid universitetet i Upsala	6,000: —	
„	aflöande af laboratorn i experimentel fysik och observatorn i astronomi vid universitetet i Upsala, 3,000 kronor för hvardera befattningen	6,000: —	
„	en astrofysikalisk refraktor och ett nytt vändtorn vid Upsala universitets observatorium	33,500: —	
„	anskaffande af instrument för den kristallografiska och petrografiska undervisningen vid mineralogiskt-geologiska institutionen i Upsala	5,000: —	
„	en extra ordinarie professur inom juridiska fakulteten vid universitetet i Lund	4,000: —	
„	det språkvetenskapliga seminariet i Lund	2,950: —	
„	„ matematiska	1,500: —	
„	„ lärare i tyska, franska och ” engelska ” språken vid universitetet i Lund	6,000: —	
„	särskildt arfvode åt docenten vid universitetet i Lund Sven Söderberg	2,000: —	
„	personligt lönetillägg åt vice bibliotekarien vid universitetsbiblioteket i Lund August Jakob Theodor Palm	500: —	
„	arfvoden åt extra biträden vid universitetsbiblioteket i Lund	1,500: —	
„	fullbordande af ny byggnad för fysiologiska institutionen i Lund m. m.	50,000: —	
„	arfvode åt en instrumentmakare vid fysiologiska institutionen i Lund	500: —	
„	personligt lönetillägg åt akademikamreraren i Lund Oscar Gerhard Regnell	750: —	
För	arbetets upprätthållande vid den patologiska institutionen vid universitetet i Lund	500: —	125,200 —
	Transport	262,003	—

		Kronor.	ö.
	Transport	262,003	—
<i>Karolinska mediko-kirurgiska institutet:</i>			
Till	arfvode åt en amanuens vid institutets gynekologiska klinik	900: —	
„	arfvode åt en amanuens vid institutets kemiska laboratorium	900: —	
„	en pediatrik klinisk vid kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn	1,800: —	
„	en poliklinik för barnsjukdomar i Stockholm	2,800: —	
„	utförande af teckningar i vetenskapligt ändamål vid institutet	1,500: —	7,900 —
<i>Allmänna läroverken och pedagogierna:</i>			
Till	löneförbättring åt lärarne vid allmänna läroverken och pedagogierna	345,725: —	
„	arfviden åt extra lärare vid de allmänna läroverken	40,000: —	385,725 —
<i>Högre lärarinneseminarier:</i>			
Till	löneförbättring åt lärare och lärarinnor vid seminariet	4,000: —	
För	anordnande af en valfri fjerdre årskurs vid seminariet	3,000: —	7,000 —
<i>Folkundervisningen:</i>			
Till	löneförbättring åt lärare och lärarinnor vid folkskolelärareseminarierna samt till arfvoden åt teckningslärare för extra tjenstgöring och extra arfvoden åt musiklärare vid dessa seminarier	33,300: —	
„	understöd åt mindre bemedlade lärjungar vid sådana folkhögskolor som åtnjuta bidrag af statsmedel	15,000: —	48,300 —
<i>De tekniska läroverken:</i>			
Till	understöd åt lägre tekniska yrkesskolor och till bestridande af kostnader för deras inspektion		35,000 —
	Transport	745,928	—

		Kronor.	ö.
	Transport	745,928	—
<i>Medicinalstyrelsen med dithörande stater:</i>			
Till	arfvode för granskning af hospitalens räkenskaper ...	1,200: —	
„	uppehållande af en poliklinik för tandsjukdomar	4,000: —	5,200 —
<i>Vitterhets-, historie- och antiqvitetsakademien:</i>			
Till	arfvoden åt vetenskapligt bildade biträden vid ord-		
	mandet och vården af de under akademiens inseende		
	ställda samlingar samt till aflöning åt vaktbetjening ..	4,000: —	
„	undersökning och beskrifning af fäderneslandets forn-		
	lemningar m. m.	3,200: —	
„	utgifvande af planschverk öfver fornsaker och andra		
	märkvärdiga föremål i statens historiska museum.....	2,000: —	9,200 —
<i>Akademien för de fria konsterna:</i>			
Till	om- och nybyggnad af akademiens hus		175,000 —
<i>Naturhistoriska riksmuseet:</i>			
Till	inköp och insamling af naturalier vid museets afdel-		
	ning för arkegoniater och fossila växter, till arbets-		
	biträden derstädes och till bestridande af andra med		
	arbetena vid afdelningen förenade utgifter	2,000: —	
„	vård, underhåll och förkofran af museets etnografiska		
	samling	2,800: —	4,800 —
<i>Undervisningsanstalter för döfstumma och blinda:</i>			
Till	uppehållande af undervisningen vid tre läroanstalter		
	för öfveråriga döfstumma	49,200: —	
„	blindskolan i Vexjö	11,000: —	
„	handverksskolan i Kristinehamn för blinda	10,000: —	
„	tryckning af blindskrifter	2,500: —	
„	understöd åt blindlärareelever	1,200: —	73,900 —
<i>Serafimerlasarettet i Stockholm:</i>			
För	lasarettets om- och tillbyggnad m. m.		130,000 —
	Transport	1,144,028	—

		Kronor.	ö.
	Transport	1,144,028	—
<i>Hospitalsvården:</i>			
Till	fortsättning af arbetena å hospitalet vid Piteå.....	275,000: —	
„	understöd åt Jerfsö sjukhus för spetälske	14,000: —	
„	fullbordande af om- och nybyggnader vid Vadstena hospital	48,000: —	337,000 —
<i>Diverse anslag:</i>			
Till	svenska fornskriftsällskapet	2,000: —	
„	beredande af religionsvård åt svenske sjömän m. fl. i utländska hamnar	10,000: —	
„	två kontraktsadjunkter inom Vesterbottens fjerde kontrakt	4,000: —	
„	stipendier för teologie studerande	1,500: —	
„	nordiska museet	25,000: —	
„	understöd för fortsatt utgifvande af tidskriften "Nyare bidrag till kännedom om de svenska landsmålen och svenskt folkli"	3,150: —	
„	understöd för fortsatt utgifvande af tidskriften "Acta Mathematica"	4,000: —	
„	understöd åt sådana anstalter eller föreningar, som anordna föreläsningkurser för arbetsklassen	20,000: —	
„	fortsättande af precisionsnivelleringsarbetena i norra Sverige, underhåll och tillsyn af vattenhöjdmätningstationer m. m.	12,500: —	
„	ersättning för belopp, som af statskontoret forskottsvis utbetalts	340: —	
„	bidrag till uppförande af en minnesvård öfver John Ericsson	20,000: —	102,490 —
	Summa	1,583,518	—